

ФРАНЦИШЕКЪ ЩРЕЙТЪ: „ПРОЩАВАНЕ НА ЗАТОЧЕНИКЪ.“ (г. 1863.)

ПОЛСКА БИБЛИОТЕКА
КНИГА 10.

Г. ЗАПОЛСКА
„ДРУГИЯТЪ“

ПОЛСКА БИБЛИОТЕКА

ИЗЛИЗА ПОДЪ РЕДАКЦИЯТА НА

ДОРА ГАБЕ-ПЕНЕВА, АН. ГАНЧЕВА,
Д-ръ Т. СТ. ГРАБОВСКИ, Проф. СТ.
МЛАДЕНОВЪ

КНИГА ДЕСЕТА

ИЗДАВА
„ПОЛСКО-БЪЛГАРСКОТО ДРУЖЕСТВО“ ВЪ СОФИЯ
(ул. Парижъ, 10, I.)

ГАБРИЕЛЯ ЗАПОЛСКА
(ЮЗЕФЪ МАСКОВЪ)

ДРУГИЯТЪ

ДРАМА ВЪ 5 ДѢЙСТВИЯ
ИЗЪ НЕОТКОЛЕШНОТО МИНАЛО НА БИВША
РУСКА ПОЛША

ПРЕВЕДЕ ОТЪ ПОЛСКИ
РУЖА БАРБАРЪ

СЪ ЛИТЕРАТУРЕНЪ УВОДЪ ОТЪ
ВИЛХЕЛМЪ ФЕЛДМАНЪ

СОФИЯ
ПРИДВОРНА ПЕЧАТНИЦА
1924

ПОЛСКА БИБЛИОТЕКА

ИЗЛИЗА ПОДЪ РЕДАКЦИЯТА НА

ДОРА ГАБЕ-ПЕНЕВА, Д-РЪ Т. СТ. ГРАБОВСКИ, Проф. СТ. МЛАДЕНОВЪ

КНИГА ДЕСЕТА

„ПОЛСКО-БЪЛГАРСКО ДРУЖЕСТВО" ВЪ СОФИЯ
(ул. Париж 10, I)

ВИЛХЕЛМЪ ФЕЛДМАНЪ.

ГАБРИЕЛЯ ЗАПОЛСКА,

НЕЙНИЯТЪ ЖИВОТЪ И ТВОРЧЕСТВО

I.

Габриеля Заполска вдигна високо и държа съ силна ржка знамето на *натуралистичното изкуство* въ полската литература. Отъ излишъкъ на шумяща младость: pour èpater le bourgeois, отначало тя трупа яркости, за да ядосва шляхетската сфера, отъ която бѣ излѣзла, съ образа на селската „*Малашка*", а възпитаницитѣ на пансионитѣ и монастиря, дето неотдавна и самата тя бѣ живѣла — съ представянето на тѣхнитѣ институти, като „*Предверие на ада*".

Артистичнитѣ студии въ Парижъ, дето излизаше въ театъръ „Антоанъ", по-широкото вникване въ живота, вглжбиха характера на нейното творчество, което е съставено отъ мощно, брутално обгръщане на явленията и рисуване съ пълна безогледность човѣшката каналия, а сжщо и отъ сърдечна впечатлителность, съчувствуваща на онеправданитѣ, на отхвърленитѣ, на стремежа на човѣшката душа, да се въздигне въ кржга на единъ по-добъръ духовенъ животъ.

Нейниятъ вълшебенъ даръ за наблюдение ѝ даде да познае най-различни обществени среди и типове, — не въ тѣхната изключителна глжбина, а откъмъ външната имъ, биеща въ очи действителность, а неуморимата ѝ, крилата фантазия ги използува съ калейдоскопична бързина; малцина отъ полскитѣ писатели сж внесли въ литературата толкова среди и типове, колкото авторката на повести и драми изъ живота на служащитѣ, на аристокрацията, евреитѣ, парижкитѣ кокотки, на московскитѣ стражари, буржуазията на голѣмитѣ градове, театралнитѣ вертепи, за-

копанскитѣ гуралки[1]), столичния полусвѣтъ. Множество такива „човѣшки документи“ Заполска въведе първа, особено на сцената, и то винаги съ писателски темпераментъ и съчувствуващо сърце на жена, които я правятъ *полска Жоржъ Сандъ.*

Липсва ѝ, наистина, философската основа на голѣмата френска писателка. Бурното слово на Заполска се съпровожда отъ съвсемъ не превратни идеи. Въ редъ романи и драми тя се занимава съ любовната борба на половетѣ, безъ метафизична доктрина, обвинявайки отъ женско гледище главно „*Ахасвера*“ на мѫжката любовь.

Но не тѣзи ѝ произведения иматъ най-сѫществено значение, нито пъкъ героичнитѣ ѝ пиеси и повести, между които доби широка популярность, и то не само въ Полша, блестящиятъ по обрисовка на руската психология и блескаво изработенъ „*Другиятъ*“. Положителнитѣ герои рѣдко се удаватъ на авторката; тѣ биватъ малокръвни, реторични, рѣдко трогватъ. Но тамъ, дето съчувствуващото сърце на писателката се натъква на сѫщества унизени, експлоатирани, потъпквани отъ живота, или дето нейната страсть може да свлече маската отъ лицето на глупостьта, на кокошитѣ мозъци, на еснафската дребнавость, на лъжеморалностьта на професионалнитѣ пазители на морала, — тамъ Заполска е въ стихията си и дава много жизнени произведения.

Съ такива творби, като „*За което не се говори*“, или „*За което дори да се мисли е противно*“ — тя изпълня задачата, къмъ която се е стремилъ и Зола, упражнявайки „l'art pour l'enseignement“. Страницитѣ на „*Въ кръвь*“, „*За което не се говори*“, участьта на „*Дъщерята на Туска*“, на „*Госпожица Маличевска*“, хладното презрение, което показва спрѣмо „*Жабуся*“, „*Дресирани души*“ или „*Четирма сѫ тѣ*“, а особено сатирическата страсть, съ която третира „*Г-жа Дулска*“ и нейнитѣ чеда, каратъ читателя да мисли, — кипятъ отъ непосредственъ, страстенъ животъ.

---

[1]) Селскитѣ момичета отъ план. Татри, въ курорта Закопане. (Бел. на прев.)

А сцената нейнитѣ произведения населяватъ съ действителни образи въ положения пълни съ движение и изразителность, съ диалогъ плавенъ и стегнатъ; често пѫти една дребна нейна сценка, (напр. тая на стария стражарь съ децата или смъртьта на Стрелкова въ „*Другиятъ*"; срещата на бащата съ сина въ „*Маличевска*") хвърлятъ изумително силна свѣтлина върху душата. Сатиричниятъ размахъ на „*Г-жа Дулска*" обогати полскиятъ езикъ съ изразъ („dulszczyzna"), който трѣба да живѣе, като единъ камшикъ, както и самото произведение, имащо поголѣмо право на животъ, отколкото сатирата върху едрата буржуазия отъ Октава Мирбо.

(„Współczesna literatura polska 1864—1917", ч. I. Изд. VI, Warszawa 1918, стр. 149—151.)

II.

Г. ЗАПОЛСКА
на 22-годишната си възрасть (фот.)

Драмите могатъ да се разделятъ на двѣ групи: едни отъ тѣхъ разкриватъ и бичуватъ пороцитѣ и фалша на съвременния животъ, особено семейния; за типиченъ представитель на тази група може да посочимъ познатата и въ България комедия „*Моралътъ на г-жа Дулска*". Къмъ сѫщия видъ комедии, трагифарсове и сатири спадатъ „*Живота на шега*", „*Ахасверъ*", „*Дреси-*

рани души," *„Недоразумение,*" *„Жабуся,*" *„Четирмасж тѣ*" и др.

Особно мѣсто заематъ другия видъ драми на Заполска, които тя до възкресяването на Полшаи здаваше подъ името *Юзефъ Масковъ.* Тѣ внасятъ патриотически и социаленъ елементъ въ драмитѣ й. Сюжетитѣ на всички тѣхъ сж почерпени изъ живота и отношенията на Полското Кралство презъ руското врѣме. Съ много тънакъ усѣтъ тя рисува грамадната психологическа разлика между двѣтѣ славянски племена и двѣтѣ култури, сблъскващи се на всѣка крачка не само въ политическо-социалниятъ, но и въ домашниятъ и семѣенъ животъ. Съ проницателна наблюдателность тя рисува отвратителната мрѣжа отъ руски чиновници, полиция, жандармерия, шпиони и изобщо цѣлата оная деморализирана сбирщина, пратена въ Полша отъ Русия, като орждие на петроградския царски режимъ.

Съ дълбоко съчувствие на женското си сърце Заполска рисува всичкитѣ страдания и мжки които трѣбаше да преживява при тѣзи условия особено младото полско поколение, чиито най-невинни патриотически пориви, идеалистически — повече литературни отколкото политически, — възхищения биваха потъпквани и оскърбявани отъ чуждитѣ завоеватели. И тукъ Заполска знае да създава наистина силни драматически моменти, но изцѣло попада понѣкога въ мелодраматичность. Къмъ тази група драми спадатъ: *„Другиятъ,*" *„Сибиръ,*" *„Царятъ иде*". Съ тѣхъ се свързватъ по сюжетъ и два романа: „Ще зашуми гората," „Господинъ полицмайстеръ Тагѣевъ".

Прочутата навсѣкжде въ Полша и много популярна драма *„Tamten*" (*„Другиятъ*") днесъ принадлежи вече *на историята.* Времената се промѣниха; Полша придоби свобода, живота на полската младежъ получи съвсемъ другъ образъ. Но като пластична историческа картина отъ недавното минало, като отвратяващъ примѣръ на едно безумно насилие, вършено върху славянското племе отъ завоеватели славяни — драмата на Масковъ-Заполска ще има винаги значение както въ литературата, тъй и въ живота на Полша.

Тя рисува най-вѣрно, безпристрастно и живо трагичнитѣ изпитания на полскитѣ студенти, преследвани отъ

полицейската царска система въ училището, на улицата и въ кжщи, тя дава една страна отъ мрачниятъ животъ на полската младежь въ недавното минало, когато последната трѣбаше да крие своитѣ стремежи къмъ знание, своитѣ мисли и тжги за отечеството.

И затова тая драма заслужаваше да бжде преведена, покрай много други езици и на български. Даваме я не съ цельза нѣкакви излишни днесъ дразнения или рекриминации, но като ценна илюстрация изъ живота на полския народъ презъ последната епоха, предходяща възраждането му

(„Полско-български Прегледъ" г. III. (IV), бр. 32 (97) отъ 10.XII. 1921, стр. 272—3).

III.

Г. ЗАПОЛСКА ВЪ ПАРИЖЪ 1891 г.
Споредъ „Przegląd Tygodniowy"
(г. XXVI. бр. 1.)

Чудно буенъ и богатъ бѣ тоя животъ, чиито блѣсъци на хоризонта на литературата показаха нови ценности на човѣка. Отъ Волинското село и шляхетската традиция, всредъ които израстна посетнешната авторка на „Панна Маличевска" -- до подиума на театра, отъ платената клака за посредствената артистка — до всесвѣтската известность на велика писателка — всички пжтища премина Габриеля Заполска.

А крачеше тя по тѣхъ тъй бързо, че отъ годинитѣ на най-голѣмитѣ ѝ успѣхидо момента на смъртьта ѝ остана още дългъ периодъ на бавно угасване. Въ своето жилище на една отъ тихитѣ улици на хълмистия Личаковъ тя прекара нѣколко години, повалена отъ тежка немощь, а напоследъкъ, изглежда, и въ лишения, при все, че всички нейни пиеси сж на сценитѣ на театритѣ,

нѣкои отъ тѣхъ празнуватъ по-беди въ чужбина, а новитѣ издания на нѣколко нейни романи, блестятъ на книжарскитѣ витрини.

Но и върху тая полска авторка трѣбаше да се изпълни нещастната участь на свободната професия въ Полша. А като така — изкуплението на всички, приписвани на Заполска и неизвършени отъ нея грѣхове — бѣ жестоко за тази необикновена жена, която имаше смѣлость високо да заговори за „това, за което не се говори“ между филиститѣ на живота.

Още отъ първитѣ си литературни опити въ 1883 г. авторката на „Малашка“ обърна на себе си общо внимание, защото тя широко разкри вратата на живота и показа цѣлата „Човѣшка менажерия“, безъ никакви забулвания съ слъзливъ сантиментализъмъ и романна подправка. Защото нейнитѣ творби, трескаво нахвърляни върху книгата, искаха не да измислюватъ и идеализиратъ, не да създаватъ нереални типове, които да бѫдатъ ужъ примѣръ за подражание отъ всички, а искаха да изкаратъ най-сетне на яве цѣлата сѫщина на истинския човѣкъ.

И *романитѣ и повѣститѣ* на Заполска гъмжатъ отъ такива действителни хора. Тѣ живѣятъ широко, изживѣватъ се бързо, нервно, лъжатъ и се мамятъ, но само че взаимно. Авторката зорко бди, да не би нѣкой отъ тѣхъ, дори неволно, да въведе читателя въ заблуждение; да не му се представи по-добъръ, отколкото е въ сѫщность. Заполска здраво се държеше о́ тая гледна точка и за това несправедливи сѫ обвиненията, че нейния романъ билъ писанъ за сензация, за забавление на широкитѣ маси, за да имъ се показва кальта и утайката на живота. Нейнитѣ намѣрения вървѣха по линията на безпощадна борба съ фалша и присторената нравственость, подъ булото на която може именно да се крие най-голѣмата безнравственость. Тия намѣрения отиваха още по-далечъ, защото свличаха маската на лицемѣрието, което знаейки, какъ низко може да падне човѣкъ, — отъ този падналъ правеше . . . ангелъ, и повеляваше да се вѣрва въ неговитѣ думи и дѣла, като въ догма.

И за това „догматичното“ отношение на мѫжътъ и жената — представяно досега главно отъ писатели —

ГАБРИЕЛЯ ЗАПОЛСКА
прѣзъ последното си излизане на сцената въ Народния театъръ въ Лвовъ, по случай 50 годишния й юбилей (1910 г.)

особено трѣбаше да привлича Заполска. Защото никжде нѣма толкова лъжа и лицемѣрие, както въ това отношение; никжде низостьта и подлостьта не се проявява тъй ярко, както въ взаимната борба на половетѣ. Щомъ до тази тема се докосне мжжъ, неволно неговата симпатия ще бжде на страната на героитѣ и той ще съумѣе дори и грѣшкитѣ имъ да смали. Така образа се явява невѣренъ, а въ най-добъръ случай — едностранчивъ. Жената никога не е казала открито, що мисли по тоя въпросъ, какъ ѝ се вижда нейното положение въ нейно освѣтление.

За Заполска, прочее, се откриваха далечни перспективи, въ които можеше да покаже душата на жената, въ смъртната борба за правото на животъ и любовь, за правото на равни чувства и непогазена обичь. Тукъ отъ една страна се възправя „*Каска Кариатида*", а отъ другата — всички ония „*Жабуси*", които въ „равнитѣ права" надминиватъ мжжа. Защото Заполска умѣе да отдаде всѣкиму, което му се пада. Вижда зло у мжжа, но не го крие и у жената. Само че въ всичко това липсва разнородность на въпроситѣ, сплитането на всички проблеми, които съставляватъ цѣлостьта на живота. На Заполска е достатъчно любовното пожелание, за да съгради върху тази основа цѣлата сграда на идеологията на два взаимно противни свѣта. Това влече следъ себе си специфиченъ погледъ върху тѣзи два свѣта, става причина за постоянно въртене около една и сжща тема, като че ли тя изчерпва всичко.

У другъ писатель това може би щѣше да предизвика монотонность, еднообразие, и би докарало бързото похабяване на творческата канава. У Заполска не стана така, благодарение на голѣмитѣ ѝ творчески достоинства, прозорливата ѝ наблюдателность и забелѣжително познаване на срѣдата. Нейнитѣ романи увличатъ съ писателския темпераментъ и размахъ, очудватъ съ експресията и буйностьта на словото, съ живото повѣствуване и лесна конструкция. Съзнанието за това често влагаше перото въ ржката на авторката, когато трѣбаше да печели за насжщния. Но при все, че външна повеля диктуваше тия страници, — писателската ѝ сржчность надделяваше всичко и оставяше мѣсто и на дълбокъ талантъ. Тъй се нани-

ГАБРИЕЛЯ ЗАПОЛСКА
нѣколко дена преди смъртьта ѝ, презъ декември 1921 г.
въ гр. Лвовъ. (фот.)

заха едно следъ друго нейнитѣ романи, които се четѣха и разграбваха въ по нѣколко издания и дадоха на Заполска името „*полски Зола*“.

Обаче, повѣстописателската дейность не изпълня романитѣ на богатия приносъ на писателката. Съ романитѣ ѝ съперничатъ *сценичнитѣ* ѝ *творения*, които сж не по-малко на число. И тукъ темитѣ сж, както въ романитѣ, нѣкои дори се явиха, чрезъ инсцениране на романи. Тукъ таланта на Заполска изпъква въ още по-голѣма мѣрка. Драматичния нервъ, който се проявяваше въ романитѣ ѝ, става центъръ за всичко, а темпото на действието, тъй отличително за авторката на „*Сезонна любовь*“ — дава на нейнитѣ сценични произведения първостепенна стойность. Като актьорка, която се бѣ сживѣла съ театъра, чувствуваше го и го разбираше — Заполска смогна да строи сценариума съ удивителна лекота и ловкость. Тя бѣше не само създателка на своитѣ пиеси, но и тѣхенъ режисьоръ сжщевременно. А понеже познаваше публиката, умѣеше да улучва това, което я интересуваше и, когато забелѣза, че общото настроение клони повече къмъ пиеси съ тенденция, зная да се освободи отъ обикновеннитѣ си теми и да начертае, на фона на условията въ руска Полша, тъй популярнитѣ отпосле драми, като „*Другиятъ*“, „*Сибиръ*“ „*Царьтъ иде*“ и др. Но, както тукъ съ реалистична правдивость даде извънредно характеристични образи, а чрезъ остротата на тѣхнитѣ очертания и известенъ примѣсъ на ярки тонове, ги направи сценични творения „завладѣващи зрителя“, тъй въ областьта на „съгледанитѣ“ драми тя създаде една, която струва за всичкитѣ, а именно „*Морала на г-жа Дулска*“. Който познава сивиятъ животъ на една средна ржка семейство безъ аспирации, съ неговитѣ смѣшни грижи и дребнавости, съ неговитѣ неджзи и тиня, той ще намѣри блестяща фотография на това у „Г-жа Дулска“.

Заполска опита силитѣ си и въ полето на *театралната критика и журналистика*. Драматическа авторка и актьорка сжщевременно, въ едно лице, — която да пише и рецензии на сценични произведения, — това наистина е рѣдкость. Само една тъй всестранна жена, като Заполска, можеше да се заеме съ това. Но да издържишъ на

това становище, бѣ невъзможно, защото авторката отиваше срещу авторитѣ, драматичната артистка срещу актьоритѣ, публицистичния темпераментъ преобладаваше надъ всичко.

И затова Заполска бързо се прехвърли отъ театралния фотейлъ къмъ фейлетона, който водеше подъ общото заглавие „*Презъ моя прозорецъ*". А тоя прозорецъ бѣ твърде широкъ, защото презъ него авторката виждаше всичко: общественитѣ въпроси, актуалностьта, литературата, изкуството, а дори и политиката. Отсеченото ѝ и блѣстящо перо се плъзгаше по всичко, като изкарваше на дневна свѣтлина грамаднитѣ богатства на скрити ценности, а сѫщевременно даваше свидетелство за проницателностьта на единъ духъ, който умѣеше всѫде да ги открие.

Съ смъртьта на Заполска отиде въ гроба най-интересния въ европейската литература типъ на жена-писателка.

(„*Tygodnik Ilustrowany*". R. LXIII.
№ 1. str. 4. z dn. 1. stycznia 1922 г.).

IV.

Габриеля Заполска, родена *Пйотровска*, по мѫжъ *Яновска*, се роди въ 1860 г. въ Киврице, близо до гр. Луцкъ, въ Волиния. У дома си тя получи грижливо възпитание, допълнено после въ лвовскитѣ пансиони. Следъ свършване на наукитѣ си, Заполска постѫпи въ 1880 г. въ благотворителния театъръ въ Варшава, следъ което премина на лвовската сцена и въ провинциялнитѣ театри. Въ 1890--1895 излиза въ парижкия „Свободенъ театъръ" на Антоанъ. Следъ завръщането си отъ Парижъ, се установи въ Лвовъ и тамъ почна литературната си дейность. Отъ 1913 г., тежко болна отъ възпаление на нервитѣ и откѫсната отъ хората, тя живѣеше въ пълно осамотение. Почина на 17 декември 1921 г.

БИБЛИОГРАФИЯ

Дейностьта на Заполска въ областьта на романа, както и на драмата, е много плодовита. Нейната белетристика обхваща повече отъ 35 тома, драми — около 15 тома. Най-важнитѣ отъ тѣхъ сѫ: романи, повѣсти и разкази:

„*Małaszka*" (1883) „*Akwarele*" (1885), „*Kaśka Kariatyda*" (1887) „*Przedpiekle*" („Предверие на ада" 1889), „*One*" („Тѣ", 1890), „*Fantazye i drobnostki*" (1891), „*Szmat życia*" („Кѫсъ отъ живота", 1893), „*Menażerya ludzka*" (1893), „*W krwi*" („Въ кръвь", 1894), „*Janka*" (1895), „*Z pamiętników młodej mężatki*"

(„Изъ дневника на младата невеста", 1899), „*A gdy w głąb duszy wnikniemy*" („А кога вникнемъ въ глъбината на душата", 1904), „*Modlitwa Pańska*" („Молитва Господня", 1904), „*Sezonowa miłość*" („Сезонна любовь", 1905), „*Rajski ptak*" („Райска птица", 1906), „*Córka Tuśki*" („Дъщерята на Туска", 1907), „*Szaleństwo*", („Безумие", 1908), „*O czem sie nie mówi*", („За което не се говори", 1909), „*O czem się nawet myśleć nie chce*", („За което дори не ти се ще да мислишъ", 1910), „*Pani Dulska przed sądem*", („Г-жа Дулска предъ сжда", 1911), „*Smierć Felicyana Dulskiego*", („Смърть на Фелициянъ Дулски", 1911), „*Zaszumillas*", („Ще зашуми гората", 1912) „*Pan Policmajster Tagiejew*", 1913).

Нѣкои отъ споменатитѣ романи сж драматизирани отъ самата авторка, като напр. „*Малашка*" и „*Каська Кариатида*". Оригинални пиеси, драми, комедии и сатири сж следнитѣ: „*Żabusia*" (1896), „*Małka Szwarcenkopf*" (1896), „*Antek Nędza*" (1897), „*Jojne Firułkes*" (1898), „*Jan Kochanowski w Czarnolesiu*" (1899), „*Wieczór dziewiczy*" („Момина вечерь", 1899), „*Życie na żart*" („Животъ на шега", 1901), „*Ahasver miłości*" или „*Mężczyzna*" („Ахасферъ на любовьта" или „Мжжътъ", 1902), „*Tresowane dusze*" („Дресирани души", 1902) „*Nieporozumienie*" („Недоразумение", 1093), „*Moralność pani Dulskiej*" („Моралътъ на г-жа Дулска", 1907), „*Скизъ*" (1911), „*Ich czworo*" („Четири сж тѣ", 1912), „*Carewicz*" (1917) и нѣколко по-малки. Освѣнъ това, Заполска е издала, поради цензурата, подъ псевдонима *Юзефъ Масковъ*, нѣколко драми, за които бѣ казано, вече по-горе.

Драматическитѣ сьчинения на Заполска излѣзоха събрани въ пълно издание отъ 10 тома, въ Варшава 1903 г.

(*W. Feldman „Literatura*", *i Stan. Lam „Współczesni pisarze polscy*", Warszawa, год. ? стр. 523).

Станиславъ Яновски: ПОРТРЕТЪ НА ГАБРИЕЛЯ ЗАПОЛСКА
(Лвовъ, ок. 1900 г.)

ДРУГИЯТЪ

ДРАМА ВЪ 5 ДЕЙСТВИЯ

ЛИЦА:

Генералъ Хорнъ (началникъ на полицията).
Полковникъ Корниловъ (чиновникъ за особени поржчки)
Поручикъ Боткинъ
Корнетъ Никифоровъ
Капитанъ Юрий Андреевичъ Агатоновъ
Поручикъ Стрелковъ
Председатель на театритѣ въ Варшава
Казимиръ
Богдански
Иосифъ
Мариянъ
Г-жа Вйелхорска
Марта Вйелхорска
Ана
Юлия Корбиелъ
Зося
Мария
I-IV Жени облечени въ черно.
Култяпкинъ, старъ стражарь
Единъ актйоръ
Маталковска, съдържателка на гостилница
Касиерка
Юзя
I-во момиче — прислужница
Клоця
Вйерцйолекъ, келнеръ
I—III Посетители въ гостилницата
Фрайманъ, пианистъ
Слуга
Семипудовъ
Първи стражарь
Втори стражаръ
Дежуренъ стражарь
Надзиратель на затвора
Раздавачъ
I и II Момче
Момиченце.

Действието става въ Варшава, презъ наше време.
Първо действие: Въ кръчмата.
Второ действие: Арести.
Трето действие: У генерала Хорнъ.
Четвърто действие: Следствие.
Пето действие: На пжть за Сибиръ.

ДЕЙСТВИЕ ПЪРВО.

Сцената представлява вжтрешностьта на второстепенна варшавска гостилница. Тѣсна, дълга стая. Къмъ улицата — стъклена врата съ червени завеси. Въ съседната стая, при отварянето на вратата се вижда маса, около която се занимаватъ дѣца; запалена лампа, върху масата — книги. Въ лѣво — буфетъ, задъ който стои съдържателката на гостилницата, много пълна жена; до нея — касиерката, задъ високъ тезгяхъ, съ черна, кжса коса. Лампитѣ горятъ. Въ дъното, върху естрада — старо пияно.

Явление I.

(Съдържателката, задъ буфета, се реши. Келнерътъ нарежда маситѣ; момичетата — прислужници спятъ върху пейкитѣ. Една отъ прислужницитѣ, на края на една отъ маситѣ. нагорещява — върху спиртна лампа — щипци за кждрене на коса. Юзя, съ лице покрито съ кърпа, спи въ жгъла. Касиерката разглежда смѣтки. При вдигането на завесата — дълго мълчание; после келнерътъ, прибирайки, се блъсва въ стоящата до масата прислужница.)

I-во момиче. Е! . . не се блъскай!

Келнерътъ. Тогава, махай се отъ масата!

1-во момиче. Ами кжде да се реша?

Келнерътъ. На двора . . . въ избата.

I-во момиче. Какъ не. . . . тичамъ! Госпожо! Верцьолекъ се бута. . . .

Маталковска. Верцьолекъ, не се бутай.

Келнерътъ. Разполага се коконата по маситѣ! Искамъ да сложа покривка . . .

1-во момиче. Ами де ще се накждря?

Маталковска. Да бѣше станала по-рано.

I-во Момиче. Тъй зеръ — отъ вчера едва си влача краката, толкова до късно трѣбаше да прислужвамъ; ти пъкъ, госпожо, се ме хокашъ. А другитѣ още спятъ.

Маталковска. Не лай — чункимъ голѣма ми е печалбата отъ тебе! . . .

I-во Момиче. Крива ли съмъ? — гоститѣ ми сѐ такива келеши, не пиятъ. . . .

Маталковска. Лъжешъ — ти не знаешъ да ги подканвашъ и ето ти — загуба.

I-во Момиче. (*съ плачевенъ гласъ*) Господи! Загуба! заради мене? А пъкъ азъ тъй много пия, че сърдцето ми се преобръща, премалява ми чакъ . . . и конякъ и всѣкакви други сладки бълвочи.

Маталковска. Защо не подканвашъ хората да пиятъ бира?

I-во Момиче. (*съ ревъ*) Не мога да пия бира.

Маталковска. Азъ пъкъ те съветвамъ да пиешъ бира! . . . Заради тебе не мога да губя! Азъ имамъ дѣца на учение . . . трѣба за тѣхъ да мисля. Богъ би ме тежко наказалъ, ако зарадъ тебе бихъ ощетила дѣцата си . . . (*къмъ касиерката*) Госпожице Магдо, де е яребицата?

Касиерката. Казахъ да я занесатъ въ избата; страшно мирише.

Маталковска. Я гледай, какво значи това пъкъ? Госпожицата имала много изтънченъ носъ! уфъ! уфъ! миришело! Не е вѣрно! Яребицата е едва отъ осемъ дена . . . Да се донесе веднага и да се сложи върху буфета. Сурова яребица много добре украсява . . . Така правятъ въ всички буфети . . . и после днесъ, възможно е да дойдатъ пияни офицери, ще имъ поднесемъ яребицата, ще я изядатъ.

Касиерката (*нерешително*). Ще се поболятъ!...

Маталковска. Ще имъ се каже тогава, че сж заболѣли отъ пиянство и свършено!

Явление II.

Сѫщитѣ. Полковникъ Корниловъ, въ цивилно облѣкло. Възрастенъ човѣкъ, много представителна вънщность, много вежливъ, изтънченъ, елегантенъ въ обноскитѣ си, приказва съ избрана вежливость — особено съ женитѣ, каквито и да сѫ тѣ — облѣклото му е много скромно, носи очила).

Полковникъ Корниловъ *(се приближава къмъ буфета).* Добъръ вечеръ, г-жа Маталковска.

Маталковска *(смущава се — после се овладѣва).* Моитѣ уважения.., моитѣ дълбоки уважения... позволете, господине... азъ сега.., (*Бързо излиза изъ буфета*).

Полк. Корниловъ. Тихо... тихо... безъшумъ... защо е още тъй пусто?

Маталковска (*Покланя се нѣколко пѫти*). Господинъ пол...

Полк. Корниловъ (*строго — после меко*). Кой? *(още по-меко)* кой — г-жа Маталковска?..

Маталковска. Госпо... желаете ли, може-би, чашка отъ червеното, до когато се съоератъ... или нѣщо друго?..

Полк. Корниловъ. Обикновено въ колко часа дохожда?

Маталковска. Къмъ деветъ часа.

I. Момиче. (*Къмъ касиерката*). Госпожице, я вижъ какъ старата се докарва на този съ очилата.

Касиерката. Трѣба да ѝ е старъ познатъ.

I. Момиче. Хубавъ ми ти познатъ! Вчера и бакшишъ не даде като хората.

Корниловъ (*къмъ Маталковска*). Ще дойда пакъ, следъ двайсеть минути.

Маталковска. Може файтонъ...

Корниловъ Не — ще се поразходя изъ алеитѣ; А! ще дойде тукъ моя другарь — не му давайте мѣсто, задържете го предъ буфета, до когато онѣзи насѣдатъ; дайте му после съседна на тѣхъ маса... Разбрахте ли, госпожа Маталковска?

Маталковска. Отлично, господинъ пол..,

Корниловъ. Какъ?.. (*по-меко*) какъ, г-жа Маталковска?

Маталковска. Извинете, господине...

Корниловъ. Добре, добре... (*излиза*).

Маталковска. (*сама — отива предъ сцената*). Нѣмала си баба работа... чудесна история!..

Явление III.

(*Прислужничкитѣ се събуждатъ. Юзя става разгъва кърпа, изважда гребенъ, червило, отива задъ буфета, настанява огледалце — реше си къдкмитѣ и се черви*).

Касиерката. Юзя ма, защо се буташъ?

Юзя. Ами кѫде да си направя лицето? Въ буфета ли?

Маталковска. Госпожице Магдо, не закачай Юзя!

Юзя. Тѣзи стари моми сѫ цѣло Боже наказание! Постоянно додѣватъ... Зли, като оси.

Касиерката. Може пъкъ да съмъ по-млада отъ тебе -- отъ де знаешъ?

Юзя. Мене да бута!.. вижте я!

Маталковска. Тихо, Юзя, иди при дѣцата и тамъ се тъкми.

Юзя. Де ми е пудрата? Нѣкой ми взелъ пудрата изъ долапчето. Клоця — да не си ти? а?

Клоця. Махай се... глупава... вижте я... кой пъкъ ще ѝ вземе пудрата... (*Юзя излиза мърморейки*).

Касиерката. Вий пъкъ, госпожо, всичко ѝ позволявате.

Маталковска. Тя е дѣсната ми рѫка. Пие като смокъ и привлича гости, като медътъ мухитѣ...

Явление IV.

(*Сѫщитѣ — Фрайманъ*).

Фрайманъ (*Сивъ, мършавъ свирачъ — оставя чадъра си въ жгъла*). Добъръ вечерь!

Маталковска. Защо днесъ тъй късно?

Фрайманъ (*покорно*). Часътъ е деветь!

Маталковска. Молихъ ви да идвате по-рано отъ деветъ часа. Сѣдайте и свирете!

Фрайманъ. Никой още не е дошелъ.

Маталковска. Това не ви влиза въ работа, свирете силно да се чува на улицата.

(*Фрайманъ сѣда предъ разстроено пияно и сври единъ изтърканъ валсъ: „Ja beim Super". Келнерътъ, съ кърпи подъ ржка, стои опрѣнъ на стената; прислужничкитѣ стоятъ покрай стенитѣ; касиерката стои задъ буфета. Нѣма още гости — влиза Юзя.*

Маталковска. (*вика я*). Юзя!

Юзя. Какво? (*отива къмъ буфета*).

Маталковска. Ето ти марки. Нека пиятъ много, ама знаешъ ли, ако днесъ дойдатъ руснацитѣ — пазилъ те Богъ, ако ми направишъ нѣкакъвъ скандалъ.

Юзя. Ами какво ще правя като почнатъ да се хващатъ гуша за гуша.

Маталковска Ти си хитра и ще постжпишъ така щото и вълка да е ситъ и овцата — цѣла. Хайде — помни — за коледа ще получишъ отъ мене хубавъ подаръкъ.

Юзя. Е! ти, госпожо, само обещавашъ!

Маталковска. Тъй — но наканя ли се веднъжъ да дамъ, тогава ще се слисашъ. . . Но ето идатъ . . а. . . (*Вратата се отваря; влиза поручикъ Боткинъ, въ цивилно облѣкло, отива къмъ буфета.*

Явление V.

(*Сжщитѣ — Боткинъ*).

Прислужничкитѣ. Какво ще поржчате, господине?

Боткинъ. Азъ . . . ще хапна нѣщичко, най-напредъ — предъ буфета. . . какви закуски имате?

Маталковска. А... нѣма веднага да седнете на маса?

Боткинъ. Прѣдупредиха ли ви?

Маталковска. Да! да! . . . ако обичате една горчива английска — отъ най-добрата . . . (*пие*).

Боткинъ. Да . . . да . . . и закуска.

Маталковска. Клоця... услужи на господина... (*прави й знакъ, подава шишето и казва*) задръжъ го

предъ буфета — ти не пий — нѣма полза. (*Клоця се приближава къмъ Боткина, приказва съ него, налива му ракия*).

Боткинъ. Госпожице, колко сте руса! . . ей Богу, като злато . . . чисто злато . . . хубава мома.

Клоция. Хайде де . . . чакъ пъкъ толкозъ!

Боткинъ. Честна дума . . . и снагата, бива си я! . . (*Влизатъ различни гости — само мжже — сѣдатъ около маситѣ — започва се движение. Фрайманъ за минута престава да свири, келнерътъ избикаля маситѣ, прислужва — Юзя и другитѣ прислужнички се иккотятъ, поздравляватъ гоститѣ — шумъ отъ чинии — гласътъ на келнера постоянно се чува*).

I. посетитель: Дайте ни най-напредъ два драйера!

II. посетитель: За мене пилзнеръ и печено, само да е съ масло!

Маталковска. Защо Фрайманъ не свири? Вйерцьолекъ, иди му кажи да свири!

(*Келнерътъ се завтича къмъ Фраймана и тихо му говори*).

I. посетитель. Ей, госпожице! Какво е това? два часа ли да чакамъ?

Келнерътъ. Сега! Сега!

I. посет. Еврейско сега!

(*Двѣтѣ маси до прозореца сж празни. Маталковска отива къмъ тѣзи маси, като вика следъ себе си келнера*).

Маталковска. Тѣзи две маси да ангажирашъ — едната за гоститѣ на Юзя, а другата за този господинъ, който стои предъ буфета.

I. момиче. Моля, госпожо, три коняка. (*Маталковска налива четири*).

I. момиче. Пълнете чашитѣ, защото гоститѣ се сърдятъ.

Маталковска. Глупава — кажи че си ги изляла изъ пжтя. . . .

I момиче. Защо наляхте четири?

Маталковска. Едната е за тебе.

(*Фрайманъ свири Шумановото „Warum?“*).

Маталковска. Полудѣлъ ли е — какво свири той? да не иска да ми пропжди гоститѣ?

Боткинъ. Много тжжно свири.

Маталковска. Той е смахнатъ — давалъ е нѣкога концерти . . . Вйерцьолекъ, кажи му да засвири „Шамбъръ сепаре“ — това се харесва на гоститѣ.

Явление VI.

(Сжщитѣ. Казимиръ Вйелхорски, Богдански.)

Юзя (*се завтича къмъ Казимира*). А, ето Ви, най-после!

Ка́зимиръ. . . Какъ си, Юзя?

Юзя. Добре . . . мислихте ли отзарана за мене.

Казимиръ. У-у, колко пжти! . . . имашъ ли маса?

Юзя. Има си хасъ за Васъ да нѣмамъ маса!

I. посет. Госпожице! госпожице . . . . ами моята горчица?

Юзя. Нѣмамъ време — ей сега ще ви дамъ.

I. посет. (*Ядосанъ*). Азъ бѣхъ първъ — на менъ трѣбва да услужите . . . .

Юзя (*настанява Казимира и Богдански*). Моля тукъ — тази тамъ масичка, както винаги.

I. посетитель. Госпожице! госпожице!

Юзя. (*съ досада*) Уфъ тозъ дъртакъ!

Казимиръ. А бе, дай му тази горчица, да миряса, и се върни при насъ. . . .

(*Юзя отива къмъ буфета, взима отъ тамъ горчица и ядосана я носи на посетителя, силно слага бурканчето върху масата и се връща при Казимира*).

Маталковска. (*къмъ Боткина*). Може би сега ще седнете вече при съседната маса. . . .

Боткинъ. Добре! . . . добре! . . . зная! . . .

Маталковска. Да стои ли момичето при васъ или пъкъ да ви остави самъ и келнерътъ да ви прислужва?

Боткинъ. Сега момичето — а после, щомъ. . . . не ще бжда вече самъ, нека келнерътъ ни донесе вестници.

Маталковска. (*къмъ Клоця*). Клоця, иди съ

господина при масата и му услужвай . . . . (*Боткинъ и Клоця отминаватъ*). И тазъ хубава! ама че я загазихъ!

Казимиръ (*къмъ Юзя*). Ще ни дадешъ най-напредъ ракия, рѣпички, масло, после хамсийка за закуска

Юзя. Добре . . . ами имате ли зелено? *)

Казимиръ Нѣмамъ.

Богдански. Какво значи това?

Казимиръ. А бе — играеме на ядецъ! . . .

Юзя. Излъгахъ ви! излъгахъ ви! какво ще ми купите сега?

Казимиръ. Каквото шешъ. — А сега, дай ми да ямъ, защото умирамъ отъ гладъ. (*Юзя се завтича къмъ буфета — избира закуски и налива ракия*).

Богдански. Полудѣлъ ли си? Играешъ на ядецъ съ това глупаво момиче!

Казимиръ: Какво да правя? нали трѣба да се снища до равнището на нейната интелигентность. Тя лудо обича да играе на ядецъ, защо да ѝ откажа това удоволствие? Моитѣ „коментарии върху Ничше" ще пострадатъ ли отъ това?

Богдански. Разбира се. Щомъ, обаче, мозъкътъ ти притежава такава отблъсквателна сила, че даже закачки съ гостилничарско момиче не сѫ въ състояние да те оглупятъ, тогава . . . Само че. . . .

Казимиръ. Зная какво искашъ да кажешъ . . . . Чудишъ се, навѣрно, че прекарвамъ времето си тукъ, когато бихъ можалъ, па даже съмъ и длъженъ да го прекарамъ при друга . . . . при Ана.

Богдански. О, не произнасяй това име въ такова мѣсто . . .

Казимиръ. Идеалистъ... Какво да ти кажа? какъ да ти обясня, за да ме разберешъ, че при тази глупава келнерка азъ си отпочивамъ, безкрайно уморенъ отъ интелигентностьта на моята годеница.

Богдански. Казимире! . .

Казимиръ. Какво да правя? Азъ съмъ човѣкъ отъ

*) Игра на зелено. Пролѣтна полска игра между моми и момци напомняща българската игра на ядецъ. Играе се въ ранна пролѣть. Всѣки трѣба да носи зеленъ листецъ. Б. Пр.

кръвь и плъть, а пъкъ Ана е... ангелъ! Тя за мене е премждра, пренепостижима, прекрасна, пречиста... съ една дума пре, пре, пре... Азъ я обичамъ, уважавамъ, обожавамъ — но нейната висота ме прави да се стѣснявамъ, притиска ме — зашеметява ме — прави ме боленъ — унилъ... необходимо ми е да си отдъхна отъ време на време...

Богдански. Тукъ ли? Въ кръчмата?

Казимиръ. За насъ младитѣ, има само две атмосфери за отдихъ — или дългъ и работа, или пъкъ... този видъ развлечения...

Богдански. Това развлечение ли е?

Казимиръ. Въ неговото безсмислие е почивката Измрениятъ отъ дневното напрѣгане мозъкъ, се потопява въ шума, въ тракането на това разглобено пияно, не мисли, не работи и си отпочива... А на туй отгоре ако седне до тебе едно красиво мимиче...

Богдански. Красива ли я намирашъ?

Казимиръ. Цѣло олицетворение на глупостьта — овца облечена въ рокля — погледни ѝ само очитѣ — каква чудесна липса на изразъ...

Богдански. Благодаря... ни най-малко не ме възхищаватъ.

Юзя. *(дохожда съ ракията)*. Его ракията!

Казимиръ. Ще пиешъ ли съ насъ?

Юзя. На драго сърдце — за здравето на господата ...*(къмъ Богдански)*. Защо сте тъй намусенъ? да не сте влюбенъ? да? познахъ!.. само да погледна нѣкой мжжъ, веднага познавамъ дали той е влюбенъ или не...

Явление VII.

(*Сжщитѣ. Влиза Корниловъ и тихо се приближава къмъ буфета. Шумътъ се продължава — шумъ на гостилница, въ който всички актьори трѣба да взиматъ подходяще на ролитѣ имъ участие*),

Полковникъ Корниловъ *(се приближава къмъ Маталковска)*. Има ли за мене мѣсто?

Маталковска. Моля, моля, господине, срѣдната маса..

Полк. Корниловъ. Моля безъ много поклони — ще привлечете вниманието . . .

Маталковска. Господинъ полк. .. ахъ, извинявайте... много!.. много!.. не ще ли ме сполети зло?.. не ще ли ме... (*съ ржка показва затваряне въ затворъ*). Защото азъ имамъ дѣца... тѣ сж тамъ, учатъ... не съмъ азъ въ нищо виновна...

Полк. Корниловъ. Не се бойте, госпожо... такива красиви дами като васъ ний не затваряме.

Маталковска. О... господине!.. (*Корниловъ прави знакъ съ ржка и отива къмъ масата, дето седи Боткинъ*),

I. посетитель. Плащамъ!

Келнерътъ. Сега!...

Казимиръ. Е, Юзя, какво да ти купя, задето ме излъга?

Юзя. Зная ли?

Казимиръ. Ще ли ми позволишъ да те изпратя днесъ до кжщи?

Юзя. Ама само до вратата.

Богдански, Какъ така! нѣма ли да отидемъ у Елсенови? Нали щѣхме да се отбиваме у тѣхъ, за да вземемъ Ана и сестра ти.

Казимиръ. Ще ги заведе другъ нѣкой.

(*Влиза Марианъ*)

Богдански. Извинявай, драги — въ такъвъ случай, отивамъ самъ.

Казимиръ. Моля ти се, не ме оставяй самъ — поне до когато не остана насаме съ Юзя.

Богдански. Защо? . . . да не би пакъ ?

Казимиръ. Да. (*къмъ Юзя*). Донеси ни бира! (*Корниловъ и Боткинъ ядатъ мълчаливи*).

Явление VIII.

(*Сжщитѣ — Марианъ Гейеръ*).

Марианъ (*отива къмъ буфета, здрависва се съ Маталковска и се приближава къмъ Казимира*). Знаехъ, че ще ви намѣря тукъ... Мога ли да седна?

Казимиръ. Разбира се, разбира се. Ще отивашъ ли у Елсенови?

Марианъ. Да, всички наши се събраха вече тамъ. Госпожица Лясоцка, сестра ти, Шатковски.

Богдански. Какво правятъ?

Марианъ. Четатъ „Самотнитѣ души".

Богдански. Въ оригиналъ ли?

Марианъ. Да. Присѫтствувахъ на събранието имъ като на китайска проповѣдь и за това уфейкахъ. Дайте ми ракия и нѣщо тамъ за дъвчене! — Днесъ у насъ има ужасенъ балъ. Танцуватъ осемдесеть двойки — оркестъръ — цѣлъ парадъ — оказа се, обаче, че синътъ на господина домовладѣтеля има много изтърканъ мундиръ и не може да се покаже предъ важнитѣ гости. А да облека фракъ, никаква човѣшка сила, нито отеческо проклятие не могатъ ме принуди — и така отивамъ тамъ, дето смѣло мога да излагамъ изтърканитѣ си лакти . . . то есть, у Елсенови и тукъ — въ кръчмата! . . .

Казимиръ *(се смѣе)*. Компромитирашъ семейството си . . .

Марианъ. Тѣ ме заплашватъ съ лишаване отъ наследство, азъ пъкъ тѣхъ — съ даване частни уроци . . . Разбирате ли? Какъвъ позоръ! . . . Азъ, синъ на виденъ индустриалецъ, който има вилла въ алеитѣ и въ Закопане, две кѫщи на улица Маршалковска, фабрика за гвоздеи и шесть коня въ яхъра, обявявамъ се въ вестника като способенъ домашенъ учитель съ възнаграждение, обѣдъ или квартира . . . Ама че комедия би била! . . .

Казимиръ (*къмъ Юзя, която донася бира*). Юзичко! дай на този господинъ котлетъ, но съ прѣсно масло . . .

Марианъ. Това ще е малко мѫчно! . .

Юзя. Е! за господина сѐ ще се намѣри! *(отърчава)*

Маталковска *(къмъ келнера)*. За онзи тамъ господинъ, въ срѣдата, съ очилата, да се приготви бивтекъ отъ прѣсно филе и съ десертно масло. Чувашъ ли?

Келнерътъ. Нѣщо като екстра!

Маталковска. Съвсемъ екстра — нà ти масло . . .

Марианъ *(пие ракия — къмъ Казимира)*. Тая Юзя — твоя ли е?

Казимиръ. Не съвсѣмъ. Пречка ми се единъ офицеръ. На глупаво момиче винаги се харесва мундиръ — и затова тя отъ него не бѣга. Той пъкъ постѫпва нахално и предизвикателно.

Марианъ *(се смѣе)*. Което ще рече, че госпожица Юзя иска да оделотвори угодническитѣ фантазии.[1])

Богдански. Правъ си да наричашъ тѣзи заблуждения фантазии.

Казимиръ. Позволете, обаче...

Богдански. О! това, отъ което сърцето страда толкова години, може ли се заличи въ нѣколко дена?

Марианъ (*удря съ юмрукъ върху масата*). Не! Не!

Казимиръ. Непримирими ли сте?

Богдански. Да, както и ти — както ний всички — както Ана — както твоята сестра . . .

Казимиръ. Както всички буйни глави! Азъ това вече го преживѣхъ!..

Марианъ (*се смѣе*). Ти си охладѣлъ, защото си съ три години по-старъ отъ насъ, и си въобразявашъ вече, че принадлежишъ къмъ другото поколение.

Казимиръ. Не за това, че съмъ по-старъ, а за туй, че още отъ третия класъ живѣя само отъ даване частни уроци . . . трудихъ се непосилно и сега подържамъ себе си и сестра си съ уроци.

Богдански. Азъ съмъ още по-беденъ отъ тебе и все пакъ . . .

Казимиръ. Ти си самъ— това много значи.

Марианъ (*съ ирония*). Значи — ти си предпазливъ . . .

Казимиръ. Ако щете — да.

Богдански. Но не печелишъ много отъ тази си предпазливость . . .

Казимиръ. Вѣрно е. Отъ нѣкое врѣме насамъ тѣзи пратки, що получавамъ по пощатата, ме хвърлятъ въ почуда . . . Въ началото мислихъ, че това е нѣкаква шега, че нѣкой лекомислено иска да ме излага, но сега се повтаря вече трети пѫть.

---

[1]) Намекъ къмъ угодническата политика на нѣкои полити-тически полски срѣди, които вѣрваха въ възможностьта за споразумение съ тогавашния руски режимъ. (Б. пр.)

Богдански. Какво правишъ съ тѣзи книжа?

Казимиръ. Изгарямъ ги веднага.

Богдански. Казалъ ли си за това на Ана?

Казимиръ. Не, —нито на нея, нито на сестра си.

Богдански. Сестра ти е още дете — но на Ана е трѣбало да се довѣришъ. Тя е жена съ сърдце . . . тя е вече развита и разумна душа.

Казимиръ. Страхъ ме е отъ нейната екзалтираность. Впрочемъ и тя има предъ мене тайни — отдавна забелѣзахъ вече.

Богдански. Ако тя има тайни, причината на това е твоята предпазливость.

Казимиръ. Отплащаме си, значи, съ взаимность.

Марианъ. Какво има въ тѣзи книжа, които ти пращатъ по пощата?

Казимиръ. Точни планове на Новогеоргиевската крепость — разпредѣление на армията въ време на мобилизация.

Богдански. Не говори тъй високо. . .

(*Говорятъ тихо*).

Корниловъ *(къмъ Боткина)*. Идете кажете да престанатъ да свирятъ. Не се чува нито дума.

Боткинъ. Слушамъ. *(Става и промъквайки се между маситѣ, отива къмъ буфета и почва тихо да говори съ Маталковска; последнята повиква Клоця и я праща при пияниста, който престава да свири.)*

I. посетитель. Ама че горчица ми даде — нищо не мога да изчегъртамъ! . . .

II. посетитель. Госпожица Клоця, това печено има много кости, а месо нито кжсче! . . .

Клоця. Ами! . . . тъй Ви се струва.

III. посетитель *(къмъ I-та прислужница)*. Какво ме кандардисвашъ постоянно съ тази бира? Азъ бира не пия!

I. момиче. Защо да не пиете? . . . пийте поне отъ вежливость къмъ мене.

II. посетитель. Сжщо и азъ. Кажи да ми дадатъ чаша отъ черното.

III. посетитель. Защо не свирятъ? Да не сме на погребение тукъ?

II. посетитель. Хей, старче! засвири нѣщо — изъ нѣкоя оперетка!

Всички. Да, да, изъ оперетка!

I. посетитель. Е, по дяволитѣ вашата оперетка! — свирете, какво щете, но това не мога вече да слушамъ!

(*Шумътъ расте*)

Маталковска (*къмъ касиерката*). Моля, не спете, усмихвайте се на гоститѣ!

Касиерката. Ами! . . . съ подуто лице! . . .

Маталковска. Сега ли намѣри да ти се подува лицето!

Касиерката. Какъ да не се подуе! тукъ постоянно има течение.

Маталковска. Защо на менъ лицето не се подува? Защото си зная обязноститѣ и не презирамъ гоститѣ си до тамъ, щото да се изправя предъ буфета съ превързано лице! Ако още еднъжъ ти се подуе лицето, връщамъ ти гаранцията и напущай работата . . . Азъ имамъ дѣца, азъ . . . (*къмъ първия посетитель, който дохожда при буфета*). Желаете, господине, ракия смирненска, или английска . . . или пъкъ сливовица? . . .

I. посетитель. Ида да се оплача—тѣзи ваши госпожици келнерки вѣтъръ ги вѣе — и никакъ не услужватъ. Дава ми горчица, а то бурканчето празно. Ето, госпожо, вижте сами . . . (*Тика подъ носа на Маталковска бурканчето*).

Маталковска. Господине — азъ добрѣ уча моитѣ келнерки и гоститѣ ми много ги хвалятъ.

I. посетитель. Може би младитѣ, но старитѣ — не.

Маталковска. Какво да се прави, господине? младото младо го влече . . .

I. посетитель. Дяволъ да ви вземе! Обявете тогава, че тукъ прислужватъ само на младитѣ! (*отива си ядосанъ*)

Клоця (*всредъ група гости, до вратата*). Да донеса ли шампанско?

Гоститѣ. Не! не!

Клоця Микретъ — по три рубли. Бога ми, господа, не ще се охарчите!

Явление IX.

Сѫщитѣ — Никифоровъ — Агафоновъ — Стрелковъ. (*Всички влизатъ пияни, облечени въ шинели. — Никифоровъ, корнетъ отъ драгунитѣ, въ дългъ шинелъ, съ бѣла шапка безъ козирка — върху гърдитѣ му кръстосани бѣли ремъци отъ сабята, но безъ сабя; хубавъ, младъ, високъ — въ ботуши съ голѣми звънтящи шпори. — Агафоновъ, по-възрастенъ, татарски типъ, въ мундиръ на Варшавски пѣхотенъ полкъ. — Стрелковъ, младъ, много грозенъ, съ кѫса четинеста коса, обръснато лице, спретнатъ, въ артилерийски мундиръ. — Влизатъ шумно, поздравляватъ на дѣсно и на лѣво, минавайки между маситѣ, и повтаряйки:* Pardon — *виноватъ — извините*".)

Ю з я (*се завтича да ги посрещне*). Добъръ день, господа офицери!

К а з и м и р ъ (*къмъ другаритѣ си*). Ставайте да си вървимъ! Тѣ сѫ вече пияни — по-добре да не се излагаме.

М а р и а н ъ. Не ще и да знамъ . . . какво могатъ тѣ да искатъ отъ насъ? . . . не имъ обрѫщайте внимание. . .

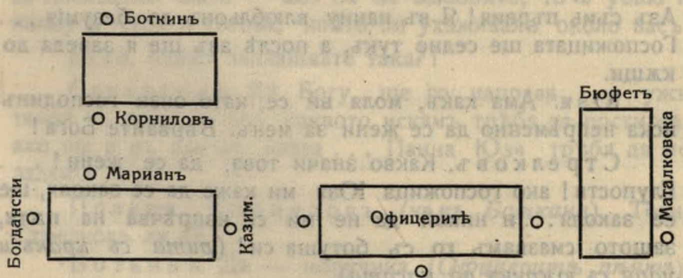
К а з и м и р ъ. Помни, че борбата е неравна.

М а р и а н ъ. Азъ и не мисля да се боря! Ще си свърша бифтека, ще изямъ парче сирене и ще отидемъ другаде да си пиемъ кафето.

К а з и м и р ъ. Искахъ да изпратя Юзя.

М а р и а н ъ. Утрѣ ще я изпратишъ . . . сега тя е заета — нѣма време.

(*Офицеритѣ насѣдватъ около срѣдната маса.*)

Юзя (*къмъ Стрелкова*). Господинъ офицеръ, имате ли зелено?

Стрелковъ. Забылъ...

Юзя. Тогава, изгубихте...

Стрелковъ. Таму я радъ.

Никифоровъ (*много пиянъ*). Госпожице, ей госпожице! дай нѣщо за пиение!

Юзя. Какво?

Никифоровъ. Шампанское — че какво друго? какво друго можеме да пиеме ний... не сме псета да лочимъ вода!

Юзя. Колко бутилки?

Никифоровъ. Какъ колко? колкото ще поржчамъ (*счупва чашата*) — най-напрѣдъ — ето!

Агафоновъ (*пиянъ*). Григорий Антоновичъ, галубчикъ, не троши, не удряй! а то также такая тоска и меня за серце хваща, че и азъ збию цѣлата пасуда и послѣ будетъ скандалъ...

Никифоровъ. Ти, Юрий Ивановичъ, си просто пиянъ... не може да има никакъвъ скандалъ, защото азъ съмъ кавалеристъ... о!.. мене никой не може да закача. (*Чупи чашата*). Азъ въ такава пасуда, дѣто по-преди сж си топили мордитѣ нѣкакви си прахвости, нѣма да пия... Да ми се даде друга пасуда!...

Стрелковъ (*къмъ Юзя, която донися шампанско*). Госпожице, ще пиешъ ли съ насъ? А?

Юзя (*обръща се къмъ Казимира*). Азъ... обещахъ вече на тѣзи тамъ господа...

Стрелковъ (*гнѣвно*). Какво значи това обещахъ?! Азъ съмь първия! Я въ панну влюбльонъ до безумія... Госпожицата ще седне тукъ, а послѣ азъ ще я заведа до кжщи.

Юзя. Ама какъ, моля ви се, като онзи господинъ иска непрѣменно да се жени за менъ. Вѣрвайте Бога!

Стрелковъ. Какво значи това, да се жени!... Глупости! ако госпожица Юзя ми каже да се заколя, ще се заколя... и никой да не ми се изпрѣчва на пжтя, защото смазвамъ го съ ботуша си! (*рита съ кракъ и удря съ юмрукъ по масата*).

Посетители (*около вратитѣ смѣсени гласове*). Почна се гюрюлтията! По-добре да си вървимъ дома! Опасно е! Абе, да останемъ!

Маталковска (*на келнера*) Верцьолекъ я занеси имъ тѣзи бракувани чинии и чаши. (*Келнера отива*).

Маталковска (*отива при вратата къмъ децата си*). Заключете вратата съ ключъ! Ще отворите само като ви почукамъ. (*Връща се*). Света Богородичке, запази ни!

Никифоровъ (*пие*). Кавалеристъ! о! това е славата на армията! А що си ти Юрий Ивановичъ — ты пѣхотный, ты вотъ — прямо ничто . .. Гдѣ у тебя шпори? Де ти сж шпоритѣ, а? А у меня английскіе! Азъ за тѣхъ петь пжти въ арестъ съмъ седѣлъ, а всё таки ихъ не сниму . . . Пустяки! (*троши чашитѣ и бокалитѣ, които келнера току що е донесълъ и поставилъ подъ лакета му*).

Агафоновъ (*съ плачъ*). Правъ си, галубчикъ, че ми натякквашъ пѣхотинството — но чтожъ дѣлать! . . . азъ съмъ синъ на бѣднякъ . самичъкъ съмъ бѣдняшка — нѣмахъ съ какво да свърша кавалерийското училище . . . Такъ пaступилъ я въ пѣхоту, но все таки, я капитанъ! (*Почва да пѣе*).

Запрягу я тройку борзыхъ
Тёмно сѣрыхъ лошадей
И понесусь въ ночь морозну
Прямо къ любушкѣ моей! . .

Стрелковъ (*къмъ Юзя*). Казвамъ ви, госпожице, за последенъ пжть — ако не ме залюбите, то я убью и панну и себя и тогова, който би ухаживалъ около васъ.

Юзя. Какво заплашвате така?!

Стрелковъ. Ей Богу, ще го направя . . . я ужъ такой съ роду — азъ, каквото искамъ трѣба да постигна, ако ще и въ ада да влеза . . . Панна Юзя трѣба да ме залюби . . .

Полков. Корниловъ (*къмъ Боткина*). Този, Стрелковъ ли е?

Боткинъ. Да — поручика. (*Офицеритѣ пьятъ*).

Никифоровъ. Батюшка, престани да пѣешъ „Тройката“ . . . Ей, свирачъ . . . Камаринской! Госпожице, занеси му бумажка . . . Камаринской!

Агафоновъ (*пѣе*). Ей вы кони, молодые!

Никифоровъ. Камаринской! инакъ ще ви разсипя бараката.

Маталковска (*къмъ келнера*). Кажи да свири, каквото искатъ, че ще стане скандалъ.

(*Фрайманъ почва да свири Камаринской. Всички гости постепенно утихватъ*).

Богдански. Я да си вървимъ, че ще се задуша!

Марианъ. Сега, само да си изямъ сиренето.

Богдански. Чудя се на твоитѣ дебели нерви.

Марианъ. Азъ пъкъ се чудя, че всичко това може още да ти действува.

Казимиръ. Да вървимъ! Юзя! плащамъ.

Стрелковъ (*предизвикателно*). Госпожица Юзя!

(*Юзя, уплашена, стои всредъ тѣхъ*)

Казимиръ. Колко струва?

Юзя (*се завтича къмъ бюфета*). Сега. (*Къмъ Маталковска*). Нека келнерътъ прибере паритѣ; скрийте ме госпожо!

Маталковска. Верцьолекъ! масата до прозореца — плаща. — Юзя, ела задъ буфета! *(Юзя се завтича и се крие подъ бюфета).*

Стрелковъ (*предизвикателно къмъ Казимира).* Господата си отиватъ! господата не обичатъ ли камаринской? А, господата си отиватъ!. . .

(Поляцитѣ мълчатъ и се канятъ да излезатъ)

Стрелковъ (*както преди).* Господа, седнете при насъ да се повеселимъ. . . бокалъ шампанско отъ чиставо сердца!

Казимиръ. Време е да си отидемъ. . . господа пуснете ни!

Стрелковъ *(избухва и съ ботуша си чупи една чаша).* Отъ чиставо сердца предлагамъ бокалъ, трѣба да го приемете — иначе, това е обида!. . . Никифоровъ — чувашъ ли?. . . тѣзи господа не искатъ да піятъ съ насъ!

(Боткинъ и Корниловъ ставатъ — Всички гости мълчешката ставатъ, нѣкои бързо излизатъ — прислужничкитѣ се криятъ задъ буфета).

Маталковска *(бързо прибира отъ буфета стъкления похлупакъ).* Махнете похлупацитѣ. . . по-скоро. . . изгасете голѣмата лампа. . . (*касиерката изгасва лампата, стояща върху буфета*). Скрийте фруктиеритѣ подъ буфета. . .

Келнеркитѣ. Исусе! Света Богородичке!

Маталковска. Тихо, мари!

Никифоровъ. Не искатъ ли да пиятъ? Де е сабята ми? (*търси сабята си*). Кавалериста ще ги научи!. . .

Богдански. Не знамъ кой — кого!

Стрелковъ. Сега ще видимъ!

Марианъ. По дяволитѣ — стига толкова!

Агафоновъ. (*задържа Стрелкова*). Алёшка! брате, какво правишъ!

Стрелковъ. Пусти меня! Я ихъ научу. . .
(*Шумъ. Всредъ тѣхъ изведнъжъ се изпречва Корниловъ.*)

Полк. Корниловъ. Пажалуйста! — патише! . . .
(*Офицеритѣ отстѫпватъ. Боткинъ отива къмъ тѣхъ и нѣщо тихо имъ говори*).

Никифоровъ Мнѣ ето всё равно. Я кавалеристъ, той е нищо спрѣмо мене.

Корниловъ. Патише! (*строго ги гледа — подъ влиянието на неговия погледъ офицеритѣ полека се отдръпватъ. Корниловъ отива къмъ поляцитѣ и говори съ тѣхъ много вежливо*).

Корниловъ. Господа, най-добре ще направите веднага да си излезете. . . борбата е неравна. . . азъ ще ви изведа. . .

Богдански. Но. . .

Корниловъ. Гордостьта не позволява? зная! зная! Господата сѫ горди — не искатъ да отстѫпятъ отъ полесражението — но господа, вий сте разбрани и трезви хора — вий виждате, че тукъ не е мѣсто за борба — ще си излезете. . . ей, отъ тукъ . . . моля . . . апелирамъ къмъ вашия разумъ!

Казимиръ. А! Вий ли сте това, господине! Вий? !

Корниловъ. По-тихо!... Вий не ме познавате!

Казимиръ. Но...

(*Корниловъ ги извежда, държейки съ погледа си офицеритѣ въ респектъ.*)

Корниловъ (*къмъ Казимира*). Не трѣба да ме познавате... (*връща се къмъ офицеритѣ*). А вий, господа, можете да продължавате гуляя си!... Моля!.. засвирете „Камаринской"... господата ще се забавляватъ... (*Взима си шапката и казва на Боткина:*) останете: моля, още малко... възможно е тукъ да дотрѣбате... (*тихо*) Сбогомъ... до свиданья, (*вежливо се покланя къмъ г-жа Маталковска, касиерката и излиза*).

Стрелковъ (*на себе си*). Прахвость, жандармъ! Зачѣмъ онъ сюда пришолъ? (*сѣдатъ около масата — свирачътъ свири „Камаринской" — посетителитѣ сж се разотишли — лампитѣ сж полу-угасени*).

Никифоровъ. Още бутилка! — кавалеристътъ черпи!

Агафоновъ. Алёшка! Галубчикъ... спой ты лучше са мной!

Ѣду... ѣду, ѣду къ ней,
Ѣду к'любушкѣ моей!
Пропадай моя телега,
Всѣ четыре колеса!

Стрелковъ (*слѣдъ свършека на песеньта*). Юзя! дѣ си ти! А? скрила се ѐ!..А?

(*Завѣсата пада*)

ДЕЙСТВИЕ ВТОРО

Сцената представлява скромно наредена трапезария. Въ срѣдата — маса, покрита съ мушама, около нея столове. Запалена висяща лампа. На лево — печка. Отъ лѣво и дѣсно — врати. Въ дъното врата къмъ коридора. Долапи за дрехи, нѣколко сандъка. По стенитѣ гравюри. До печката, увита съ шалъ, седи Ана Лясоцка. Въ ржката си държи книга, но не чете. Часовникътъ удря седемъ. Отъ страничната (лѣва) врата влиза Богдански.

Явление I.

(*Ана — Богдански*)

Ана *(следъ малка пауза)*. Днесъ, като че ли, порано свършихте урока си.

Богдански. Днесъ момчетата по-добре схващаха, отколкото обикновено, пъкъ може да сж били и по-внимателни . . .

Ана. Азъ пъкъ мисля, че сж били по-бодри. Отишли сж по-рано да спятъ и мозъкътъ имъ еималъ време да си почине.

Богдаиски. Възможно . . .

Ана. А може пъкъ днесъ да сте приказвали по-ясно по-спокойно и това да имъ е подействувало . . .

Богдански. Да — имате право. Днесъ се чувствувамъ нѣкакъ си по-бодъръ отъ другъ пжть. Чувствувамъ въ себе си цѣлъ запасъ отъ животъ и надежди. . . Ще ли ми позволите, госпожице, да седна край васъ?

Ана. Седнете — азъ обичамъ да бждете около мене, особенно днесъ?

Богдански. Защо особено днесъ?

Ана. Самичъкъ казахте, че днесъ се чувствувате подбодъръ и пъленъ съ надежди.

Богдански .*(Сѣда до Ана)*. Съмнявате ли се?

Ана. Азъ съмъ преди всичко жена и като такава, външни влияния действуватъ върху мене съ двойна сила. Днесъ, не само съмъ тжжна, но и . . .

Богдански. Защо не се изкажете? Не заслужавамъ ли вашето довѣрие?

Ана. Какъвъ въпросъ! . . . Вий сте най-добрия ми приятель — следъ Казимира.

Богдански. А — да! следъ Казимира.

Ана *(съ усмивка)*. Не трѣба да искате да бжде иначе. Бждещиятъ ми мжжъ трѣба да е и най-добрия ми приятель.

Богдански. Дарявате го извънредно щедро. . . Нему дайте любовьта си — а на мене — приятелството си.

Ана. Не, не. Въ любовьта не разбирамъ никакво изключване. Любовьта трѣба да концентрира въ себе си всички чувства. Увѣрена съмъ, о напълно съмъ увѣрена, че и Казимиръ ме обича така изключително, недѣлимо съ цѣлата дълбочина на душата си. Азъ трѣба да му отплащамъ съ сжщото; всичко, което е най-добро въ мене, трѣба да вложа въ любовьта си къмъ него. . . (*Следъ малко, съ нежность, но безъ най-малко кокетство)*. А това, което ще остане още въ душата ми отъ довѣрието, вѣрата, симпатията — гореща и искрена, давамъ го на васъ. Не се оплаквайте; вѣрвайте ми, че това, което ви давамъ, е доста, то . . . е много!

Богдански *(стиска й ржката)*. Благодаря — благодаря. . . Вий сте добра, о!. . . тъй много добра, че по нѣкога. . . *(пресича се — съ ржка трие челото си)* — по нѣкога. . . *(мълчание)*.

Ана. Какъ вѣтърътъ днесъ стене въ печката, плаче и нарежда. . .

Богдански. Да — днесъ на вънъ е много облачно и тжжно.

Ана. Какво правихте вчера? Защо дойдохте тъй късно у Елсенови!

Богдански. Работихме.

Ана. Казимиръ бѣше ли съ васъ?

Богдански. Бѣше.

Ана. Видѣ ми се вчера особенно нервенъ и разстроенъ. Попитахъ го за причината—отговори ми съ мълчание. Не знаешъ ли, какво му е? Да не му се е случила нѣкаква неприятность?

Богдански *(кжсо)*. Не вѣрвамъ. ми А — ами — (*по тихо*) — получихте ли нова пратка?

Ана. Получихъ — вчера.

Богдански. *(мъсти се по-близу до нея)*. И, какво?

Ана. Прегледахъ доста внимателно. , Ида ви се призная, разочарована съмъ. Много нѣщо очаквахъ отъ това издателство. По писменнитѣ предизвестия помислихъ, че най-после ще се намѣри нѣкой, който ще знае умѣло и честно да напише тази работа. А пъкъ то, кжде! Шумна фразеология и нищо повече.

Богдански. Чудно нѣщо — какъ тѣзи хора като пишатъ, губятъ изъ предъ видъ главната цель и се увличатъ отъ желанието да блѣснатъ само съ своята ерудиция.

Ана. (*съ увлечение)*. Да! да! Вмѣсто ясно, безъ лъхъ отъ завистъ, която винаги възбужда недовѣрие у простия народъ — да се обърнатъ къмъ селския разумъ, като къмъ главната сила въ тѣзи работи — тѣ вредатъ само, като раздухватъ единични и дребнави вражди, фатално пакостятъ и забавятъ това, което сж длъжни да ускорятъ.

Богдански. Де другаде биха могли, тѣзи господа, да помѣстятъ своитѣ съкровища отъ знание — нали трѣба да се похвалятъ съ тѣхъ?!

Ана *(както по-горе*). Не, не — на простата душа трѣба да се говори ясно, просто и трезво. А преди всичко, обяснявайки положението, трѣба да укротяватъ поривитѣ на дивость и ненависть. Вѣрвайте ме — не зная, какъ да ви обясна това, но за тази работа сж нужни спокойствие и сериозность на мжжъ съ деликатнитѣ чувства на женскиятъ инстинктъ . . . Не зная дали ме разбирате . . .

Богдански *(гледа я съ възхищение)*. Много добре ви разбирамъ, госпожица Ано, и струва ми се, че вий едничка сте въ състояние да съедините въ себе си тѣзи елементи. Опитайте се — напишете нѣщо.

Ана. Азъ? О, не, не ще съумѣя . . . но ако . . .

Богдански. Ако . . . азъ ли?

Ана. Не. Ако Казимиръ би поискалъ... само той... да, едничкиятъ той би можалъ да направи това.

Богдански. Да — но Казимиръ не ще поиска, той не може...

Ана. Зная, зная! Но азъ не губя надежда. Кой знае, може би следъ като се оженимъ — когато ще станеме единъ на другъ по-близки, по-тѣсно свързани — тогава, може би, ще се върнатъ предишнитѣ му идеали и вѣра — кой знае?..

Богдански. Възможно е! (*следъ малко*). Де скрихте брошуркитѣ?

Ана. Въ стаята ми — горе надъ печката! Никой не може ги намѣри. Ако г-жа Корбиель би се научила или пъкъ би ги открила — горката жена — веднага би ни казала да напуснемъ кѫщата ѝ.

Богдански. Нѣма каква да ѝ се чудимъ. Вдовица, съ три малки деца... Тя знае само дълга си.

Ана. Тя отдавна вече гледа съ не добро око на нашитѣ литературни събрания. Оплаква се, че вечерь стоимъ до късно. Предложихъ ѝ да се събираме въ стаята на Казимира, която е отдѣлена отъ насъ само съ коридора. Обаче, добрата г-жа Корбиель намира, че това би било неприлично и отъ нѣмай кѫде предпочита да ни отстѫпи трапезарията си.

Явление II.

(*Сѫщитѣ — Марта, младо, хубаво момиче, влетява въ предверието, осипана съ снѣгъ и тамъ, смѣейки се, изтърсва снѣга.*)

Марта (*отъ вънъ*). Свети Мартинъ! Свети Мартинъ пристигна на бѣлъ конь!

Ана. Мацю! — какво правишъ — ще измокришъ всичкитѣ дрехи!

Марта (*както по-горе*). Свети Мартинъ! Свети Мартинъ! (*Влетява*). Вижъ бритона ми — обсипанъ съ брилянти! ахъ! ахъ! топи се! ама че хубаво ще изглеждамъ! Ще отида да се вчеша. Добъръ день, господинъ Богдански! — знаете ли, на улицата е много хлъзгаво — паднахъ, ей тукъ, предъ самата кѫща — нѣкакъвъ офицеръ ме

вдигна и ми казва: Mademoiselle, вамъ ничево не случилось?“ — а азъ: „нѣтъ-сь, господинъ-сь палковникъ-сь“ . . . и хлътнахъ въ вратата . . . а той остана предъ вратата! Но . . . да вървя въ стаята си. Казйо върна ли се? Не? щѣше, ужъ, да дойде въ седемь! А! ето ви и сухари! Хи! Хи! измачкала съмъ ги, като съмъ паднала и боята се смѣсила съ тѣхъ . . . Азъ сега ще дойда . . . *(избѣгва на дѣсно, като хвърля върху масата пакета съ сухаритѣ и нѣколко тубички съ маслена боя. Ана прибира всичко това, занася го при буфета и сухаритѣ слага върху табличка).*

Богдански. Пазете, особено, госпожице, тази малка ветърнница да не намѣри нѣщо.

Ана. О не! — тя, най-напрѣдъ, би казала на Казимира — после, — тя е добра, но сърдечна лудетина.

Богдански. Дайте ми цѣлия пакетъ да го занеса у дома. Ще го прегледамъ . . . може нѣщо да пробера, — а другото ще изгоря.

Ана. Не — по-добре елате тукъ утре! Цѣлъ день сте свободенъ — недѣля е. Ще го прегледаме заедно и после ще го изгоримъ.

Явление III.

(*Сжщитѣ — Казимиръ — после г-жа Корбиель и Дзюня.*)

Казимиръ. Добъръ вечеръ! *(цѣлува на Ана ржка).* Какво, кроите ли нѣщо?

Ана. Чудимъ се, че вече е осемь, а ти още не си дошелъ.

Казимиръ. Упрекъ?

Ана. О! ни най-малко — шегувамъ се!

Казимиръ. Намѣрихъ си още единъ частенъ урокъ. Сега ще трѣба по-често да излизамъ вечерно време.

Ана. Оправдание?

Казимиръ. Не — само че . . . *(млъква).* Никого ли нѣма още?

Богдански. Само азъ и сестра ти.

Казимиръ. Е! васъ азъ не броя — вие сте вжтреш-

ни. Где е Маця? Получихъ отъ кжщи писмо — отъ мама — искамъ да ѝ го прочета.

Ана. Маця е въ стаята си — сега ще я извикамъ.

Казимиръ. Почакай малко. Госпожа Корбиель въ кжщи ли си е?

Ана. Да.

Казимиръ. Трѣба да поговоря съ нея. Искамъ да ѝ кажа, че на петнайсето число си излизамъ...

Ана. О!.. (*следъ малко*) И Маця ли ще вземешъ съ себе си?

Казимиръ. Не — Маця нека живѣе при тебе, както преди. Само ти една знаешъ да въздействувашъ на нейния разумъ... Азъ пъкъ ще си излѣза — защото... защото... имамъ причини.

Ана (*слага ржката върху рамото му*). Не питамъ за тѣхъ. Вѣрвамъ ти.

Казимиръ (*цѣлува ѝ ржка*). Благодаря. Добра си ти и снизходителна.

Явление IV.

(*Сжщитѣ — Г-жа Корбиель — 35 годишна жена, облечена скромно, въ ржката си държи четка за чистене на лампа и кърпа; въ диплитѣ на роклята ѝ се крие малко момиче, скромно облечено, което нито за мигъ не се отдѣля отъ майка си.*)

Г-жа Корбиель. Добъръ вечерь, господа! Ахъ, тази Магдалина запалила лампата и пакъ стъклото не очистила...

Ана. Азъ го очистихъ...

Г-жа Корбиель. Увѣрена съмъ, че и машинката не е избърсала. Господа, позволете! ще я изтрия... Дзюня, не се увирай въ краката ми... господа, ще позволите нали? (*изтрива лампата*).

Богдански. Позволете, госпожо — азъ ще ви отмѣня.

Г-жа Корбиель. Ахъ, бива ли? Вий сте мжжъ — това е женска работа.

Казимиръ. Г-жа Корбиель — имамъ да ви кажа две думи.

Г-жа Корбиель. Моля, господине... ако искате, нека отидемъ въ кухнята — приготвихъ тамъ на дѣцата чай — когато излизахъ чухъ, че момчетата почнаха да се биятъ, та... *(къмъ другитѣ)* ще извинявате...

Казимиръ. Добре, добре — ще дойда съ Васъ... *(излизатъ)*.

Явление V.

Ана, Богдански, после Казимиръ (Ана и Богдански мълчатъ и се споглеждатъ — малко мълчание).

Богдански *(хваща ржката на Ана)*. Не го оставяйте, да се изнесе отъ тази кжща.

Ана. Какъ да направя това? Ще си помисли, че нѣмамъ довѣрие въ него.

Богдански *(избухва)*. Нека помисли! но нека не си излиза. Разберете, госпожице, че жената не трѣба да бжде прекалено деликатна въ държането си съ мжжа, когото обича... Иначе тази деликатность може да се обърне противъ самата нея.

Ана. О, какво говорите, какво говорите!..

Богдански. Трѣба да се ходи по земята — трѣба да се научите да ходите по земята, госпожице Ано. Искате ли да подобрите моралнитѣ и материалнитѣ условия на другитѣ, цочнете най-напредъ отъ себе си.

Ана. Защо пъкъ непременно отъ себе си?

Богдански. Непременно — защото иначе личната тжга разяжда силитѣ и човѣкъ не е въ състояние да се бори зарадъ другитѣ.

Ана. Какво тогава ла направя?

Богдански. Пазете щастието си!

Ана. Нима е застрашено?

Богдански. Повтарямъ — пазете щастието си.

Ана. Ами ако моята постжпка оскърби Казимира?

Богдански. По-скоро би го оскърбила смиренната ви покорность; въ нея той ще съзре охладяване и равнодушие.

Ана. Но той ме разбира.

Богдански. Възможно е.

Ана. Сé пакъ, благодаря ви за съвѣта — ще се опитамъ, да го задържа въ тази кѫща. Страхувамъ се, обаче, че... ехъ! най-после ще видимъ.

Богдански. Ще отида тамъ — ужъ да усмиря момчетата — крѣсъцитѣ имъ достигатъ чакъ до тукъ. Ще остана въ кухнята и ще ви го пратя. Хайде — куражъ, повече мѫжество!.. (*излиза*).

Ана (*сама*). Да пазя щастието си?! (*следъ малко*) Да го пазя..! отъ кого? отъ де иде опасностьта?

Явление VI.

Ана. Казимиръ.

Казимиръ (*смутенъ*). Още ли не си е дошла Маця? Каква кокетка е станала ... не за възрастьта ѝ! Изглежда, че сърцето ѝ се пробужда и като че ли клони къмъ Мариана. Не си ли забѣлѣзала ти това, Ано?

Ана. Не съмъ забѣлѣзала.

Казимиръ. Чудно; ужъ познавашъ добре хорскитѣ сърца! Понѣкога ми се виждашъ, като че ли четири пѫти си преживела годинитѣ си — толкова много има въ тебе сериозность и опитность. Като си спомня само, каква бѣше ти по-рано, весела, суетна, засмѣна — мѫчно ми става, наистина, че не си вече такава, каквато бѣше по рано.

Ана. Кой е виновниятъ? ти самичъкъ . . . Ти пропѫди смѣха отъ устнитѣ ми и суетностьта изъ сърцето ми. Ти ме научи да мисля иначе, ти ми показа човѣшката нищета — каза ми, да обичамъ не само мене си. Тъй, че тукъ вината е твоя, не моя. Обикнахъ това, което ти обичаше, което все още обичашъ . . . и не мога да се смѣя безсмислено.

Казимиръ (*скача и почва нетърпеливо да се разхожда изъ стаята*). Ахъ! не ми напомнювай за моменти, които, като нѣкаква шарка или скарлатина, всѣки отъ насъ трѣба да прекара. Такава наложителна, неизбѣжна болесть прекарахме и ний двамата и днесъ трѣба потрезво да гледаме на живота.

Ана (*кротко*). Мѫчно се измѣня това, съ което душата се е вече срастнала.

Казимиръ. Фрази! не оставяй душата си да блуждае изъ облацитѣ на мъгляви илюзии и на пагубна сантименталность, и тя лесно ще се отучи и ще почне поиначе да гледа на свѣта . . . Ето . . . и азъ, сѫщо като тебе, бѣхъ увлеченъ отъ безумието — и изтрезнѣхъ. Сега се стремя да изкарамъ само парче хлѣбъ и да осигуря сѫществуването на себе си и на домашнитѣ ми. Това сѫ сегашнитѣ ми идеали. *(Следъ малко).* Защо ме гледашъ така? твоя погледъ ме нервира . . .

Ана. Не моя погледъ, а думитѣ, които устата ти изговарятъ и които душата ти отрича. Не зная, какво ти е повлияло, но отъ когато те освободиха отъ затвора, вмѣсто да възмѫжеешъ и духомъ да се издигнешъ, ти падна привидно. Искамъ да вѣрвамъ, трѣба да вѣрвамъ, че — само привидно.

Казимиръ. Поседи ти само малко въ този затворъ, ще видишъ, какъ непремѣнно ще измѣнишъ възгледитѣ си и твоитѣ идеали ще поблѣднеятъ, а кой знае, може би и безвъзвратно ще изчезнатъ.

Ана *(просто).* Никога!

Казимиръ. Пакъ фрази! но помни, Ано, което те молихъ. Не се бъркай никога въ никакви дѣла, които могатъ те вкара въ беля. Ти се тъй въодушевявашъ, че си способна, скритомъ отъ мене, да се увлечешъ въ нѣкаква пропаганда и — нещастието е готово. Помни, че ако се науча за нѣщо подобно . . .

Ана. Тогава какво?

Казимиръ *(застава предъ нея).* Тогава . . .

Ана. Би ме напусналъ, може би?

Казимиръ. Кой знае! . . .

Ана. А! . . . (*мълчание*).

Казимиръ. За непослушание . . . разбирашъ ли ме, Ано — за непослушание.

Ана *(изведнъжъ).* Не е вѣрно! . . . Клеветишъ се само. Невъзможно е, щото това, което е израстнало подъ твоятъ лъхъ, да стане то причина на нашата раздѣла! Азъ пъкъ никога не съмъ те обичала тъй силно, както презъ тая година, когато бѣше въ затвора; тогава ти ми бѣше толкова скѫпъ, толкова святъ . . .

Казимиръ. Да — но тази святость не можеше да нахрани нито майка ми, нито сестра ми. Днесъ още изплащамъ дългове, които направихъ тогава . . .

Ана. Ти си разочарованъ, раздразненъ — това е ясно. Затова пъкъ сега азъ на свой редъ ще се постарая да събудя въ тебе нѣкогашнитѣ ти мисли и вѣра. Чувствувамъ се силна за това, и тази сила ще черпя отъ това, съ което ти самъ си ме въоржжилъ.

Казимиръ. Не се и опитвай . . . нѣма да сполучишъ . . . нѣма! По-добре престани и ти сама да мечтаешъ за тази неблагодарна работа, неблагодарна и опасна.

Ана. (*твърдо*). Не ще престана.

Казимиръ. Какво значи това? Ти се противишъ? Ано! не те познавамъ вече. Ти ми бѣше винаги тъй покорна.

Ана. Покорна въ доброто, не въ злото.

Казимиръ. Отъ де си толкова увѣрена, че да се предава човѣкъ на илюзиитѣ е добро? Кой ти каза това?

Ана. Сърцето ми и съвестьта.

Казимиръ. Не е вѣрно — това е гласътъ само на екзалтацията и на егоизмътъ. Нищо друго. Впрочемъ, не ми се ще да говоря направо — иначе бихъ ти казалъ, че освенъ твоята екзалтация, има още нѣщо, или по-право нѣкой — който ми те бунтува и те тласка къмъ безумия.

Ана. Имашъ право — това е споменътъ за тебе, предишния, такъвъ, какъвто бѣше преди затвора . . . *онзи*, който тукъ, въ сжщата тази стая, предъ сжщата тази маса е въвеждалъ душата ми въ свѣта на дѣлото, на всечовѣшката любовь и на обществената работа.

Казимиръ (*живо, разхождайки се изъ стаята*). Но, не, азъ не говоря за нѣкаква абстракция . . . а за живъ човѣкъ, който злѣ и пагубно влияе върху нервната ти система. Азъ го познавамъ, зная, кой е той . . . азъ . . .

Ана. Казимире, какво ти е влѣзло въ главата? . . .

Казимиръ. Ето защо, мисля, най-добре ще направя, да не се бъркамъ помежду васъ двамата . . .

Ана. Между кои — насъ?

Явление VII.

Сжщитѣ — Богдански, показва се на вратата и спира неподвиженъ.

Казимиръ *(ядосанъ)*. Тебе и . . . (*показва Богдански)* него!

Ана *(закрива очитѣ си)*. А! . .

(Мълчание)

Ана (*следъ малко къмъ Казимира*). Отивамъ при сестра ти — а ти — погледни го въ очитѣ и повтори още веднъжъ тѣзи думи — ако можешъ.

(Излиза отъ дѣсно)

Богдански. Какво има? Ана тъй пребледнѣ — очитѣ й бѣха пълни съ сълзи . . . защо ти каза да ме погледнешъ въ очитѣ?

Казимиръ *(следъ малко мълчание, избухва въ нервенъ плачъ и се тръшва върху стола до масата)*. Охъ! ще полудея! . .

Богдански *(сѣда до него)*. Хмъ! Хмъ! Зле си ти, много зле! *(Следъ малко)*. Защо искашъ да си излѣзешъ отъ тукъ? Отъ Ана ли искашъ да избѣгашъ? Да не искашъ да имашъ по-вече свобода? или . . .

Казимиръ. Всичко — всичко наведнъжъ! Тукъ вросто се задушавамъ — тукъ постоянно срѣщамъ вашитѣ упрѣци. О! не думи, не, а въ погледитѣ ви чета мълчаливи упрѣци затова, което вие наричате измѣна или отстжпничество. Вие останахте вѣрни на предишнитѣ си убеждения — развивате ги въ себе си, действувате — а въ джното на душитѣ си храните къмъ мене милость, да, милость . . . а кой знае, може би и презрение поради това, че затворътъ ме сломи и ме направи простъ филистеръ за печалба . . . нищо повече.

Богдански. Лъжешъ се, драги! Ний преди всичко ценимъ свободата на убежденията.

Казимиръ. Това сж само приказки! Вий не можете ми прости, че . . . че изтрезнѣхъ, че искамъ да живѣя както другитѣ, безъ този товаръ, що тъй притиска и който се нарича обществена дейность. И ти, и Ана, вий всички

сте противъ мене, за това не се чуди, че отъ васъ бѣгамъ въ кръчмата, при . . .

Богдански (*тихо*) . . . при Юзя.

Казимиръ. Да — при нея, защото въ нейнитѣ глупави очи, освенъ телешки възторгъ предъ нѣкакъвъ си нищоженъ подаръкъ, поне не виждамъ нищо друго.

Богдански. И това ти е достатъчно?

Казимиръ. То трѣба да ми е достатъчно. Азъ не мога да търся други пориви . . . (*бурно*) запретено ми е, да, запретено ми е . . . Ти знаешъ . . . когато напущахъ затвора, дадохъ му честна дума, че нѣма повече въ нищо да се бъркамъ . . . Какво искашъ тогава отъ мене? какво?

Богдански. Кажи на Ана за честната си дума, която те свързва съ властьта. Тогава тя ще разбере и ще оправдае държането ти.

Казимиръ. Не! Само на васъ можехъ и дори бѣхъ длъженъ да кажа, при какви условия ме пуснаха на свобода. Вие надарени съ по-хладенъ разумъ ме разбрахте и ме оправдахте — но тя, жена екзалтирана и мечтателка, тя никога не ще разбере; тя ще ме осѫди безъ колебание.

Богдански. Като не знае истината, тя пакъ ще почне най-после да те осѫжда — макаръ и постепенно.

Казимиръ. Предпочитамъ това и за туй желая да се махна изъ предъ очитѣ ѝ.

Богдански (*развълнуванъ*). За винаги ли?

Казимиръ. Не — за известно време само. Азъ усещамъ, че тя сега действува, работи за дѣлото, а за това съжалението ѝ къмъ менъ е още по-голѣмо . . . двойно . . . Когато тя се умири — когато всички се умирите, ще се върна при васъ. А освенъ това — и друго нѣщо ме пѫди отъ тукъ . . . ти знаешъ . . .

Богдански (*тихо*). Пакъ ли?

Казимиръ. Не — тази сутринь нѣмаше нищо — но увѣренъ съмъ, че вечерната поща ще ми донесе нова пратка. Струва ми се, че нѣкакъвъ демонъ снове около мене своята мрежа. Понѣкога мисля, че това трѣба да е нѣкой отъ предишнитѣ ми другари, който за да си отмъсти за моето . . . отстѫпничество, иска да ме плаши . . .

Богдански. Полудѣлъ ли е? Това би била страшна и опасна шега; по пощата да се пращатъ такива документи! . .

Казимиръ. Още повече, че това сж документи шпионски, предателски, за въ полза на прусацитѣ! Въ главата ми е цѣлъ хаосъ! Мисля, че ако промѣня квартирата . . .

Богдански. Детинщини — — това не ще помогне.

Казимиръ. Тогава, какво да се прави?

Явление VIII.

Сжщитѣ — Ана — Марта — послѣ Зося — Мария Елсенъ. (Чува се звънецъ).

(Марта се завтича къмъ коридора, отваря вратата, Ана влиза слѣдъ Марта).

Марта (*отъ коридора*). Е! най-послѣ . . . часътъ е вече осемь . . . Защо тъй късно?

Мария и Зося. Добъръ вечерь! Не можахме да дойдемъ по-рано

Ана (*минавайки край Казимира*). Не се ли срамувашъ отъ думитѣ си? *(Казимиръ мълчаливо хваща ржката ѝ и я притиска къмъ челото си).*

Богдански. Бждете снисходителна къмъ него; неговата душа е много болна.

(*Момичетата влизатъ въ стаята и се ржкуватъ съ младежитѣ и съ Ана*).

Зося. Студено ми е — не си взехъ кожата и цѣла треперя.

Марта. Ела до печката — чакай! ще ти дамъ моя шалъ, въ него ще ти е топло като въ пухъ.

Мария (*къмъ Ана)*. Какво ще четемъ днесъ?

Ана. Господинъ Богдански е избралъ за днесъ „Възлюбленaта на морето“ отъ Ибсена.

Мария. Аха! историята за онази жена, която цѣлъ животъ мечтала и била нещастна.

Ана. Защо казвашъ, че е била нещастна? може би именно — като е живѣла въ мира на мечтитѣ, тя да е намѣрила щастието, което на земята не е имала. (*Чува се звънецъ*)

Марта *(извиква)*. Господинъ Марианъ !!! (*Всички се смѣятъ)*

(*Марианъ и Иосифъ влизатъ въ коридора*)

Мария. Елате, елате, мародери — ще прочетемъ поне едно действие преди закуската.

Марианъ. Закъснѣхме, защото си дадохъ обущата да ги кърпятъ, и като нѣмамъ други, не можахъ босъ да се завтека до васъ.

Богдански. Ами какво казва на това твоя баща — милионера?

Марианъ. Той нищо не знае за това фатално домашно събитие. На госпожица Марта, моето дълбоко уважение!

Ана *(се ржкува съ Иосифа*). Колко добрѣ направихте че дойдохте днесъ у насъ. Събранието ни веднага ще се оживи. Днесъ четемъ Ибсена.

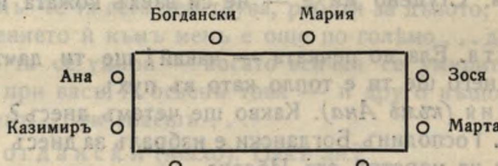
Иосифъ. Наситихте ли се вече на Метерлинка?

Ана. Не — но нѣмаме вече преводи на ржка.

Богдански (*къмъ Мария)*. Госпожице, кога заминавате за Цюрихъ?

Мария. Изглежда, че никога. Много отъ момичетата, които следватъ тамъ, се оженватъ, и баща ми казва, че за мене не е нужно да отивамъ толкова далеко, за да се оженя.

(*Всички полека заематъ мѣстата си около масата. Марта раздава брошури — притурки къмъ „Седмиченъ прегледъ"*.)

Слугинята (*влиза*; *тя е стара, посивѣла жена*). Да донеса ли самовара?

Ана. Още не. Азъ сама ще ти кажа, Магдалино, когато дотрѣба.

Слугинята. Добрѣ, госпожице. (*Излиза*)

Богдански (*чете*). „Възлюблената на морето", драма въ петь действия.

Иосифъ. Заглавието е лошо преведено.

Мария. О, моля ви се! само безъ критики, защото иначе не ще стигнемъ нито до първото явление.

Иосифъ. Значи споредъ васъ „възлюблената на морето" е добре казано?

Богдански. Тихо! (*чете*). Лица: докторъ Врангелъ — заповѣдай, Иосифе, — (*дава му единъ екземпляръ*).

Иосифъ. Не искамъ да чета ролята на Врангела. Искамъ да ми дадете ролята на непознатиа.

Зося. Какъвъ е този духъ на противоречие!

Марианъ. Азъ отдавна молихъ да ми се даде ролята на чужденеца. Ще говоря басово и ще си преобръщамъ очитѣ . . .

Богдански. По такъвъ начинъ настроение не се създава.

Марианъ. Ще бжде поне весело — нали, госпожице Марто? нали така? нали веселбата е най-важното?

Богдански. Елида Врангелъ, негова жена. Кой ще вземе тази роля?

Казимиръ. Това е самата възлюблена на морето — нали?

Богдански. Да.

Казимиръ. Кой другъ ако не госпожица Ана?

Марианъ. Ами разбира се — никой другъ, освенъ госпожица Ана не може да чете тази роля.

Всички Да! Да!

Богдански. Болетта — Хилда — госпожица Зося и госпожица Маця; Арнколмъ — азъ; Лингстрандъ — Марианъ; Балестедъ — госпожица Мария.

Мария. Какво? пакъ ли ще чета мжжка роля?

Богдански. Трѣба да се жертвувате. Непознатиятъ — Казимиръ.

Казимиръ. Благодаря — дайте ми нѣщо не толкова абстрактно . . .

Богдански. Да се размѣнимъ! Ами гоститѣ и градската младежъ? . . .

Марта. Да помолимъ момчетата на хазайката — тѣ да играятъ градската младежъ . . .

Богдански. Внимание! — почваме . . . (*чете*). „Действие първо. Кжщата на Д-ръ Врангелъ. Предъ кжщата и около нея — градина. Долу, до верандата — въткната въ земята върлина за знаме. На дѣсно, въ градината, павилионъ съ масички и столчета . . .“

Иосифъ. Не мога да издържа — това прѣводъ ли е? Павилионъ съ масички и столчета!!! Чувашъ ли Марионе?

Ана. Успокойте се.

Богдански (*чете*). Балестедъ — мжжъ на средна възрасть, облеченъ въ вехта кадифяна куртка“.

Марианъ. Това съмъ азъ!

Богдански (*чете*) „ . . . и художническа шапка съ широка периферия — разтѣга вжже. Болетта Врангелъ“.

Марта. Това съмъ азъ!

Богдански (*чете*) „Излиза и донася голѣма ваза съ цвѣтя, която поставя върху масата. Болетта“. . . (*говори*). Е! госпожице Марто! . . .

Марта. Аха! ей сега . . . защото господинъ Марианъ . . . сега, сега . . . Аха, ето! (*чете*) „Е какъ, господинъ Балестедъ, добрѣ ли върви работата?“

Марианъ (*чете*) „Благодаря — доста добрѣ; пъкъ и не вършa кой знае каква важна работа. Очаквате ли днесъ, госпожице, нѣкакви гости?

Марта (*чете*). „Да, днесъ преди обѣдъ трѣба да ни посети професоръ Арнколмъ. Той пристигна тази нощь въ града“.

Явление IX.

Сжщитѣ — г-жа Корбиель и Дзюня.

Г-жа Корбиель. Трѣба ли ви нѣщо?

Всички. Не, не, нищо не ни трѣба.

Г-жа Корбиель. Искахъ само да попитамъ — извинявайте . . . (*излиза*).

Мария (*чете*). „Арнколмъ? Извинете — но Арнколмъ! . тъй се наричаше учительтъ“ . . .

Г-жа Корбиель (*подава главата си*). Ами лампата не пуши ли?

Всички. А!

Г-жа Корбиель. Помислихъ да не би лампата...

Всички Не — не!...

Г-жа Корбиель. Извинете! *(излиза съ Дзюня)*

Мария (*чете*) „Оня учитель, който е билъ тукъ преди години?"

Марта (*чете*). „Той, сѫщия".

Мария (*чете*). „Искаме да издигнемъ знаме въ честь на неговото пристигание. Мога ли да разчитамъ на вашата помощь?" (*Влиза слугинята*)

Ана. Какво искашъ пакъ?

Слугинята. Раздавачътъ донесе писмо за господина Казимира.

Казимиръ (*скача*) А!

Богдански. Писмо ли? — е нека, го даде.

(*Вижда се какъ раздавачътъ влиза въ коридора и дава на слугинята едно писмо; слугинята го носи на Казимира.*)

Ана (*къмъ Богдански*). Вижте какъ пребледнѣ Казимиръ.

Богдански. Тъй ви се струва (*дава на слугинята пари*). Дай на раздавача да се почерпи...

Слугинята. Добре. *(Къмъ раздавача)* Минете прѣзъ кухнята, отъ тамъ е по-близо. (*Излизатъ*)

Марта (*прѣзъ всичкото това време се е смѣла и закачала съ Мариана*). Увѣрявамъ ви, ако ви подложа на изпитъ, ще видите... кой отъ насъ е по интелигентенъ.

Иосифъ (*бързо къмъ Казимира*). Пакъ ли?

Казимиръ. Да! (*Разкѫсва плика и вади изъ него — подъ масата — но тъй щото публиката да види — тънка, бѣла хартия, която той машинално смачква на топка*)

Марианъ (*прѣзъ рамо, къмъ Иосифа*). Кажи му да го изгори веднага!

Иосифъ *(къмъ Казимира*). Изгори го!

Казимиръ (*като замаянъ*). Да! да! трѣба веднага...

Мария. И тъй да четемъ нататъкъ (*чете*). „Виждате, госпожице, че вече всичко е въ редъ"... (*говори*) Е!

господинъ Богдански, сега е вашия редъ, — защото тукъ следватъ опжтвания.

Богдански. Ахъ, да! . . . извинете . . . не внимавахъ — сега!

Марта. Какво става съ васъ? Умътъ ли си изгубихте? Какво ви е?

Богдански. Нищо — нищо! сега! (*чете съ монотоненъ, тихъ гласъ*) „Болетта отива въ стаята си. Следъ малко, отъ дѣсно се показва Лингстрандъ и се спира, заинтересуванъ отъ вида на платното и на другитѣ художнишки прибори . . .“

Ана (*тихо къмъ Казимира, презъ време на четенето*) Казимире!

Казимиръ (*трепва*). Що? Какво?

Ана. Какво ти стана? защо преблѣднѣ толкова? О! не отричай! — мене не можешъ измами . . . (*Слѣдъ малко*) Страхъ ме е отъ нѣщо.

Казимиръ (*става*). Сега ще дойда . . .

Ана (*високо*). Не излизай! . . . тамъ, задъ прага те чака нещастие! (*Звъни се — всички скачатъ отъ мѣстата си. — Минута мълчание*).

Богдански (*бързо*). Не отваряйте! Казимире! Дай кибритъ — свѣщь! . . . (*Слугинята отърчава въ коридора и отваря вратата. — Въ мигъ стаята се напълня съ стражари. — Боткинъ Агафоновъ*)

Иосифъ. Късно!

Ана (*грабва отъ ржката на Казимира книжената топка и я скрива въ косата си*). Дай!

Явление X.

Сжщитѣ, — Боткинъ, — Агафоновъ — Стражари — Следъ малко г-жа Корбиель и децата.

Боткинъ (*влиза и се покланя. Къмъ стражаритѣ*). Доведете тукъ всички лица, които се намиратъ въ тази кжща! (*Стражаритѣ излизатъ — къмъ слугинята*). Влезте тукъ. Моля, господа, никой да не мрьдва отъ мѣстото си и да не говорите помежду си. (*Мълчание, въ време на което стражаритѣ довеждатъ г-жа Корбиель, полу-*

жива отъ страхъ и деветъ й малки момчета въ ученическа форма).

Г-жа Корбиель. Господинъ Генерале! Имате грѣшка! тукъ за нищо лошо не мислимъ . . . ние тукъ . . . Боже! . . . (*Плаче*).

Боткинъ. Тихо! Тихо, госпожо! Следствието всичко ще покаже . . . Преди малко тукъ бѣше брифтрегера, нали? (*Мълчание*)

Боткинъ (*къмъ г-жа Корбиель*). Питамъ ви, госпожо: идвалъ ли е тукъ брифтрегера?

Г-жа Клрбиель. Азъ не съмъ видѣла, господинъ генерале. Азъ бѣхъ при дѣцата си . . . приспивахъ Дзюня.

Боткинъ. Впрочемъ — това не е нужно. Ние и безъ това знаемъ, че брифтрегеръ е идвалъ. За кого донесе той писмо? (*Мълчание — къмъ слугинята*)

За кого бѣше писмото? (*Слугинята мълчи и плаче*).

Боткинъ. И това не е нужно! — А! плика! . . . (*Чете надписа на плика*). Господинъ Казимиръ Виелхорски. Де е писмото? — Питамъ ви господа и госпожи, де е писмото? Предупреждавамъ ви, че упоритостьта за нищо не ще ви послужи. Да изгорите писмото не сте могли . . . не сте имали време — пъкъ и кибритени клечки обгорели не виждамъ, сжщо и свещь нѣма. Да се изгори на лампата е мжчно . . . (*Мълчание*). За последенъ пжть питамъ, де е писмото? (*мълчание. — Къмъ стражаритѣ*) Обискъ. — Всички книжа изъ стаитѣ да се донесатъ тукъ, на масата. Имената ви, господа? . . .

(*Всѣки по редъ си казва името. Боткинъ записва; презъ това врѣме стражаритѣ донасятъ книжа, книги, които тѣ нареждатъ на пакети, свързватъ съ канапъ и снабдяватъ съ номера*)

Първото момче. Мамо, това сж моитѣ тетрадки и книги! съ какво ще ида утрѣ на училище?

Г-жа Корбиель. Тихо! тихо! господата ще ви върнатъ книгитѣ.

Боткинъ (*наведенъ надъ Магдалина*). Какъ се казвашъ? Какъ?

Слугинята (*занася се отъ плачъ*). Магдалина Бобекъ.

Боткинъ. Господа и госпожи, моля не затруднявайте положението ми! Дайте, моля, доброволно писмото, иначе ще ме принудите да обискирамъ и васъ лично. Това е много неприятно нѣщо, особенно за дамитѣ — помислете, господа, и нека се избѣгне . . . азъ чакамъ . . . (*мълчание — съ гнѣвъ*). Такова упорство доказва само смѣшна глупость. Това писмо ще се намѣри, защото нѣкой отъ васъ трѣба да го има у себе си! (*Къмъ стражаритѣ*) Вы всё осмотрѣли — вездѣ?

I. стражарь. Такъ точно, ваше высокоблагородіе.

Боткинъ. Взять вещи служанки!

I. стражарь. Слушаюсь, ваше благородіе!

Култяпкинъ (*изнася изъ стаята на Ана пакетъ книги*). Ето, изъ этой комнаты.

Боткинъ. Положы вмѣстѣ.

I. стражарь. Слушаюсь, ваше благородіе!

Боткинъ. И тъй, госпожи и господа, не искате доброволно да ми дадете въпросното писмо. Много добре — прѣкрасно! . . . (*къмъ Агафонова*) Лично!

I стражарь. Волосы?

Боткинъ. У женщинъ — у мужчинъ карманы!

(*Стражаритѣ се завтичатъ къмъ мжжетѣ, но безъ да грубиянствуватъ, мълчаливо претърсватъ джобоветѣ имъ. Въ това врѣме други изваждатъ изъ джобоветѣ си гребени и почватъ да решатъ коситѣ на женитѣ. Върху плещитѣ на Магдалена се разпръсватъ рѣдки побелѣли коси, — г-жа Корбиель има тънки плитки. Ана, за мигъ, се възпротивява. Боткинъ виждайки това, отива къмъ нея и самъ взима гребена въ ржка*)

Боткинъ. Позвольте — я самъ!

Ана. Не искамъ!

Боткинъ (*къмъ стражаритѣ*). Держи руки!

(*Стражаритѣ държатъ Ана за ржцетѣ*).

Казимиръ. Ано!

Боткинъ (*къмъ Агафонова*). Держи ево!

(*Изъ косата на Ана пада книжното топче*)

Боткинъ. Вотъ, нашлось . . . прекрасно! Не нужно больше . . . пардонъ-съ . . . А сега, господа, всички съ мене . . . дѣцата да останатъ.

Г-жа Корбиель. Дѣцата азъ не оставямъ . . . тѣ сѫ малки, господинъ генерале — азъ нищо не съмъ виновна! дѣцата ще загинатъ безъ мене . . .

Боткинъ. Нищо нѣма да имъ стане. Ний ще се погрижимъ за тѣхъ (*разгжва намѣреното писмо и говори на себе си*). Вижъ! вижъ! ещё планы . . . какие хитрые, а малоденкіе всѣ . . . (*високо*) но! скарѣе, ребята! Скарѣе! скарѣе! . . .

(*Стражаритѣ донасятъ изъ коридора дрехи и обличатъ женитѣ, които сѫ съ спуснати коси*)

Слугинята. И азъ ли трѣба да дойда? Олеле, Исусе, кѫде ме влачите, господари? Недейте ме обѣсва, господари! . . . *(Дѣцата плачатъ)*

Г-жа Корбиель (*съ плачъ*). Господинъ генерале!... Смили се! азъ съмъ майка! не мога . . . може би и вий имате дѣца! . . .

(*Стражаритѣ полека извеждатъ всички. Ана на сила се изтръгва и се завтича къмъ Казимира, хваща го за рѫка и му говори трескаво, тихо*)

Ана. Прости ми! прости! несправедливо те осѫждахъ! Ти си работелъ за дѣлото . . . благодаря ти . . . (*цѣлува му рѫка*)

Боткинъ. Вазмите ево прочъ! (*Стражаритѣ извеждатъ Ана и останалитѣ)*

Боткинъ. Кѫдѣ е Култяпкинъ? (*Старъ стражарь излиза напредъ и се изправя по войнишки).* Ты женатъ?

Култяпкинъ. Такъ точно, ваше высокоблагородіе.

Боткинъ. У тебя дитя есть?

Култяпкинъ. Такъ точно, ваше высокоблагородіе — вотъ — тоже такіе малчики — въ Костромской губернии . . .

Боткинъ. Прекрасно! *(къмъ г-жа Корбиель*). Този стражарь ще остане при дѣцата — той ще имъ даде да ядатъ, сутриньта, сѫщо и на обѣдъ. Той е женетъ. (*Къмъ стражара*). Вотъ тебѣ деньги на кушаніе для ребятъ . . .

Г-жа Корбиель. Не искамъ да отида! не искамъ!

Боткинъ (*остро тропва съ кракъ*). Вазмите её сейчасъ! *(Стражаритѣ съ сила извеждатъ г-жа Корбиель)*

Явление XI.

(*Дѣцата и Култяпкинъ. — Дѣцата плачатъ. Култяпкинъ лека-полека се приближава къмъ тѣхъ*)

Култяпкинъ. Но, чтожъ . . . малкитѣ господа плачатъ! За мамаша нали? а вотъ и малката госпожица плаче! Мамаша ще си дойде . . . Още утрѣ ще си дойде! . . . Не се бойте отъ мене . . . У меня также дѣти есть . . . въ Костромской губерніи . . . Утрѣ ще ви опека пироги — ей, Богу, — пироги съ зеле, или съ вареньемъ съ каквото искате . . . патомъ пайдёмъ гулять. — У меня тоже дѣти плакали, какъ мнѣ взяли въ салдаты.

Момиченцето. Искамъ при мама!

Култяпкинъ. Но чтожъ дѣлать? — пайдёмъ спать — а?

(*Завесата пада*)

ДЕЙСТВИЕ ТРЕТО.

Сцената представлява приемна зала на генерала Хорнъ. Въ дъното, голѣми прозорци, въ жглит… консоли съ канделабри; наоколо, столове. Отъ лѣво, на втори планъ, главния входъ, предъ който стои стражарь въ пълна форма. Втори планъ, лѣво, входъ къмъ стаитѣ на Хорна; отъ дѣсно, затворена врата, задъ която постоянно се чува смѣхъ, глъчка отъ пискливи женски гласове, които говорятъ на руски и отъ време на време пияното свири нѣкаква игрива мелодия, чува се сжщо дрънкане на сребро и кристалъ.

Явление I.

Четири жени облѣчени въ черно. Дежурниятъ стражарь. Дълго мълчание; задъ сцената се чува свирене на пияно, разговоръ. Най-после, първата жена, облѣчена въ черно, става и отива къмъ стражара.

I. жена. Моля ви се, скоро ли ще ни приеме господинъ генерала?

Стражарьтъ. Сей часъ.

(*Жената сѣда. Мълчание*)

Боткинъ. (*Минава презъ сцената въ стражарски мундиръ; женитѣ ставатъ. Къмъ женитѣ*) Пажалуйста — не безпакойтесь!

I-та жена *(къмъ втората).* Този не е генерала.

Боткинъ (*къмъ стражара*). Адютантътъ на генерала ли е тамъ?

Стражарьтъ. Нѣтъ, ваше благородіе — тамъ госпадинъ президентъ варшавскихъ тиатровъ.

Боткинъ. Полковникъ Корниловъ здѣсъ?

Стражарьтъ. Да, ваще високоблахородіе — они изволили идти на белетажъ.

(*Боткинъ отива къмъ прозореца, вади изъ ржкава си листъ книга и чете. Пауза*).

II-та жена] (*става и отива къмъ стражара*). Моля ви се, много ли ще трѣба още да чакаме? Господинъ генерала скоро ли ще излѣзе?

Стражарътъ. Сей часъ.

II-та жена. Благодаря ви (*сѣда*).

(*Вратата бързо се отваря, влиза Корниловъ въ щабофицерски мундиръ, като чиновникъ за особенни поржчки при генерала Хорнъ. Женитѣ ставатъ, той вежливо имъ се покланя и отива къмъ Боткина*)

I. жена. Това не е генерала.

Явление II.

Корниловъ (*къмъ Боткина*). Добъръ день — носите ли това, за което ви молихъ?

Боткинъ. Да. Мжчно го изтръгнахъ, но ето го.

Корниловъ (*скрива писмото въ ржкава си*). Благодаря. Ходихте ли днесъ въ затвора?

Боткинъ. Ходихъ. Госпожица Лясоцка е по-добре; само оная госпожа Корбиель просто се е разболѣла отъ скърбь за дѣцата си.

Корниловъ. То е обикновенно — обикновенно — да ѝ се дадатъ валериянови капки. Нерви — твърде естествено. Ами другитѣ?

Боткинъ. Виелхорски отрича всичко — другитѣ мълчать, а госпожицитѣ повечето плачатъ.

Корниловъ. Бромъ и валериянъ. Ядатъ ли?

Боткинъ. Нали сж млади — ядатъ. Само слугинята се моли и нищо не ще да яде.

Корниловъ. Не ги принуждавайте . . . не ги принуждавайте — гладътъ самъ ще ги принуди. Но — тази Лясоцка пазете най-много. Съ никого да не се съобщава. Вчера разглеждахъ книжата имъ. Ами момичето отъ гостилницата ще дойде ли днесъ тукъ?

Боткинъ. Тя седи въ коридора.

Корниловъ. Добре. (*Вади изъ ржкава си листъ книга*) Това ли е писмото на Стрелкова?

Боткинъ Да! Това е именно писмото, което той е писалъ до тая госпожица Юзя.

Корниловъ (*чете*). „Драгомоемишленце! Обичамъ те като лудъ и ще убия тебе, себе си, и онзи, който би посмѣлъ да ходи подире ти. Азъ“. . . (*говори*). Добре! . .

Боткинъ. Ще се осмѣля, обаче, да обърна вниманието ви, че това писмо нѣма собствено нищо общо съ аферата на Вйелхорски . . .

Корниловъ. Вие сте още младъ и неопитенъ. Вие виждате само отгоре а пъкъ азъ — дълбочината на работата.

Явление III.

Сжщитѣ. Вйелхорска, после единъ актйоръ. (*Вйелхорска, въ черно, бѣдно облѣкло, промъква се боязливо и се кланя на стражаритѣ*)

Вйелхорска. Извинете, господине, струва ми се, че днесъ може да се види генералъ Хорнъ.

Стражарътъ. Садитесь рядомъ — генералъ сейчасъ будетъ приниматъ.

Вйелхорска. Благодаря. (*Сѣда нерешително; влиза актьорътъ*)

Корниловъ. А . . . господинъ Олшински? какво има?

Актьорътъ. Господинъ полковникъ . . . глоба заради паспорта — сто и петдесеть рубли — отде да ги взема — ангажемента ми въ градинката за презъ лѣтото е шестдесеть рубли! Спаси ме, благодетелю.

Корниловъ. Тукъ не е паспортно отдѣление.

Актьорътъ. Зная, зная . . но, господинъ полковникъ, ако бихте искали . . . (*Приказватъ тихо. Презъ сцената минава председательтъ на театритѣ, въ генералски мундиръ и се опжтва къмъ изхода*)

Корниловъ (*обръща се къмъ председателя*). Здра ствуйте, Валентинъ Валентиновичъ!

Председательтъ. Здраствуйте . . . а! . . я забылъ . . . Вотъ севодня журъ-фиксъ у генеральшы; зайду на минуточку: (*отива къмъ вратата, отъ дето се чува смѣхъ и музика; посрещатъ го възклицания, като: а! здравствуйте — вотъ и онъ!*)

(Актьорътъ се кланя низко и излиза)

Корниловъ (*къмъ Боткина*). Идете, моля, долу и гледайте момичето да не си отиде. Искамъ непременно генералътъ днесъ да я разпита.

Боткинъ. Днесъ генералътъ е зле разположенъ.

Корниловъ. Не мога да обръщамъ на това внимание. Тамъ, въ затвора, деветь други чакатъ — това не трѣба да се забравя.

(Боткинъ излиза)

Корниловъ (*вглежда се въ Вйелхорска*). А! ето и майка му! *(отива къмъ нея)* Извинете, госпожо, моля за минутка

Вйелхорска. Ида, господине. (*Излизатъ напредъ на сцената*)

Корниловъ. Госпожа Вйелхорска?

Вйелхорска. Да . . . азъ днесъ пристигнахъ отъ Влоцлавекъ . . . Господине, — господине . . . синъ ми . . . той, нищо не е виновенъ . . . дъщеря ми и тя е невинна . . . (*задавя се отъ сълзи*).

Корниловъ. Ако сѫ невинни, това ще се покаже. Моля, госпожо, седнете тукъ, по-настрани, и чакайте генерала . . . Познахъ ви, ако и да сте се много измѣнили отъ миналата година . . . успокойте се . . . нищо нѣма да ви стане . . .

Вйелхорска. Азъ, не за мене си . . . азъ за дѣцата . . . дали сѫ здрави? дали сѫ . . . живи?

Корниловъ. Дѣцата ви сѫ здрави. (*Отива въ стаята на Хорна*)

(*Мълчание*; *чува се пакъ музика, пѣене и смѣхове*; *женски гласъ пѣе „Раздѣли са мной ты долю“*)

I-та жена (*къмъ II-та*). Отдавна ли чакате госпожа?

II-та жена. Половинъ часъ.

I. жена. Азъ пъкъ повече отъ два часа.

II. жена. Имате ли нѣкого . . . тамъ?

I. жена. Да! имамъ дъщеря — току що се върна отъ странство — забъркала се тамъ въ нѣщо . . . взеха я . . . ида вече осми пѫть.

II. жена. За позволение да се видите съ нея?

Тихо — почти шепнишкомъ

I. жена. Да. Студено е вече — искамъ да й дамъ нѣкоя топла дрешка.

II. жена Азъ имамъ тамъ синъ . . . вече втора година . . . дохождамъ рѣдко, защото живѣя далеко — чакъ оттатъкъ градъ Калишъ.

Тихо — почти шепнишкомъ

III. жена. *(млада)*. Азъ ида за пръвъ пжть; искамъ да моля за брата си, когото изключиха отъ минното училище, въ Домброва . . . Не знамъ, дали ще мога дума да кажа . . . тъй ме е страхъ . . .

I. жена. Господинъ генерала е вежливъ човѣкъ . . . само че . . .

II. жена. Ахъ, Боже, Боже! Тамъ, миналата година, казвать, една госпожица си прерѣзала жилитѣ съ парче стъкло . . . *(закрива си очитѣ и плаче)*.

I. жена. Вѣрно и азъ чухъ за това!

II. жена. По цѣли нощи не спя — се́ за това мисля...

I. жена. Богъ ще я пази, не ще позволи . . .

II. жена. Охъ, госпожо, госпожо!

(Вратата се отваря и на нея застава генералъ Хорнъ, задъ него Корниловъ и другъ дежуренъ стражарь. — Женитѣ ставатъ)

Явление IV.

Сжщитѣ — Хорнъ — Корниловъ. (Хорнъ се приближава къмъ всѣка жена по отдѣлно; чува се, какъ полугласно пита: „Что вамъ угодно? . . ." Жената тихо отговаря: „Азъ, господинъ генерале, моля за позволение. . ." и т. н. Четвъртата и третата жена подаватъ просбитѣ си писмено, генералътъ ги подава на дежурния стражарь. Презъ това време Корниловъ се приближава къмъ Вйелхорска.)

Корниловъ. Предупредихъ генерала за вашето идване. Генералътъ е днесъ раздразненъ и е много сърдитъ на вашия синъ. Не плачете предъ него, защото това още повече ще го раздразни.

Вйелхорска. Ще се постарая, господинъ полковникъ.

Корниловъ. Гледайте така да направите, че да му говорите последна.

Вйелхорска. Ще гледамъ, господинъ полковникъ.

IV-та жена *(полека, малко нѣщо повишава гласа си)*. Тѣ ми истезаватъ детето въ училището, господинъ генерале, то се старае, колкото може . . . учи се, нали виждамъ — а пъкъ постоянно лоши бележки . . .

Хорнъ. Какъ мога, госпожо, азъ да ви помогна тукъ? Обърнете се къмъ училищната власть.

IV. жена. Предпочетохъ да дойда при васъ, защото вий, господинъ генерале, ако поискате . . . то . . . *(Почва да плаче)*

Вйелхорска *(къмъ Корнилова)*. Не бихъ ли могла да видя дѣцата си?

Корниловъ. Тѣ сега сѫ подъ следствие — невъзможно . . .

Хорнъ *(къмъ друга жена)*. Азъ не мога да разрѣшавамъ толкова чести свиждания. Вий постоянно ходите тамъ.

II. жена. Господинъ генерале . . . дрехи . . .

Хорнъ. Невъзможно, невъзможно . . . а вий, госпожо? (*отива къмъ третата жена*)

III. жена. Азъ, заради брата ми . . . ученикъ отъ Домброва.

Хорнъ. А . . . за да го приематъ наново? Ну, ладно . . . да видимъ, какво ще каже директора на училището.

III. жена. Директорътъ е съгласенъ . . . той каза, че отъ васъ, господинъ генерале . . .

Хорнъ. Добре, добре! (*Приближава се къмъ Вйелхорска; другитѣ жени постепенно си излизатъ. Къмъ Вйелхорска*) Вий, Madame?

Виелхорска. Господинъ генерале. . . азъ дойдохъ по дѣлото на моя синъ и на дъщеря ми . . . Азъ бѣхъ тукъ и миналата година . . . Господинъ генералътъ не ме ли позна? . . . Вйелхорска.

Хорнъ (*ядосанъ*). Ахъ! это вы мать этаво — останьтесъ! (*къмъ стражара*). Иди скажи барышни, чтоби не пѣла . . . и закрой двери! *(Стражарътъ отива къмъ вратата отъ салона на генералшата — пѣнието прѣстава; стражарътъ заключва вратата и спуща тежката портиера, после излиза. Оставатъ Хорнъ, Вйелхорска, а въ дъното, предъ прозореца стои Корниловъ, преструвайки се, че гледа на улицата.)*

Хорнъ *(разхожда се единъ моментъ, после избухва)*. Какъ посмѣ той! какъ посмѣ ! *(мълчание)* Знаете ли, госпожо, какво направи вашия синъ?

Вйелхорска. Не, господинъ генерале.

Хорнъ. Вашия синъ, госпожо, извърши подлость — подлость! Чувате ли?

Вйелхорска *(следъ минутно колебание)*. Моятъ синъ може-би е сгрешилъ — но подлость не е извършилъ, господинъ генерале.

Хорнъ (*разярено*). Какъ смѣете да възразявате? Азъ зная, какво говоря. Подлость! И вий сжщо сте като вашия синъ . . . Бунтувате се, възразявате ми . . . а да знаете само, коситѣ ви съвсѣмъ биха побелѣли отъ срамъ...

Вйелхорска. Отъ болка, не отъ срамъ, господинъ генерале!

Хорнъ. Вашия синъ наруши честната си дума . . . (*мълчание*) Чувате ли, госпожо? наруши честната си дума! Господинъ полковникъ Корниловъ го бѣше пусналъ миналата година отъ затвора, само защото му бѣше далъ честна дума, че никога вече въ нищо не ще се бърка.

Вйелхорска (*тихо*). Зная.

Хорнъ. Полковникъ Корниловъ направи това на своя отговорность и ми гарантира за поведението на вашия синъ.

Вйелхорска. Ний бѣхме много признателни на господина полковника.

Хорнъ Много хубаво проявихте тази своя признателность.

Вйелхорска. Господинъ генерале, навѣрно обстоятелствата тъй сж се сложили, че синъ ми не е можалъ да устои на думата си.

Хорнъ. Така . . . вий всички обичате да се оправдавате съ обстоятелствата. Той не е виновенъ! обстоятелствата сж виновни! . . А ето сега ще трѣба да си изтърпи наказанието. Вашиятъ синъ е затъналъ въ такъвъ позоръ, въ такъва каль, че се потърсва на човѣка! *(Къмъ Корнилова)* Разкажете на госпожата, какъ стои работата. Азъ не мога спокойно да говоря за това.

Корниловъ. Отъ единъ месецъ вече получавахме

писма, че вашиятъ синъ снима планове и донася за тайната мобилизация на войскитѣ ни въ случай на война.

Хорнъ (*който презъ това време се разхожда, изведнъжъ*). Чему вы прямо не скажете? (*къмъ Вйелхорска*) Анонимни писма ни предупредиха, че синъ ви е — просто шпионинъ.

Вйелхорска (*съ викъ*). Лъжа.

Хорнъ. Какъ? какъ смѣете?

Виелхорска. Лъжа . . . моятъ синъ е можалъ да си позволи всичко: съзаклятие, бунтове, пропаганда или както още тамъ наричате всичко това, но шпионинъ той не е могълъ да бжде... това не е вѣрно! не е вѣрно! Богъ е свидѣтель, че това не е вѣрно!

Хорнъ. Имаме доказателства. Арестувахме го въ момента, когато съ пощата му бѣха изпратили плана на Ново-Георгиевската крепость. Доказателството е въ ржцетѣ ни, макаръ че бѣше скрито въ косата на госпожица Лясоцка. Сутриньта ни увѣдомиха, че привечерь синъ ви ще получи такова писмо. Ний го издебнахме. (*Мълчание*) Е, какво? Сега вече не викате, че лъжа? не отричате? а?

Виелхорска. Въ душата си азъ сѐ пакъ твърдо вѣрвамъ въ това, което казахъ.

Хорнъ. По всѣка вѣроятность вашиятъ синъ е билъ платенъ шпионинъ . . .

Вйелхорска. О!

Хорнъ. И добре платенъ.

Вйелхорска. Господинъ генерале... разсждете самъ! Моятъ синъ работѣше — даваше частни уроци, бѣше коректоръ въ едно списание. Издържката на дъщеря ми, макаръ още почти дѣте, сѐ пакъ струва нѣщо . . . искахме да й дадемъ какво-годе образование, за да си изкарва прехраната. Азъ, тамъ, въ Влоцлавекъ живѣя много, много бѣдно . . . правя цвѣтя — но не умѣя добре, и очитѣ ми сж слаби . . . де, тогава у насъ пари? — помислете, господине . . . ний сме бѣдни . . .

Хорнъ. Това не ме интересува. Немцитѣ добре плащатъ на агентитѣ си.

Вйелхорска (*изведнажъ*). Немцитѣ ли? та зарадъ немцитѣ ли било това? Ами че моятъ синъ мрази немцитѣ

много повече отъ васъ! *(малко мълчание)* Извинете, господинъ генерале . . .

Хорнъ. Госпожо, вий можете да направите на насъ и на себе си, голѣма услуга. Трѣба да се видите съ вашия синъ и . . . и да го убедите да ни каже, отъ кѫде е взелъ плановетѣ, кой му ги е пращалъ . . . Трѣба да има и съучастници — въ това не може да има никакво съмнение. Ако успѣете да го склоните, да ни каже всичко, кой знае? . . . може би . . . *(мълчание)* Вие мълчите?

Вйелхорска. Много тежка задача ми възлагате, господинъ генерале.

Хорнъ. Защо? Вий сте майка, вий ще знаете найдобре, какъ да му подействувате . . . ще поплачете . . . ще го помолите. Ще му кажете, че оставате сама, съвсемъ сама, че ще ви бѫде тежко, че вече не виждате добре . . . да, тъй трѣба да му говорите, за да изтръгнете нѣщо отъ него . . . А, впрочемъ, това е вече ваша работа. Щомъ като знаете да насърчавате дѣцата си къмъ зло, помѫчете се, сега да ги спасите . . . Нека синъ ви се признае, а . . . ние . . . може да му смѣтнемъ това като смекчаваще вината обстоятелство . . . може би . . . азъ самъ нищо не обещавамъ . . . Чувате ли, госпожо?

Вйелхорска (*тихо*). Чувамъ.

Хорнъ. Ще дамъ разпореждане, веднага да ви заведатъ въ затвора — при вашия синъ . . . Полковникъ Корниловъ ще присѫтствува при разговора. Помнете, госпожо, че синъ ви, а може би и дъщеря ви ги чака Сибиръ; и ако мислите, че ще можете ги придружи — лъжете се, защото тѣ и тамъ ще бѫдатъ затворени . . . Свършихъ!

Корниловъ *(къмъ Хорна)*. Господинъ генерале, имамъ да ви кажа още две думи.

Хорнъ (*съ неохота*). Какво има?

Корниловъ. Искамъ да разпитамъ едно лице въ ваше присѫтствие, господинъ генерале.

Хорнъ. Нѣмамъ време.

Корниловъ *(съ подчертаване, твърдо)*. Господинъ генерале, трѣба да имате време! Отнася се именно . . . (*показва къмъ Вйелхорска)* къмъ тази работа.

Хорнъ. Изпратете, моля, госпожата на долу и се върнете при мене. Само бързо. *(Къмъ Вйелхорска)* Мо-

жете много нѣщо да направите, госпожо — само не вършете безумия — не си внушавайте, че вашия дългъ е това или онова . . . направете това, което ви налага само вашия майчински дългъ. *(Вйелхорска се покланя и изведнъжъ избухва съ тихъ сподавенъ гласъ).*

Вйелхорска. Извинете . . . сбогомъ, господинъ генерале.

Хорнъ. Вий нищо не ми отговорихте . . . Нищо не ми обѣщахте.

Вйелхорска. Азъ нищо . . . азъ нищо не мога — извинете, господинъ генерале. *(Хълцайки тихо, излиза. Следъ нея излиза Корниловъ.)*

Явление V.

(Хорнъ самичъкъ,— после Корниловъ. Хорнъ умисленъ се разхожда. Въ съседната стая свирятъ на пияно „Раздѣли са мной ты долю“. Хорнъ сѣда и нѣколко пѫти казва на себе си: „да! да!“ после несъзнателно почва да свири съ уста мелодията, която свири пианото. Стъмнява се. — Влиза Корниловъ).

Хорнъ (*буди се отъ замисленостьта си*). Вие ли сте, Петъръ Павловичъ?

Корниловъ. Азъ.

Хорнъ *(сѣди)*. Какво има да ми кажете? Говорете скоро — ужасно ме измѫчва невралгията. Какво? Хе?

Корниловъ. Азъ, господинъ генерале, на кратко ще ви кажа мнението си по дѣлото на Вйелхорска. Рѫката си въ огънъ слагамъ, че той и всички тѣзи хора сѫ невинни.

Хорнъ *(скача)*. Изгубили сте си ума, Петъръ Павловичъ. Доказателството е на лице . . . заловено е . . . какво ви трѣба по-вече?

Корниловъ. Това е доказателство материално, но не морално.

Хорнъ (*гнѣвно)*. Вий, Петъръ Павловичъ, искате винаги да бѫдете по-уменъ отъ менъ, отъ всички, отъ цѣлата полиция. Вие трѣбало философъ да станете, а не полицай . . . Какво? Планътъ не е ли у васъ? а?

Корниловъ. У мене е.

Хорнъ. И изпратенъ до него, нали?

Корниловъ. Да.

Хорнъ. Е, тогава какво още?

Корниловъ. Но този планъ можеше да бѫде изпратенъ по пощата сѫщо така и до мене, и до васъ, господинъ генерале, сѫщо тъй, както е билъ пратенъ до Виелхорски. Книгата е търпелива — тя ще отиде тамъ, дето я изпратятъ...

Хорнъ. Глупости приказвате! Притиснете само по-силно този Виелхорски и той всичко ще признае. Така е винаги . . . повечето отъ тѣхъ се признаватъ.

Корниловъ. Човѣкъ може да признае, а да не е извършилъ престѫплението . . .

Хорнъ. Какво? Какъ? Осмѣлявате се да критикувате и въ лицето ми да хвърляте упрекъ, че азъ осѫждамъ невинни?

Корниловъ. Господинъ генерале — само Богъ е непогрѣшимъ.

Хорнъ (*съ гнѣвъ*). И азъ мога да бѫда непогрѣшимъ... длъженъ съмъ да бѫда непогрѣшимъ — моята власть трѣба да почива върху непогрѣшимостьта, иначе тя нѣма право на сѫществуване . . . (*бързо ходи изъ стаята*). А ти, Петъръ Павловичъ, искашъ да ме командаришъ и да началствувашъ надъ жандармерийскитѣ генерали! Хитра лисица си ти, Петъръ Павловичъ! Нали майка ти е била полячка и ти имашъ свои слабости! Ехъ, ти, хитрецъ! . . . Вижъ го ти — чиновникъ за особени порѫчки . . . намѣрилъ се е . . . господарь на генерала Хорна!

Корниловъ (*следъ малко*). Азъ нѣколко пѫти молихъ да бѫда освободенъ отъ тѣзи задължения и да бѫда премѣстенъ въ провинцията или въ Петербугъ, — господинъ генерала ще благоволи да си спомни, че той самъ не ми позволи да напусна Варшава.

Хорнъ. Защото свикнахъ съ васъ — но сега . . .

Корниловъ. Азъ още днесъ мога да напусна, господинъ генерале.

Хорнъ (*съ полузатворени очи*). Петъръ Павловичъ!

Корниловъ. Слушамъ, господинъ генерале.

Хорнъ (*както по-горе*). Ти казвашъ, че тѣ сѫ невинни.

Корниловъ. Азъ нищо не казвамъ, господинъ генерале.

Хорнъ (*както по-горе).* Хмъ! Чортъ знае . . . Кого искаше да разпиташъ по това дѣло предъ мене?

Корниловъ. О! . . . келнерката отъ една гостилница. Искахъ въ тази работа вашата, господинъ генерале, справедлива присжда. При това вие, господинъ генерале, имате такава сила на погледа, каквато азъ нѣмамъ — а такава сила, много влияе при разпитване.

Хорнъ (*доволенъ*). Така! така! зная — азъ имамъ окото на рисъ.

Корниловъ. Прочее, господинъ генерале, и вий сте на мнѣние, че трѣба да се разпита тази жена?

Хорнъ. Ну . . . да . . .

Корниловъ. Ще позволите да присжтствувамъ на този разпитъ, нали?

Хорнъ. Можете да останете.

Корниловъ. Макаръ че . . . като поразмислихъ всичко това, — е излишно. Виелхорски трѣба да е виновенъ, защото доказателството е на лице . . .

Хорнъ. Ну — та какво, като е на лице?

Корниловъ. Това е доказателство, господинъ генерале — доказателство!

Хорнъ. Че какво отъ това? доказателство материално, — не морално.

Корниловъ (*съ усмивка*). Цѣль философъ сте, господинъ генерале — а не . . . полицай.

Хорнъ. Ну — я ужъ такой. У мнѣ въ галавѣ такъ . . . не мога се измѣни . . . а вий не ми се противете. Зная азъ, какъ се води следствие и зная, какво да правя. Не ме учете! . . . (*звъни*)

(*Влиза дежурния стражарь)*

Да ми се доведе тази жена, която е повикана отъ господина полковника!

(*Стражарьтъ излиза)*

(*Слѣдъ мигъ*) Вие ще почнете да я разпитвате. . . азъ само ще ви насочвамъ съ въпроси. (*Сяда*)

Корниловъ. Както заповѣдвате, господинъ генерале.

Явление VI.

(*Корниловъ — Хорнъ — Юзя и Маталковска*)

Корниловъ (*къмъ Юзя*). Моля, тука по-близо. (*Къмъ Маталковска*) А вие защо дойдохте?

Маталковска. Господинъ генерале! Господинъ полковникъ . . . азъ дойдохъ, защото искахъ да кажа, че въ моята гостилница никога нищо лошо не се върши. Азъ сама наглеждамъ — господинъ генерала може да се увѣри . . . много ме е страхъ, заради този скандалъ, да не ми затворятъ гостилницата . . .

Хорнъ. Коя сте вий?

Маталковска. Юлия Маталковска, вдовица, господинъ генерале, мѫжъ ми умрѣ отъ сърдечна болесть . . . имамъ три деца и държа нощна гостилница на улица Маршалковска. Азъ . . .

Хорнъ. Аха . . . женска прислуга . . .

Маталковска. Да, господинъ генерале — много порядъчна гостилница — имамъ готвачъ и въ политика не се меся Момичета прислужници имамъ четири и пиянистъ свири у менъ, — никакъвъ дамски оркестръ. У менъ е много порядъчно и тихо — само когато дойдатъ господа офицеритѣ, само тогава има малко шумъ — иначе . . . както въ черква, господинъ генерале, както въ черква . . .

Корниловъ. Застанете тамъ, до вратата и чакайте — може би ще ни бѫдете потрѣбна . . .

(*Маталковска се покланя и отдръпва*)

Корниловъ (*къмъ Юзя*). Не се бойте, госпожице; нищо лошо нѣма тукъ да ви се случи. Ще трѣба само да кажете цѣлата истина, нищо да не скриете и да не лъжете!

Маталковска (*отъ вратата*). Господинъ полковникъ, азъ за нея гарантирамъ, като за . . .

Корниловъ. Тихо! (*къмъ Юзя*) Кажете ми, госпожице, имате ли обожатели?

Юзия (*обидена*). Азъ съмъ честно момиче!

Корниловъ. Но, да, да . . . ний знаемъ. Само че, госпожица Юзя, вий сте хубаво момиче, и не може да бѫде щото тамъ, въ гостилницата, да не се е влюбилъ нѣкой въ васъ . . . (*Юзя мълчи — къмъ Маталковска*) Госпожа

Маталковска ще ни каже, кой залиташе най-много по госжица Юзя?

Маталковска. Разни кавалери, защото момичето е гиздаво; но азъ, господинъ полковникъ, държа строго момичетата си.

Хорнъ (*строго*). Малчи!

Корниловъ (*меко*). Госпожа Маталковска сега ще мълчи. (*къмъ Юзя*) Ето на-а-а, видите ли госпожице Юзя? тичали сж подирѣ ви!

Юзя. Да, но само такива, които искаха да се женятъ за мене . . .

Корниловъ. Именно де, такива — ами че азъ за тѣхъ питамъ. Тамъ имаше единъ полякъ,, младъ красивъ... спомняте си, госпожице Юзя, нали? . . (*Юзя мълчи*) Той имаше малки мустачки . . . Хайде де, госпожица Юзя, не си ли го спомняте?

Маталковска (*отъ вратата*). А бе, Юзке, този, дето сѣдаше до прозореца, дето винаги пиеше английска горчива . . .

Юзя (*къмъ Маталковска)*. Този, дето пиеше английска ракия, той не за мене — той за Хонорка идваше.

Маталковска. Не е вѣрно — Хоноркиния, той пиеще чиста ракия или пъкъ смирновка. Господинъ генерале — кълна се въ децата си, — че тя не знае какво приказва. (*Къмъ Юзя*) Хоноркиниятъ бѣше отъ митницата, а тѣ не пиятъ смирновка.

Юзя. Моитѣ гости пиеха или французка или препалянка. Само руснацитѣ — смирновка.

Корниловъ. Вижъ, какъ добре си спомняте, госпожице Юзя. Значи, госпожица Юзя, е имала гости и поляци и руси. Ами, кои отъ тѣхъ по-много ви любѣха?

Юзя (*обидена)*. Никои не ме любѣха, ами искаха да се женятъ за мене.

Корниловъ. Ами че азъ питамъ за тѣзи, които сж искали да се женятъ. А то и руси и поляци — добъръ вкусъ сж имали. Трѣбаше да вземете нѣкого отъ тѣхъ!

Юзя. Ами като (*бърчи носъ, превзето)* не ми бѣха по вкуса.

Корниловъ. Е! ама този полякъ, който сѣдаше до прозореца, бѣше хубавъ, младъ, и имаше положение . . .

Юзя. Ж-хъ! неговото положение . . . Живѣеше отъ частни уроци — какво ли би могълъ да изкара той.

Корниловъ. Русинътъ бѣше по-добъръ. О! много по-добъръ!

Юзя. Е! моля ви се — ако и да е офицеръ, но каква сѫдба е пъкъ тая . . .

Хорнъ. Та офицеръ е искалъ да се жени съ тебе?!

Юзя. Бога ми!

Хорнъ. Лъжешъ!

Корниловъ (*успокоително*). Да, да, господинъ генерале — това е възможно — госпожица Юзя е красива, той е билъ влюбенъ . . . а впрочемъ той навѣрно е писалъ и писма на госпожица Юзя.

Юзя. Какъ не — пишеше ми . . .

Корниловъ. А, виждате ли, господинъ генерале, писалъ писма! Въ тѣзи писма той навѣрно се е клелъ, че люби госпожица Юзя, и че ще убие този, който би му се изпречилъ на пѫтя . . . нали така? — е, виждате ли, господинъ генерале? — госпожица Юзя не лъже, ами тя е дяволъ момиче: посмѣла се е малко съ този, който дава частни уроци и ето че офицеринътъ пламва отъ ревность и заплашва . . .

Юзя. Да, тъй бѣше... щомъ господинъ Казимиръ ме изпровожда — онзи веднага се завтича подире ни, дори шпоритѣ му, ей тъй, тракатъ върху плочитѣ. Азъ много пѫти съмъ казвала на господинъ Казимира, ще има скандалъ, — а той се смѣе. И ето веднажъ . . . (*прекѫсва се*).

Корниловъ. А да, да — тогава, при зори . . .

Юзя. Не — то бѣше кѫде полунощь.

Корниловъ. Тъй, тъй, сбъркахъ . . . та така, кѫде полунощь . . .

Юзя. Излѣзохме тогава съ господина Казимира изъ гостилницата, малко по-рано, зашото този день имахъ отпускъ — изведнъжъ господина Стрелковъ ме хваща за рѫката и вика: — ти си моя! ти си моя! — Господинъ Казимиръ го отблъсна и понеже господинъ Стрелковъ бѣше пиянъ, залюля се — тогава ний скочихме въ единъ файтонъ и отминахме..

Корниловъ. Тъй, тъй бѣше. А послѣ Стрелковъ много се е гнѣвилъ на господина Казимира и го е заплашвалъ, нали?

Юзя. О, Господи! ужасно... даже госпожа Маталковска чу. Постоянно казваше: „той ще отиде далеко този твой полякъ... а я останусь... и ты будешъ мою женой!“ Нали тъй бѣше, госпожа Маталковска.

Маталковска. Истина, тъй казваше. За това мога да се закълна.

Корниловъ (*съ престоренъ гнѣвъ*). Ний вѣрваме въ думитѣ на госпожица Юзя и на госпожа Маталковска. Ами не е ли казвалъ Стрелковъ, за кѫде ще върви господинъ Казимиръ?

Юзя. Не — само се смѣеше и викаше... „тамъ ще му бѫде топло... та носътъ и ушитѣ ще му замръзнатъ чакъ.“

Корниловъ. Тъй — а сега, госпожица Юзя, ще ни каже, дали това писмо го е писалъ господинъ Стрелковъ? (*вади изъ ръкава си писмо и бързо го подава на Юзя*)

Юзя. Да, той на такава книга пише (*чете писмото*).

Корниловъ. Защото, господинъ генералътъ казва, че е невъзможно да сте получавали любовни писма отъ единъ офицеръ...

Юзя. Грѫмъ да ме порази, ако това писмо не е писано до мене! О! на всѣкѫде „мое мишленце, котенце, прасенце.“ — Той така ме наричаше... (*следъ малко*) Азъ тия писма ги давахъ на госпожа Маталковска, защото въ кѫщи майка ми обича въ всичко да си увира носа... (*къмъ Маталковска съ упрѣкъ*) Вий ли дадохте писмото?

Маталковска. Азъ ли? отъ де накѫде! Богъ да ме убие, ако...

Корниловъ. Госпожице, не се сърдете. Сега поне господинъ генералътъ знае, че не сте лъгали и не сте се само хвалили, като казахте, че тѣзи господа сѫ искали да се женятъ за васъ.

Юзя. То естъ: господинъ офицеринътъ, защото онзи господинъ, полякътъ, той въ сѫщность никога още не ми е говорилъ за женитба.

Корниловъ. Тъй, тъй! (*отива при Хорна*). Господинъ генерале, имате ли още нѣщо да попитате?

Хорнъ (*вдига рамене*). Не. А и това, което ви казаха, нѣма никаква стойность.

Корниловъ. Господинъ генералътъ се шегува съ менъ, а мисли нѣщо друго . . . Господинъ генерала иска да ме изпита. (*Къмъ женитѣ вежливо*) Можете да си отидете.

Маталковска (*боязливо*). Дали нѣма да ми затворятъ гостилницата?

Корниловъ (*както по-горе*). Ще видимъ.

Маталковска. Господинъ полковникъ, азъ имамъ дѣца — азъ. . . .

Корниловъ. Моля, да излѣзете. . . . (*тихо къмъ Хорна*) Заповѣдахъ веднага да арестуватъ тѣзи жени.

Хорнъ. Защо?

Корниловъ. Могатъ да го предупредятъ и всичко ще пропие. (*Изпраща женитѣ до вратата*) А! госпожица Юзя, момиче — дяволче, завърта главитѣ на офицеритѣ ни. . . ахъ! ахъ! хубави очички, хубави . . . (*Отваря вратата — виждатъ се ясно освѣтени стълби и четири построени въ редъ стражари*).

Корниловъ. Взять эти женщины!

Маталковска. Боже Господи!

(*Юзя иска да избѣга — стражаритѣ я хващатъ.*)

Корниловъ. Тихо! нито звукъ! иначе ще кажа да ви запушатъ устата. (*Къмъ стражаритѣ*) Водете ги долу! — и чакайте по-нататъшнитѣ ми разпореждания. (*Затваря вратата и се връща при Хорна.*)

Явление VII.

Хорнъ — Корниловъ.

Корниловъ. Сега, вече господинъ генерале, знаете името на този, който ни пишеше анонимнитѣ писма и който изпращаше на Виелхорски плановетѣ.

Хорнъ. Не зная.

Корниловъ. Ама, че това е ясно като день: Стрелковъ!

Хорнъ (*скача като лудъ*). Какво? какво? какво казахте?

Корниловъ (*гледа смѣло Хорна въ очитѣ*). Казахъ — поручика отъ конната артилерия — Стрелковъ.

Хорнъ. Нашъ? русинъ? офицеръ? Ти си побѣснѣлъ, Петъръ Павловичъ! Твоята душа е болна! Ти си за лудницата! Ти смѣешъ да хвърлишъ такова подозрение върху руски човѣкъ, и офицеръ? Ти оплювашъ всички ни! Ти позоришъ матушка Русия . . . . ти. . . . (*обезсиленъ се тръшва на фотейла*)

Корниловъ. Никого не позоря, искамъ само да освѣтля истината. . . .

Хорнъ. Даже и да сѫществува такава истина . . . то . . . (*пресича се*)

Корниловъ. Да я скриемъ? Не, господинъ генерале – за токова нѣщо азъ рѫка не давамъ!

Хорнъ. Я го вижъ, какъвъ благороденъ — поляцитѣ ще му издигнатъ паметникъ — да, паметникъ наредъ съ Костюшко . . . руси ще погубва, да спасява тѣхъ . . . Вотъ герой!

Корниловъ (*повишава гласъ*). Господинъ генерале— оставете на страна поляцитѣ, руситѣ и племенната ненависть. Ний двамата — вие и азъ — ний сме платени чиновници въ тая държава — нищо повече. Ний трѣба само да изпълняваме службата си, нищо повече — да изпълняваме службата си — защото затова ни даватъ заплата . . . (*следъ малко*) Господинъ Генерале, ще ми позволите, да се заема съ арестуването на Стрелкова и да направя обискъ въ квартирата му.

Хорнъ (*ужасенъ*). За нищо на свѣта!

Корниловъ. Въ такъвъ случай азъ ще си подамъ оставката и после ще се заловя да изслѣдвамъ тази работа чрезъ министерството на вѫтрешнитѣ дѣла . . . (*Мълчание*). Ще ми позволите ли да арестувамъ Стрелкова?

Хорнъ (*вече не тъй бурно*). Значи, искате да погубите русинъ заради полякъ?

Корниловъ. За мене тѣ не сѫ нито русинъ, нито полякъ, а двама хора, господинъ генерале.

Хорнъ. Отъ кѫде у васъ тази увереность? Защото въ тази работа трѣба увѣреность. Вий знаете ли — че

ако вашето подозрение е несправедливо, тогава ние, жандармерията, отговаряме за вашата грѣшка? . . .

Корниловъ. Господинъ генерале — азъ третя нощь не спя; азъ отъ тия тукъ листове (*вади изъ ржкава си писма, листове, карти, записи*), писани съ почерка на Стрелкова, се мжчихъ да открия истината. Съ увеличително стъкло съмъ седѣлъ надъ тѣзи книжа, сравнявалъ съмъ ги, отъ тъмно до зори . . . И — господинъ генерале, — и мене ме боли — рускиятъ офицеръ е падлецъ — но така е! заради едно момиче е искалъ да погуби човѣкъ . . .

Хорнъ (*разхожда се*). Ахъ, Петъръ Павловичъ!... страшенъ човѣкъ си ти!

Корниловъ. И тъй, господинъ генералътъ ми дава „carte blanche" въ тази работа?

Хорнъ (*огриженъ*). Прави, каквото искашъ! . . . азъ си омивамъ ржцетѣ.

Корниловъ. Благодаря, господинъ генерале.

Хорнъ. Но — разкошенъ си ти, Петъръ Павловичъ, като зълъ духъ, като демонъ! Ако ти си се измамилъ, ако невинно си опозорилъ руската армия, тогава — да живѣешъ ти не можешъ. Нашиятъ корпусъ не може да отговаря за тебе. Ти самичъкъ — чувашъ ли, ти самичъкъ, въ такъвъ случай, ще трѣба да поправишъ грѣшката си. (*вади изъ консолката револверъ*). Дръжъ! ако Стрелковъ е невиненъ, тогава това е за тебе!

Корниловъ (*следъ минута, — вжтрешна борба — най-сетне протяга ржка и взима револвера*). Приемамъ, господинъ генерале!

(*Завесата пада*)

ДѢЙСТВИЕ IV.

Стая за разпитване въ затвора, висока, доста просторна, прозорцитѣ съ решетки. Въ срѣдата — маса, покрита съ зелено сукно, задъ нея — голѣмо кожено кресло съ опирало — нѣколко стола — въ дъното два високи шкафа съ преградки — между преградкитѣ портрета на руския царь. На масата гори една лампа и освѣтлява сцената.

Явление I.

Корниловъ — Боткинъ (влизатъ бързо, въ шинели).

Корниловъ. Кажете да събудятъ Вйелхорски и Лясоцка. Нека се облѣкатъ и да ги доведатъ тукъ.

Боткинъ. Лясоцка е болна.

Корниловъ. Не е умирающа! Разходката ще ѝ подействува добре. Трѣба още днесъ да я разпитамъ. Знаете ли сигурно, кѫде се намира сега Стрелковъ?

Боткинъ. Сега той ще бѫде въ цирка. Нашъ човѣкъ го следи, споредъ заповедьта ви, и преди малко ми телефонираха, отъ улица Маршалковска, че Стрелковъ е въ цирка.

Корниловъ. Идете и му дайте тази картичка. Устно ще допълните това, което е написано тукъ. Касае се, Стрелковъ да помисли, че го викаме за свидетель по разправията, която се случи между него и Вйелхорски въ гостилницата на Маталковска. Не му позволявайте, да се отбива въ квартирата си подъ никакъвъ предлогъ. Отнасяйте се съ него извънредно вежливо и внимателно, но не го оставяйте да ви се измъкне изъ рѫцетѣ. Най-важното е, да не угади истината. Ако стане нужда, опийте го добрѣ въ буфета на цирка. Имате ли пари у себе си?

Боткинъ. Имамъ малко.

Корниловъ. Ще ви стигнатъ. Стрелковъ пие само ракия. . . то не ще струва много. Не му позволявайте сѫщо така, да се отбива и при Маталковска, за да не се научи, че тя и Юзя не сѫ се още върнали. Най-добрѣ — нека бѫде пиянъ.

Боткинъ. Слушамъ, господинъ полковникъ.

Корниловъ (*спира Боткина*). А когато изпълнишъ всичко успешно, то азъ ще те потегля високо следъ себе си. — Само срѫчность, мой друже, срѫчность!

Боткинъ. Ще се постарая, господинъ полковникъ!

Корниловъ. А за обискъ кого си избралъ?

Боткинъ. Семипудовъ, Стрелюшко и Мордохлестовъ.

Корниловъ. А, тѣ стигатъ. Важното е само, да вематъ отъ жилището на Стрелкова всички книжа.

Боткинъ. Ше се постарая господ. полковникъ.

Корниловъ. Да — той бѣше намѣрилъ на печката у Лясоцка ония брощури, — хайде, вървете! . . И върнете се съ успехъ!

Явление II.

Корниловъ самъ — после Ана Лясоцка.

(Корниловъ отива къмъ шкафа, изважда отъ тамъ връзка брошури, писма, свързани съ връвъ, и ги слага на масата. После отива къмъ вратата, вика дежурния стражарь, говори му нѣщо тихо. Когато отваря вратата, вижда се тѣсенъ коридоръ, освѣтенъ съ малко газениче и двама стражари, опрѣни о стената. Корниловъ се връща на авансцената и, съ рѫце задъ гърба, се разхожда по постлания на дльжъ килимъ. — Вратата се отваря — стражари въвеждатъ Ана, облѣчена въ черна рокля, старомодно зимно палто. Косата ѝ е спусната на плитки. Много е блѣда. На краката си има дебели плъстени пантофи.)

Корниловъ (*се покланя много вежливо*). Извинете, госпожице, за дето казахъ да ви разбудятъ; обаче, желая непремѣнно да говоря съ васъ. . . (*Ана мълчи*) Изглежда, госпожице, да не ви е добре. Желаете ли да се повика лекарь? (*Мълчание*) Понеже не ви е още позво-

лено да получавате пратки, казахъ да ви дадатъ това палто, което ни бѣше останало отъ друга затворница . . . още отъ миналата година. . . Виждамъ, че сте го облекли и много се радвамъ за това (*мълчание*). Както виждамъ, госпожице, вие сте избрали системата на мълчанието. Това средство, обаче, е вече овехтѣло и изхабено. По този начинъ нищо не ще постигнете. Вие мислите, че съ мълчание ще ни изразите своето презрение. Това е наивно. . . тази система въведе Лудвикъ XVII, когато е билъ затворенъ въ Тампълъ. Обаче той, до колкото зная, е билъ седемгодишенъ, а вие, госпожице, сте двайсетъ и три годишна. Време е да поумнеете! (*Кжсо*) Седнете! (*Отива къмъ масата и взима една отъ брошуритѣ*) У васъ ли намѣриха това!

Ана. У мене.

Корниловъ. А! продумахте ли най-после? Добре — това ще улесни следствието . . . И тъй, госпожице, признавате ли се за виновна?

Ана. Ако това е вина — напълно се признавамъ.

Корниловъ. Прекрасно, съ признанието си проявявате здравъ разумъ. Значи, госпожице, вие сте действували? . . . Моля! Не бѣше ли по-добре, да бѣхте се занимавали съ друго нѣщо? (*Движение на Ана*) Ехъ, не е лесно! Азъ ви разбирамъ . . . млада сте — този или онзи говори красиво, трогва, увлича. . Громки думи: народъ — самопожертвувание — мжченичество — апостолство — тѣзи нѣща привличатъ романтичнитѣ духове... У мѣня была такава сестра . . . съвсѣмъ като васъ . . . оплете се тя, тамъ, въ Киевъ . . . ехъ! . . защо да говоря по това . . но азъ сподѣлямъ, разбирамъ . . . Сестра ми погубиха разни агитатори, такива, които ужъ насърдчаватъ къмъ дейность, а въ решителния моментъ тѣ самитѣ се оттеглятъ и ето ти нещастието е готово. На васъ, госпожице, трѣба да е действувалъ не единъ такъвъ агитаторъ. . . .

(*Движение на Ана*)

О! госпожице, възмущава ви това, че говоря тъй за тѣзи апостоли — но какво да се прави, драга госпожице, това си е така. Зная ги азъ много добре, тѣзи красноречиви оратори, които ви увличатъ съ красивитѣ си думи! А при разпита тѣ сж съвсемъ други — да мо-

жехте, госпожице, да прочетете тѣзи тукъ актове, не бихте ме гледали съ такъвъ погледъ, съ какъвто ме погледнахте ей сега . . . (*следъ малко пауза — измѣня тона си, като нехайно разглежда брошуритѣ*) А тѣзи, които ви надумаха и накараха, да се бъркате въ тази работа — тѣ не струватъ много. Отъ самитѣ тѣхъ научихъ за начина, по който тѣзи брошури сж стигнали до васъ. И, право да ви кажа, госпожице, не заслужаватъ тѣ вашето довѣрие.

(*Ана мълчи*)

Макаръ че зная всичко подробно — желая, за ваше добро, сама всичко да ми разкажете. Възможно е пъкъ, онѣзи тамъ да хвърлятъ всичко върху васъ, за да отстранятъ отъ себе си всѣка отговорность. Азъ ви уважавамъ, госпожице, защото ми се виждате необикновенно момиче. . . Защо да отговаряте за виновностьта на тѣзи, които, за да запазятъ собствената си кожа, донасятъ противъ васъ? Престанете да мълчите — кажете ми всичко, като на баща. Може би ще мога дави изведа изъ този лабиринтъ. Жално ми е за васъ. . . . Хайде, хайде . . . кажете, кой ви доставяше тѣзи брошури отъ странство, това е най-важното . . . щомъ ми кажете това — виновностьта ви се намалява . . .

(*Ана мълчи*).

Не искате ли да ми отговорите на този въпросъ? — Ехъ добре — но тогава, може би, ще ми кажете, защо годеникътъ ви се е бъркалъ въ всичко това? Защо? за какво? Той ми казваше! (*Движение на Ана*) — Какъ? не вѣрвате ли, че е говорилъ съ мене по тази работа? Ама, госпожице, той самъ всичко ми разказа, какво и що е било — по какъвъ начинъ е станало пренасянето на брошуритѣ . . . Не го осжждайте за това! Той е добъръ момъкъ, само че има слабъ характеръ—нищо не може да скрие. При това е и непостояненъ. . . . днесъ сте вий, утре друга...

(*Ана дига глава*).

Какво искате, госпожице? той е още толкова младъ — при това — ходилъ е и тукъ и тамъ . . . пъкъ и момичето е хубаво — не е можалъ да устои на изкушението. . . Едно само ме очудва като има такава годеница,

като васъ, какъ е можалъ да завърже сношения съ нѣкаква си келнерка.

Ана. Млъкнете, — не лъжете повече!

Корниловъ. Не, госпожице, азъ не лъжа. Азъ въ казвамъ чистата истина. . . Ето, госпожице, вижте — тукъ, при прегледа на неговитѣ книжа, намѣрихме портрета на тази Юзя. . . тя се нарича Юзя, служи въ гостилницата на улица Маршалковска. . . Вижте, госпожице — на тукъ — написано отъ момичето: „На милото ми Казенце за имення му день, отъ неговата Юзя.“ (*Поднася портрета предъ очитѣ на Ана, която мълчаливо гледа фотографията и надписа.*) Ето и датата — скорошна е — да! Виждате ли, госпожице, какво нѣщо е агитаторъ? . . Заради него вие губите свободата си, а той отива при друга. Да! да! Та тъй значи, вий двамата разпространявахте тѣзи брошури. . . ама какъ? . . . не вѣрвамъ, да е по пощата. .

(*По лицето на Ана се плъзгатъ две сълзи. Тя продължава да стои мълчаливо, съ ржце отпуснати надлъжъ край тѣлото.*)

Сама вижте, госпожице, че нѣма кого да защищавате и за кого да се застжпяте. Каква низка обида — за васъ, госпожице, да предпочете той предъ васъ една келнерка. . . той я много обичаше. . . азъ съмъ ги виждалъ тамъ. . .

(*Ана пада върху стола и крие глава въ ржцетѣ си. Корниловъ се навежда надъ нея.*)

И тя го обичаше. . . цѣли вечери прекарваха заедно — после той я изпращаше. На връщане пъкъ, отъ нея отивалъ е у васъ и се е представялъ като апостолъ. . . . каралъ ви е, да отивате край границата за тѣзи брошури . . . нали? . . . или пъкъ самъ ги е донасялъ. . . . а? Щомъ мълчите, сама ще отидете въ Сибиръ — но ако кажете, въ какво се състои неговата вина . . . тогава и той ще може да отиде съ васъ. . . . О! не вѣрвамъ, да искате, да го оставите тукъ самъ съ това момиче. . . . А той сигурно ще се върне при нея . . . тя го чака . . .

Ана (*бавно се изправя, изтрива очитѣ си и говори спокойно, просто, безъ прекаленость.*) Погледнете! (*Разгжва дрехата си.*) Виждате ли тѣзи петна? Знаете ли, чие палто

сте ми дали? Това е дрехата на онази нещастница, която, за да се отърве отъ вашите разпитвания, съ кжсъ стъкло си е разрѣзала гърлото. Ето, това е нейната кръвь. . . . азъ я имамъ при себе си — върху гърдитѣ си . . . тя е моя щитъ. Както онази умрѣ безъ да каже нѣщо, — тъй и азъ нищо нѣма да ви кажа. Богъ да ми е свидетель!

(*Корниловъ мълчи единъ моментъ и гледа Ана — после се покланя предъ нея и повиква стражара).*

Корниловъ. Изведете я! (*Следъ излизането на Ана*) Вотъ! упорита мома!

(*Ана бавно, но спокойно излиза.*)

Явление III.

Корниловъ самъ — по-късно Боткинъ и Стрелковъ. (Корниловъ скрива брошуритѣ, изважда отъ шкафа бутилка съ ракия, табличка съ закуски, поставя ги на масата, налива една чаша, разчупва кифлата, прави безредие—като че ли преди това е ялъ отъ закуската—следъ което сѣда изморенъ на креслото съ притворени очи)

Боткинъ *(на вратата къмъ Стрелкова).* Влезте Алекси Харитоновичъ! Пйоръ Павловичъ ви чака.

Стрелковъ (*пиянъ*). Иду Иванъ Никалаевичъ, но только на минутку. У меня севодня свидание съ моей любушкой, а я джентлеменъ и на свидание первый долженъ явится.

Боткинъ. Разбира се. А, ето и полковника.

Корниловъ (*извънредно сърдечно).* Здраствуйте, Алексей Харитоновичъ! Какъ ваши дѣла?

Стрелковъ. Ничевось! — но гдѣ ето я имѣлъ чести познакомится съ вами?

Корниловъ. Какъ? Не помните ли? ами въ английската гостилница — късно презъ нощьта, следъ празника на вашия полкъ.

Стрелковъ. Не помню. На празнику я немножко напилъся.

Корниловъ (*смѣе се високо и весело*). Ехъ, ний всички тогава бѣхме малко пийнали.

(По знакъ на Корнилова и Боткинъ избухва въ смѣхъ; въ срѣдата съ тѣхъ и Стрелковъ.)

Корниловъ *(добродушно)*. А ето, седя си азъ тукъ самичъкъ и ме налегна скука — казахъ, да ми донесатъ закуска. Славна е закуската тукъ, въ крепостьта. . . Даже у Маталковска не можъ намѣри такава. Вотъ Алексей Харитоновичъ — стаканчикъ са мною.

Стрелковъ. Ей Богу . . . нйе магу. Пихъ много. Пъкъ и този Иванъ Николаевичъ тъй ме черпй въ буфета на цирка, че просто — душа челавйекъ. Нйе магу. . .

Корниловъ. Какъ? самъ ли да пия? Ето и Иванъ Никалаевичъ, галубчикъ, съ нами, ами че ти, Алексей Харитоновичъ, душенька мила . . . ти си ми землякъ — нали и двамата сме отъ Ярославската губерния. . . Пий, землякъ!

(*Стрелковъ умиленъ пие*)

Корниловъ. Вотъ, ладно! вотъ маладецъ — а сега, вие галубчикъ, Иванъ Николаевичъ. . . а ето чига и прѣсенъ хайверъ — ето и московска луканка — право отъ Москва. Азъ си набавихъ всичко това и си го държа тукъ въ затвора, при протоколнитѣ книги — — ей Богу!

Стрелковъ. Славная закуска!

Корниловъ. Още по една!

Стрелковъ. Нѣть! Нѣть! не магу. . .

Корниловъ. Ну . . . якже? . . . какъ така? ний тукъ я караме по руски . . . преди работа, — стаканчикъ — отъ чиставо серца! (*чашата си той излива, скритомъ на пода*)

Стрелковъ (*пие*). Хайде, щомъ е отъ чиставо серца.

Корниловъ. Жалко, че госпожица Юзя не е тукъ . . . ехъ че шикъ момиче! . . .

Стрелковъ *(пиянъ)*. Славная дѣвушка. . . Я въ нею влюбльонъ — ужасно!

Корниловъ. Не-у-же-ли? Тя пъкъ изглежда, да обича този полякъ. . . Вйелхорски. . .

Стрелковъ *(много пиянъ*). Какво? Поляка ли? Наплевать мнѣ на нево! онъ уже прапалъ . . . азъ го наредихъ и то на всю жизнь . . . онъ . . . опомня се. Чортъ съ нимъ! чортъ съ нимъ! (*Вика)* Чортъ съ нимъ!

Корниловъ. Така, така . . . ний го арестувахме. Но може пъкъ да е невиненъ, може да го освободятъ. . .

Стрелковъ. Какъ? да се освободи ли? — това е невъзможно, не бива! — Той е снималъ планове . . . ето строгое преступление . . . планове . . . о! . . .

Корниловъ. Ще да е ходилъ, значи, въ Георгиевскъ.

Стрелковъ. Е че какво? ходилъ е... пжтя не е скжпъ... Отиване и връщане четири рубли... ей Богу..

Корниловъ. Не, Алексей Харитоновичъ, лъжешъ се! Билетътъ струва петь рубли и нѣколко копейки...

Стрелковъ. Да, что вы мнѣ гаварите? четири рубли — тамъ и назадъ. Малко ли пжти съмъ ходилъ тамъ—ха? (*Хвърля малко по-трезвенъ погледъ около себе си*)

Корниловъ. А — навѣрно ваши познати живѣятъ въ крепостьта?

Стрелковъ (*кжсо*). Да. (*Става*) Извикахте ме по дѣлото на нашето скарване съ онѣзи тамъ — у Маталковска... Е, какво искате да знаете? Време е да си отида — имамъ срѣща съ либето си.

Корниловъ. Тя ще почака.

Стрелковъ. Да не нужно да почака. Хатя ана толко служанка, но всё таки дама... Дама не бива да чака... (*пада върху стола*) Я въ ней влюбльонъ... я для ней бы таво другаво убить и пагубить гатовъ... вотъ что...

Корниловъ (*тихо къмъ Боткина*). Нашитѣ хора отидоха ли въ квартирата му?

Боткинъ (*тихо*). Отдавно.

Корниловъ. Телефонирайте до генерала; нека доведе съ себе си и командира на полка...

Боткинъ. Г-нъ... полковникъ! Петъръ Павловичъ...

Корниловъ. Какво ти е? страхувашъ ли се?

Боткинъ. Де сж доказателствата?!

Корниловъ. Върши, какво ти казвамъ и се върни веднага... (*Боткинъ излиза*)

Корниловъ. Ей, голубчикъ... още една чашка! За здравето на Юзя... Хайде помилуй, Богъ троицата обича.

Стрелковъ. Ну, валяй! ещё адинъ стаканъ (*пиятъ*).

Боткинъ (*връща се — тихо къмъ Корнилова*). Виелхорски чака — а въ другата стая е майка му.

Корниловъ (*къмъ Стрелкова*). Знаете ли какво, другари? — тукъ нѣкакъ си е неудобно, неуютно. Ще си вземемъ бутилкитѣ и ще отидемъ въ малката стаичка. Тамъ е тихо и добрѣ. Ще вземемъ още една бутилка отъ маджарското и ще си поговоримъ за своитѣ работи. Елате!..

(*Боткинъ полу-шеговито, полу сериозно извежда Стрелкова въ лѣво. Корниловъ на прага, чака да минатъ. Внася подире имъ подноса съ закуската, после излиза и вика: „пстъ“, — явява се Боткинъ.*)

Корниловъ. Гледай — ужъ на шега, да му вземешъ оржжието — намѣри начинъ . . . заприказвай го тамъ. Не го пущай да влиза тукъ. . .

(*Боткинъ излиза. Корниловъ затваря подире му вратата, после отива къмъ главния входъ и казва на стражаритѣ: „пазвать Вйелхорскаво“. Вади изъ шкафа пакетъ съ брошури и го слага на масата.*)

Боткинъ (*влиза и подава на Корнилова сабля*). Ето шашката.

Корниловъ. Добре! — въ нуждния моментъ ще повикамъ и двама ви. (*Боткинъ излиза*)

Явление IV.

Корниловъ. — Вйелхорски.

(*Стражари въвеждатъ Вйелхорски, облѣченъ въ нощна риза — върху нея горно палто. Стражаритѣ се отдръпватъ къмъ вратата. Корниловъ имъ прави знакъ да излѣзатъ — тѣ излизатъ. Корниловъ дълго се разхожда — после се спира предъ Вйелхорски*)

Корниловъ. Не се надѣвахъ, господинъ Вйелхорски, да ви видя тукъ . . . Много ми е мжчно, че съмъ се тъй излъгалъ въ васъ. Презъ тия три дни не можехъ да се реша даже да ви повикамъ и да поговора съ васъ. Това е много, много лошо отъ ваща страна, господинъ Вйелхорски . . . Това ме много боли . . .

Казимиръ. Господинъ полковникъ, измжчва ме, повече даже отъ затвора, мисъльта, че можете да допуснете, че азъ съмъ нарушилъ даденото ми вамъ обещание. Азъ самъ не зная, какво значи всичко това. Азъ съмъ жертва на нѣчия интрига, на нѣкакво отмъщение — не зная, найпосле . . . но така е. Вѣрвайте ми. Отъ деньтъ, когато излѣзохъ изъ затвора, въ нищо вече не съмъ се бъркалъ. . .

Корниловъ. Наистина ли? въ нищо? . . . И можете за това да ми дадете честна дума? . . .

Казимиръ (*живо*). Да, честна дума!

Корниловъ *(иронично)*. Както виждамъ, не ви струва много да давате на лѣво и на дѣсно честни думи.

Казимиръ *(обиденъ, буйно)*. Господинъ Корниловъ!

Корниловъ (*сжщо*). Какъ? Какво? Стойте и мълчете! Отъ както, съ поведението си компрометирахте и мене, вие изгубихте право за моето разположение. Разбирате ли? Вие ме изложихте! Азъ за васъ гарантирахъ, азъ ! ! ! азъ заложихъ мене си, моятъ чинъ, двайсеть годишната си служба! Азъ гарантирахъ, че ще бждете порядъченъ човѣкъ.

Казимиръ И такъвъ съмъ!

Казимиръ. Този, който се бунтува противъ властьта, не е порядъченъ човѣкъ.

Казимиръ. Азъ ви повтарямъ, че съмъ жертва на нѣкаква мистификация.

Корниловъ. Азъ сега не говоря за аферата съ онѣзи планове . . . по това ще поговоримъ по-после — но защо се намѣсихте пакъ въ народната пропаганда! а?

Казимиръ. Азъ?!

Корнилоъ. Не отричайте! това не ще ви спаси, Преди малко годеницата ви призна всичко.

Казимиръ. Ана?

Корниловъ. Да. Зная вече цѣлата работа съ всичкитѣ й подробности. Зная, какво е било участието ви въ всичко това. Зная, по какъвъ начинъ сте получавали отъ странство брошури и по какъвъ начинъ сте ги разпространявали. Позволете ми обаче, да ви кажа, че системата ви е била една отъ най-лошитѣ! Можехте да запазите старата система, тя бѣше много по-практична . . . нали? а?

Казимиръ. Слушамъ думите ви въ изумление! За какви брошури е думата? за каква система?

Корниловъ. Ахъ, Боже мой! защо сж тѣзи преструвки? Много добрѣ знаете, за какво говоря. По-добре кажете ми цѣлата истина. Преди три години сжщо така нищо не искахте да кажете — но ние и безъ вашето признание знаехме всичко. И какво излѣзе? Цѣла година лежахте въ затвора, а да бѣхте се признали, може би щѣше да е половинъ година, може би два месеци или само месецъ . . . Ние много облекчаваме тѣзи, които се признаватъ. Ако пъкъ упорствувате, тогава пакъ ще си посе-

дите въ затвора . . . въ сжщата стаичка . . . да . . . ще спите върху сжщитѣ дъски . . . и ще бждете пакъ самъ! самъ! . . .

Казимиръ (*тихо*). Самъ! самъ!

Корниловъ. И то не само година, ами две, па може би и три — и . . . Богъ знае, какъ ще отсждятъ тамъ . . . *(следъ малко)* Самъ самичъкъ! Откжснатъ отъ свѣта, отъ хората, безъ книги, безъ работа . . . день следъ день и така цѣли години . . . да! тежко ще бжде . . .

Казимиръ *(внезапно избухва)*. Не! не! азъ не искамъ да се връщамъ тамъ . . . не ме затваряйте, азъ не искамъ да бжда пакъ самъ, азъ не мога да понасямъ самотата! Обесете ме — пратете ме на каторга, въ минитѣ, кждето искате — само не ме връщайте тамъ — тамъ азъ не мога? . . . не мога! не мога! . . . (*тръшва се върху стола до масата*)

Корниловъ (*отива къмъ вратата — отваря я — въ коридора се показва, между двама стражари, Виелхорска, опрѣна о стѣната. Корниловъ ѝ прави знакъ, тя влиза*).

Корниловъ (*показва къмъ сина ѝ)*. Вие знаете дълга си! (*отдръпва се въ дъното на сцената*)

Явление V.

Вйелхорска — Корниловъ — Казимиръ.

(*Казимиръ забелѣзва майка си и се завтича къмъ нея — тя го спира съ едно движение на ржката си.*)

Вйелхорска. Кажи ми . . . Казйо . . . кажи ми, но — въ името на бащинитѣ ти кости — цѣлата истина . . . билъ ли си ти шпионинъ!

Казимиръ. Не! никога! . . . кълна ти се, мамо!

(*Вйелхорска съ силенъ плачъ простира ржце — Казимиръ се спуща къмъ коленитѣ ѝ*)

Казимиръ. Мамо! мамо!

Виелхорска. Азъ знаяхъ, че това не е истина! азъ знаяхъ . . . и знаешъ ли? тѣ казаха, че било за пари . . .

Казимиръ. Мамо! мамо! ти не си повѣрвала това, нали?

Вйелхорска. Не, не . . . горкичкиятъ ми! Колко си ослабналъ . . . студено ти е . . . пакъ ще ми се разболѣешъ, както преди две години. О, Боже! Не ще ли се смилишъ вече надъ насъ? Ами Марта? де е тя? Господинъ полковникъ, азъ имамъ тукъ и дъщеря . . . искала бихъ да я видя . . . азъ . . .

Корниловъ. Това е невъзможно — по заповѣдь на генерала, азъ можахъ да разреша свиждане само съ сина ви. Само че вие, госпожо, съвсемъ нарушавате разпорежданието, което ви бѣ дадено. Вие знаете добрѣ, за какво ви молихъ . . . изъ пѫтя. Щѣхте, ужъ, да скланяте сина, си да признае цѣлата истина по въпроса за патриотичната пропаганда, въ която той, въпреки дадената дума, се е вдалъ . . . Помнете, че ний вече всичко знаемъ, но споредъ приетата отъ насъ система, трѣба да чуемъ истината отъ устата на сина ви. Въ противенъ случай ще го държимъ затворенъ до тогава, до като не каже цѣлата истина. (*Слѣдъ малка пауза*) А вашиятъ синъ е много нервенъ и болнавъ — изолирането пагубно действува върху него. Такива темпераменти често не издържатъ понѣкога дългъ затворъ. Говоря ви открито, отъ чисто сърце и като баща . . . Азъ имахъ братъ . . . на, и той се бѣше объркалъ, въ Киевъ, между нихилиститѣ и въ затвора полудѣ . . .

Вйелхорска. О! Господинъ полковникъ!

Корниловъ. Но . . . така е — казвамъ ви самата истина — азъ съмъ човѣкъ искренъ — предпочитамъ да прѣдпазя. Вий видѣхте, какво ставаше съ вашия синъ преди две години въ затвора, самъ . . . Едва що не полудѣ . . .

Казимиръ (*бурно*). Мамо, мамо! не е вѣрно! не вѣрвай! това е лъжа — нищо нѣма да ми стане — всичко ще понеса . . . ще излежа най-после, ако рекатъ несправедливо да ме осѫдятъ . . . но нищо нѣма да ми стане — азъ съмъ силенъ . . . здравъ . . . съвсемъ здравъ . . . Мозъкътъ ми ще изтрае . . . мамо, не плачи!

Вйелхорска (*плаче и конвулсивно прегръща сина си*). Казйо! Казйо! Казйо!

Корниловъ. Не плачете, госпожо, а говорете на сина си така, щото той да се избави отъ нещастието.

Казимиръ. Не говори нищо мамо! защото е напразно. Не вѣрвай това, което тѣ ти говорятъ. Дали азъ ще кажа нѣщо или не — това е се́ едно — тѣ и безъ това ще ме осѫдятъ . . . това е само клопка! . . (*избухва*) Защо изтезавате така майка ми? защо?

Корниловъ. Полудѣхте ли? азъ се отнасямъ съ майка ви искрено, вежливо и прилично.

Казимиръ. Охъ! зная азъ вашата вежливость! Но погледнете само майка ми — вие я плашите съ призрака на моето умопомрачаване — вие играете съ нейното сърдце! Не говори нищо, мамо! Заклевамъ ти се, че въ нищо не съмъ се бъркалъ и то само отъ любовь къмъ тебе и къмъ Марта — макаръ, че само единъ Богъ знае, какво ми е струвало това. Иди си въ кѫщи — бѫди спокойна. . . тукъ нищо лошо не ни правятъ, пъкъ и скоро ще бѫдемъ свободни . . . ще си дойдемъ въ Влоцлавекъ . . . мамо! мамо!

Вйелхорска. Азъ . . . донесохъ ти . . . господинъ полковникъ . . . донесохъ на дѣцата си малко пари . . . *(съ треперящи рѫце вади вехто портмоне)*. Колкото можахъ . . . петь рубли за тебе, три за Марта . . . господинъ полковника ще позволи.

Корниловъ. Ще ги предадете на менъ.

Казимиръ. Не трѣба. Мамо — тукъ нищо не ни липсва — ти сама се нуждаешъ.

Вйелхорска. Не, не, вземи — не може да бѫдете безъ пари! . . . Ще дадешъ по нѣщичко на пазачитѣ да бѫдатъ по-добри къмъ тебе. Ще ви донеса още . . . само че, сега не можахъ.

Казимиръ. Не, майчице . . . не трѣбва! Иди си . . ти цѣла треперишъ . . . не плачи! . . . Иди си съ здраве!

Вйелхорска (*прегрѫща сина си*). Бѣдничкиятъ ми! пакъ ли . . . пакъ ли трѣба тукъ да те оставя? . . .

Казимиръ (*изтрива очитѣ ѝ*). Не плачи мамо — тѣ не трѣба да виждатъ сълзитѣ ти!

Вйелхорска. Да — да — (*цѣлува го*) Остани си съ здраве! *(Прави кръстъ върху челото му)* Нека Богъ те закриля! (*Отива си съ плачъ, но изведнъжъ се връща*) Не те ли биятъ?

Казимиръ. Не, мамо, не!

Вйелхорска (*недовѣрчиво го гледа право въ очитѣ*). Не те ли биятъ?

Казимиръ. Кълна се, че не!

Вйелхорска (*отъ вратата къмъ Корнилова*). Не го мжчете! той и така нѣма вече сили! (*Излиза бавно.*)

Явление VI.

Корниловъ — Вйелхорски.

Корниловъ. Господинъ Вйелхорски, искате да продавате геройство! Не оставяте майка си да ви говори . . . Това не ми харесва, господинъ Вйелхорски! Въ присжтствието на майка си упрѣкнахте ме въ безсърдечие . . . Да! да! Ами знаете ли вий, какво рискувахъ азъ зарадъ васъ? Вие нищо не знаете — и никога нищо нѣма да знаете по това . . . Зарадъ васъ азъ мога да изгубя името си на добъръ чиновникъ — защото ще кажатъ, че съмъ се излъгалъ въ васъ и това ще ми вреди за по-после . . . Хм! хм! да!

Казимиръ. Азъ не можахъ да допусна, щото . . .

Корниловъ (*прекжсва го*). По-добре нищо не говорете, защото съмъ въ състояние . . . да ви намразя . . . Върнете се въ килията си и тамъ помислете надъ себе си. Утре пакъ ще ви разпитамъ . . . Госпожица Ана всичко призна вече, тъй че нѣма за какво повече да я разпитвамъ . . . Какво? не е чудно, — младо момиче — не можа да запази тайната! Не трѣба да ѝ се взима това за зло.

Казимиръ. Ана нищо не е могла да каже, първо — защото тя нищо не е направила, и второ — защото зная нейния характеръ. Нито съ нравствени, нито съ физически терзания бихте могли да изтръгнете нѣщо отъ нея.

Корниловъ. Да . . . да . . . умно и красиво момиче . . . но тази Юзя отъ Маталковска е по-мила . . . а? какъ?

Казимиръ. О!

Корниловъ (*съ присторено добродушие*). Е, какво? така бѣше . . . тежко е, но . . . лека нощь, господинъ Вйелхорски . . .

Явление VII.

Корниловъ — Стражари.

(*Тѣ внасятъ бохча съ много писма, книжа, пликове; единъ отъ стражаритѣ носи книги и две кутии*).

I. стражаръ. Это всё что мы нашли.

Корниловъ. Харашось — ложите здѣсь — уходите прочъ! (*Стражаритѣ слагатъ всичко върху масата и излизатъ*)

Корниловъ (*самъ вади револверъ и го слага предъ себе си на масата*). Ето ти игра на животъ и на смърть — живота си сега на карта слагамъ! . . . (*Задъ сцената се чува смѣхъ и пѣене на пияния Стрелковъ и на Боткина; тѣ пѣятъ на два гласа: „Лунныя ночи.“*)

Корниловъ (*трескаво търси изъ книжата*). Нищо! . . нищо! . . . писма! . . . рапорти! . . . прикази! . . . О! . . . (*следъ малко*) Тъмнѣе ми вече предъ очитѣ . . . да не изгасне сега пъкъ лампата . . . (*повдига фитиля на лампата и продължава да търси съ стиснати зѫби*). Млъкнете . . . млъкнете сукинсиновци . . . живота си азъ тукъ губя — (*съ конвулсивно напрежение търси — изведнъжъ намира смачкано и изпокъсано парче книга. Приближава се съ нея до лампата — изтрива потьта отъ челото си и като прочита, обръща се къмъ иконата въ жгъла кръсти се и три пѫти прави поклонъ*). Слава тебе, Господи! . . . (*Отива отпредъ на сцената, взима револвера, крие го въ джеба си и съ тържествуващъ видъ се обръща къмъ вратата*). Е, господинъ генерале — сега ще се премѣримъ!

Явление VIII.

Корниловъ. — Хорнъ — Командирътъ на артилерийски коненъ полкъ. (*Последнитѣ двама сѫ въ лѣтни шинели.*)

Командирътъ (*низъкъ, съвсемъ побѣлѣлъ старецъ*). Помилуйте — ето невазможно . . . Александъръ Валентиновичъ всичко ми разказа. Вий, Петъръ Павловичъ, хвърляте такова петно, такъвъ позоръ върху моя полкъ? Ето дерзость! наглость! — не ще ви мине това току тъй — азъ . . .

Корниловъ. По-тихо, моля — азъ покорно ще ви представя това, което намѣрихъ въ книжата на Стрелкова.

Командирътъ. Какво ?!

Хорнъ (*ядосанъ*). Вий сте намѣрили нѣкакво доказателство.

Корниловъ. Ето черновката отъ последнята пратка — ето тукъ, — върху полето е половината отъ анонимното писмо, което получихме завчера на адреса на канцеларията!

Хорнъ. Покажете! (*Двамата съ командиря четатъ документа. Хорнъ стои съ спуснати ржце. Командирътъ закрива очитѣ си и се тръшва върху единъ столъ.*)

Командирътъ. Какъвъ срамъ! моятъ полкъ, бѣше славенъ — чистъ! никога никаква подлость!

Хорнъ. Голѣмъ позоръ!

(*Мълчание — чува се тихо пѣние и смѣхъ.*)

Хорнъ (*внезапно*). Де е Стрелковъ?

Корниловъ. Тамъ — съ поручикъ Боткинъ.

Хорнъ. Той не трѣба вече да излѣзе отъ тукъ!

Командирътъ. Но какъ? Какъ?

Хорнъ. Оржжието му у него ли е?

Корниловъ. Не — казахъ да му го вcovered.

Хорнъ. Дайте ми, Пйотъръ Павловичъ, револвера, който ви дадохъ преди единъ часъ. Ще послужи . . . но не за васъ!

(*Корниловъ, съ дълбокъ поклонъ дава на Хорна револвера.*)

Хорнъ (*къмъ командира*). Николай Антоновичъ, изпълнете дълга си. Дайте му този револверъ . . . нека тукъ, тихо — безъ скандалъ — самъ се застрѣля . . .

Командирътъ (*взима револвера, истрива просълзенитѣ си очи*). Седемдесеть години проживѣхъ — но днесъ е най-тежкия часъ въ моя животъ!

Хорнъ. Доведете го тукъ Пйотъръ Павловичъ — но само, преди да ни види, нека нищо да не подозира.

Корниловъ. Слушамъ, господинъ генерале!

Явление IX.

Сѫщитѣ. — Стрелковъ и Боткинъ.

Корниловъ (*отива, отваря вратата и, преструвайки се веселъ, говори отъ прага на вратата*). Падите сюда галубчики — вотъ че всички си отидоха — ще гуляемъ тукъ! Ама, пъкъ хубаво пѣете! (*Пѣе заедно съ тѣхъ и ги довежда пѣющи въ стаята.*)

Командирътъ (*говори бавно и решително*). Алексей Харитоновичъ! Ний всичко узнахме — ние имаме доказателства за твоята подлость . . . ти обезчести полка — ти опетни мундиря!

Стрелковъ (*блѣднѣе отъ изненада*). Что? Что?

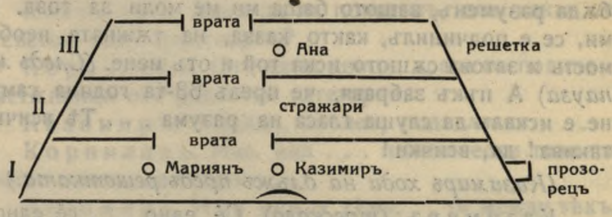
Командирътъ. Ето собственното ти писмо! . . . Ти можешъ още да спасишъ полка си отъ позора, за да не попаднешъ подъ сѫдъ . . . затова трѣба . . . самъ да се убиешъ . . . ето ти револверъ . . . ний ще минемъ въ другата стая . . . и ще останешъ самъ . . . постарай се да имашъ куражъ . . . (*дава на Стрелкова револвера и, изтривайки очитѣ си, стои единъ моментъ неподвиженъ — после се обръща къмъ прозореца.*) Ето икона — помоли се — нека Богъ ти прости грѣха, защото хората не могатъ . . . (*Излиза — следъ него излизатъ полека Хорнъ, Корниловъ и Боткинъ.*)

Стрелковъ (*самъ — оглежда револвера—озърта се съ блуждающи очи — после сѣда и повтаря нѣколко пѫти*). Вотъ! . . . вотъ! . . . дождался! . . . (*тананика*: . . . „Но смерть близка, близка мая магила. Какда умру“ . . . (*два пѫти приближава револвера къмъ слѣпитѣ си очи и отпуща рѫка — третия пѫть, затваря очитѣ си и стреля, съ думитѣ:*) Е! наплевать! (*Пада отъ стола на земята.*)

(*Завѣсата пада*)

ДЕЙСТВИЕ V.

Сцената представлява зала за посетители, въ крепостьта, раздѣлена на три отдѣления. Всѣко отдѣление е повишено съ едно стѫпало. Сцената трѣбва да е малка и тѣсна, освѣтлена въ последната преградка съ лампа така, че свѣтлината да пада върху Ана; въ второто отдѣление се освѣтлява съ газениче; въ третиятъ отдѣлъ — съ свещь, върху малка масичка.

Явление I.

Семипудовъ въвежда Казимира и Марияна въ I-то отдѣление. Казимиръ и Мариянъ въ палта и съ шапки.

I-я стражарь. Моля, подаждать тукъ! Господинъ полковника ще дойде.

Казимиръ. Оставете ни!

(Стражарьтъ излиза. — Мълчание. — Казимиръ стои сломенъ съ чело опряно въ решетката. Мариянъ мачка въ рѫце шапката си.)

Мариянъ *(съ понизенъ гласъ).* Утре ли ще я изведатъ?

Казимиръ. Утре! *(изведнъжъ, съ викъ)* Кучета! кучета! кучета!

Марианъ. Мълчи! по-тихо, за Бога, по-тихо!

Казимиръ. Ахъ . . . задушвамъ се! Помисли само

— тя — моята, сладката ми, добрата ми . . . тя ще отиде тамъ — о! о! о!

Мариянъ. Ще се върне!

Казимиръ. Може би духътъ ѝ, но не тя самата. Не ще понесе тя заточението. А даже ако би . . . ако би да мине презъ този адъ, то кога се върне, какви ще бждатъ нейнитѣ мисли? нейната вѣра? нейнитѣ желания? Ами ако изгнанието, вмѣсто да задуша вь душата ѝ всѣко желание, го развие къмъ дѣлото още повече, засили я, превърне я въ безумно упорство? Азъ я познавамъ, азъ зная . . . тогава, ахъ, брате — страхъ ме е да помисля — какво ще знача азъ тогава за нея!

Мариянъ. Ана е умна, разсждлива, тя знае, че волята ти е обвързана, обременена. Нали имашъ бѣдна майка — сестра . . . И азъ съмъ разуменъ, трѣба да бжда разуменъ, защото баща ми ме моли за това. Баща ми, се е подчинилъ, както казва, на тжжната необходимость и затова сжщото иска той и отъ мене. *(Следъ малка пауза)* А пъкъ забравя, че презъ 63-та година самъ той не е искалъ да слуша гласа на разума . . . Тѣ всички сж такива! да, всички!

(Казимиръ ходи на длъжъ предъ решетката.)

Казимиръ *(трескаво)*. Сѐ едно . . . сѐ едно . . . майка . . . сестра за това не трѣба да влиза въ смѣтката — азъ съмъ свободенъ, а тя е задъ решеткитѣ! Не стига това — тя отива въ Сибиръ . . . въ Сибиръ . . . въ Сибиръ . . . а азъ оставамъ тукъ; ще си живѣя, ше си слѣдвамъ, ще държа изпити, ще търся кариера, ще ми бжде сравнително удобно, добре, топло, приятно . . .

Мариянъ. Казимире, ти си боленъ, ти имашъ треска.

Казимиръ. Да, имамъ, имамъ треска отъ момента, когато ме пуснаха, когато ме дариха . . . съ свобода. Азъ съмъ боленъ отъ тази свобода — мене ми сж нужни решетки . . . чувашъ ли? . . . решетки! . . *(хваща решеткитѣ и ги раздрусва)* . . . азъ свикнахъ съ тѣхъ . . . тѣ сж мои другари . . . ние се разбираме . . . *(притиска челото си до решеткитѣ)*. О! о! какъ разхлаждатъ, като дланитѣ на любимата . . . мили мои решетки, мои! мои!

Явление II.

Сжщитѣ — Корниловъ.

Корниловъ (*влиза тихо, весело, вѣжливо, облѣченъ въ лѣтенъ шинелъ и съ фуражка*). Добъръ день, господа! (*Студентитѣ се покланятъ.*) Ей сега ще доведатъ госпожица Лясоцка. Единъ съветъ и молба. Най-добре е да не дразните осждената съ празни думи. Госпожица Лясоцка е много силна и храбра, но сè е жена . . . защо да й се отнима силата и храбростьта презъ такъвъ дълъгъ пжть.

Казимиръ (*като ехо*). О, да! то е много дълъгъ пжть . . .

Корниловъ. Много! много! Макаръ, че не отива сама, а съ цѣлъ транспортъ, сè пакъ за младо момиче това е мжчително . . .

Казимиръ. Мога ли да попитамъ, отъ какви хора се състои този транспортъ?

Корниловъ. Отъ затворници, драги господине . . . престжпници отъ различни категории.

Казимиръ. Убийци, злодеи, подпалвачи . . .

Корниловъ. Има, има . . . политически този пжть нѣмаме много, за щастие . . .

Казимиръ. И тя между тѣхъ. . . тя между тѣхъ. . . чувашъ ли? чувашъ ли?

Корниловъ. Законътъ не признава разлика въ престжплението . . .

Казимиръ. Та тя, значи е престжпница?

Корниловъ. Господинъ Вйелхорски, би трѣбало вече да разберете, че бунтъ противъ властьта, това е престжпление. — Отдавна се стараехъ, да ви обясна това и струваше ми се, че сте го разбрали вече. Два пжти посѣдяхте у насъ, но изглежда, че това не помага. Днесъ особено, вий тъй приказвате съ мене, че почва да не ми се харесва . . . Азъ си дадохъ много трудъ, за да ви измъкна отъ тукъ и да ви освободя. Вие трѣба да ми бждете признателенъ.

Казимиръ. Действително, господинъ полковникътъ много ме е обикналъ и страшно се грижи за менъ . . .

Корниловъ (*гордо и студено*). Азъ да съмъ ви

обикналъ? По какво заключавате това? Азъ ви намразихъ, защото зарадъ васъ преживѣхъ ужасенъ моментъ въ живота си! Заради вашитѣ романи съ разни моми, азъ едва не изгубихъ и чинъ, и заслуги . . . какво — даже и живота си. Разбрахте ли, господинъ студенте? Менъ не е позволено да се измамя, а първия пжть ви пуснахъ подъ своя гаранция. Та после вече, даже и въ ада да трѣбаше да отида — азъ трѣбаше да докажа, че не съмъ се излъгалъ въ васъ . . . но зарадъ васъ, азъ съвсемъ побѣлѣхъ и сега вече вие ще ми давате смѣтка за всѣка своя стжпка. И ако още веднъжъ попаднете тукъ (*съ ненависть*) — кълна се въ Казанската Божя Матерь, че вече нѣма да излѣзете отъ тукъ. Зарадъ васъ азъ ще изгубя честь и уважение, но ще ми заплатите за това . . . (*Следъ малко.)* А сега, съвѣтвамъ ви, още утре да заминете при майка си. Тамъ, когато видите, че тая клета старица отъ всичко се нуждае и само на васъ чака, тогава ще се измѣните — съвсемъ ще се измѣните. Азъ отивамъ при госпожица Лясоцка. *(Влиза въ второто отдѣление, отъ тамъ въ третото и изчезва презъ вратата.)*

Казимиръ. Чу ли го? чу ли? Той отъ три години вече играе тъй върху струнитѣ на моята душа — цѣли години. Въ устата му е сé думата „майка" . . . Тѣ съ всички ни така правятъ . . . майка . . . родители . . . любовь къмъ семейството . . . дългъ . . . бедность . . . Това сж сега тѣхнитѣ орждия . . . тѣхния начинъ на измжчване . . . какво да се отговаря на това? какво?

Мариянъ. Христосъ е казалъ: „Какво има общо между мене и тази жена?"

Казимиръ. А — така!.. но никой безъ пари нѣма да нахрани майка ми, никой не ще й купи обувки за зимата, не ще й даде вжглища, за да не зъзне. Всичко това азъ трѣба да й доставя — азъ!

Мариянъ. За това именно, постарай се да задушишъ болката си. Прости се съ Ана и всецѣло се посвети на семейството си. Банално е това, което сега ти говоря, глупаво е даже — но то има своя жизнена основа.

Казимиръ. Зная! зная... но това е тъй трудно! (*Облѣга се върху масата.*)

Явление III.

Сжщитѣ — Боткинъ — Корниловъ — Ана и двама стражари (минаватъ презъ вратата на първото отдѣление, влизатъ презъ вратичката въ второто отдѣление и тамъ отиватъ на лѣво.) — *(Презъ вратата бързо влиза въ третото отдѣление Корниловъ и минава въ второто отдѣление; следъ малко, когато вече всички сж по мѣстата си, вратата отъ третото отдѣление се отваря и между двама стражари се явява Ана Лясоцка. Тя е облечена бедно, овита въ дългъ, бѣлъ вълненъ шалъ. Косата й е на плитки. Тя бавно се приближава до решетката и прилепя къмъ нея чело. Гледа Казимира безъ да говори)*

Казимиръ. *(Сжщо мълчи и трепери съ цѣлото си тѣло.)*

Корниловъ. Можете да си говорите. Позволено е.

(Мълчание)

Защо не си говорите? Това е последно свиждане . . . утре рано госпожицата заминава . . . Нѣма вече, да ви се позволи да се видите . . .

(Мълчание)

(Корниловъ приказва тихо съ Боткина и този последния се приближава до решетката.)

Боткинъ. Мамзель Лясоцка — позволете — господинъ полковникъ изволилъ вамъ сказать, что онъ разрѣшаетъ идти въ первое отдѣление. Позвольте я васъ проведу . . . *(Отваря вратичката и довежда Ана въ първото отдѣление въ предната часть на сцената. Тя само за мигъ се колебае но после отива слѣдъ Боткина.)*

Корниловъ Позволявамъ да се видите така — — правя това отъ снисхождение къмъ госпожицата . . . Разрешавамъ само петь минути разговоръ — съ часовникъ въ ржка.

(Ана стои неподвижна съ отпуснати ржце.)

Казимиръ *(се приближава къмъ Ана)*. Ано! не е моя вината, че съмъ свободенъ.

Ана *(много просто)*. Зная това . . .

Казимиръ. Ано! . . защо навлече върху себе си това голѣмо нещастие.

Ана. Нещастие ли? Ако ти кажа, че въ този моментъ съмъ щастлива, не ще ме разберешъ, може би.

Казимиръ. Но ти отивашъ. . . тамъ. . . на изгнание. . . цѣли петь години. . .

Ана. Не живѣятъ ли и тамъ хора? — Тамъ, найпослѣ, ме чака. . . забрава; тукъ бихъ чувствувала само празнота и нищожество. Нищо вече не остана въ сърцето ми отъ нѣкогашната вѣра. . .

Казимирь. Тукъ поне азъ — всички ний щѣхме да бждеме около тебе. Тамъ не ще имашъ никого!

Ана. Ще бждешъ съ мене вѣчно ти, нѣкогашния онзи, когото видѣхъ веднажъ задъ тази рѣшетка, тъй както ти мене видѣ! Ние съ него ще тръгнемъ двама, — за цѣлъ животь свързани чрезъ една вълшебна идея — може би. . . безумна, но тъй прекрасна, тъй велика, тъй наша. . .

Казимирь. Значи, мене вече не обичашъ, Ано?

Ана. Обичамъ те другиятъ, нѣкогашния, който вѣрваше, който се бореше, и страдаше. . .

Казимиръ. Но азъ и сега се боря, и страдамъ.

Ана. Боришъ се за своето сжществувание, страдашъ — отъ лично страдание, а не за другитѣ.

Казимиръ. Ти знаешъ, Ано? — азъ не мога. . . не мога. . . ржцетѣ ми сж свързани. . .

Ана (*просто*). За това, пжтищата ни се раздѣлятъ. . . Не ме съжалявай заради непокорството ми — най-добре, забрави ме!

Казимръ (*изведнъжъ я хваща за ржцетѣ*). Ти ме презирашъ, Ано! Ти ме презирашъ!

Ана. Нѣмамъ право никого да презирамъ. Всѣки постжпва споредъ призванието си. Успокой се и се постарай да вървишъ вече по равенъ пжть. Що ти трѣба бѣдний, да се терзаешъ напразно?!

Казимиръ (*все по-раздразненъ*). Бѣдний? бѣдний? Говоришъ на мене като на псе, което се е било заблудило и се е върнало, у дома. . . а! тъй! виждамъ това по очитѣ ти. . . ти си мислишъ. . . подлецъ! подлецъ! азъ отивамъ въ Сибирь, а той ходи свободенъ, ха! ха! ха!

Казимиръ (*въ II-то отдѣление*). Господинъ Виелхорски, вий много се възбуждате — по спокойно, моля. . .

Казимиръ. Какво? Що? По-тихо ли? а, да — вѣрно — тукъ е гробище . . . гробове, . . о! *(удря съ кракъ въ пода)* Тукъ гниятъ живи трупове!

Мариянъ. Казимире — за Бога, опомни се!

Ана. Мълчи! мълчи! съжали се надъ майка си!

Казимиръ. И ти! и ти ме плашишъ съ майка ми! . . . не искамъ да слушамъ това — не искамъ!

Корниловъ. Госпожица Лясоцка — петь минути изминаха — ще ви моля да си вземете сбогомъ кратко и безъ не нужни вълнения.

(Боткинъ влиза въ въ II-то отдѣление, послѣдванъ отъ двама стражари.)

Казимиръ (*като да е въ несъзнание*). Защо сте тукъ? Зарадъ нея ли? . . пристигнаха вече. . .

Корниловъ (*сѐ изъ II-то отдѣление*). Изведете Лясоцка. . . (*Боткинъ се приближива къмъ Ана.*)

Казимиръ *(както по-горѣ)*. Назадъ! . . . Не се приближавайте до нея — не давамъ, не позволявамъ. . . Ано! . . . не ме презирай! . . . азъ. . .

Корниловъ. Вазми её сейчасъ.

Мариянъ. Казйо, смили се!

Ана. Отстѫпете — азъ ще отида сама. (*На Казимира*) О, ти нещастна, бѣдна душо, прощавай, прощавай за дълго. (*Опира чело до гърдитѣ на Казимира.*)

Казимиръ. Вземи ме съ себе си! Вземи ме съ себе си!

Ана. Стани онзи — другиятъ, и ще намѣришъ пѫтя къмъ менъ. . . (*цѣлува го и излиза — въ първото отдѣление остава Боткинъ — Ана минава презъ второто отдѣление, — влиза въ третото — Казимиръ раздрусва решетката и пада на колѣне.*)

Казимиръ. Ано! азъ ще дойда съ тебе! (*Ана се спира за моментъ, облѣна съ свѣтлината на лампата, прави прощаленъ жестъ съ рѫка и си отива мълчаливо. — Чува се трѣсъка на затварящитѣ се следъ нея врати*).

Казимиръ О кучета! кучета! . . . вие ли я отвличате. . . а азъ оставамъ! о къкъвъ съмъ низъкъ!

(*Безумствува при решетката*)

Корниловъ (*въ II. отдѣление*). Моля ви по тихо. . какво е това пакъ?

Казимиръ. А това си ти? ти сатано, който ми свърза душата съ своята честна дума и ме направи нищожникъ!

Корниловъ. Азъ ви направихъ порядъченъ човѣкъ. . .

Казимиръ. Порядъченъ човѣкъ? Чувате ли? вие всички, вие трупове, що спите тамъ, подъ нозетѣ ни . . . всички вие, които сте се прощавали при тѣзи решетки и сте си кършили ржцетѣ о тѣхъ? Порядъченъ човѣкъ? За васъ е това слово, за тѣзи, които иматъ родина, дето могатъ да бждатъ порядъчни хора. . . а не за насъ! не за насъ! Ха! ха! ха! освободиха ме. . . за това, за да ходятъ следъ менъ, да ме дебнатъ, да ме следятъ, . . . освободиха ме, а душата ми откраднаха и я затвориха тукъ, въ нѣкаква килия. . . псета! псета!

Боткинъ *(приближава се до Казимира)*. Мълчать! Достатъчно комедии ламать! *(Хваща го за мишцата и се мжчи да го накара да стане.)*

Корниловъ *(въ II-то отдѣление)*. Азъ ще заповѣдамъ за тия ви думи да ви затворятъ.

Казимиръ *(като безуменъ)*. Заповѣдай! Заповѣдай! Но преди това отдѣли се отъ менъ съ още по-здрава решетка . . . Мълчи, не ми говори нищо за майка ми — не говори нищо, защото азъ ще ти направя отъ тази дума гробенъ печатъ . . .

Корниловъ *(на стражаритѣ)*. Взять!

Казимиръ. Взять! . . . взять! . . . това е малко . . . сослать! сослать! а защо? ето . . . *(удря Боткина.)*

(Стражаритѣ се хвърлятъ върху му, повалятъ го на земята. Корниловъ се спуща отъ II-то отдѣл. въ I-то)

Корниловъ. Сволочь! . . .

Казимиръ *(отъ земята)*. Сега съмъ „другиятъ“ — сега азъ ще намѣря пжтя къмъ нея.

(Завѣсата пада)

Край.

ПЕЧАТНИ ГРЕШКИ.

Стр.		редъ	печатано:	да се чете:
72	отдолу	13	поговора	поговоря
73	отгоре	12	Казимиръ	Корниловъ
75	отдолу	18	объркалъ	забъркалъ
76	„	9	прегржща	прегръща
78	отгоре	9	самъ	самъ;
81	отдолу	12	подаждать	надаждать
82	отгоре	8	задуша вь	задуши въ
82	„	9	засили я	засили го
82	„	10	превърне я	превърне го
82	отдолу	15	сестра за това	сестра — това
83	отгоре	9	презъ	предъ
85	отдолу	15	колебае	колебае,
86	„	2	Казимиръ	Корниловъ
87	„	5	вие ли	вие ми
87	„	4	къкъвъ	какъвъ
88	отгоре	15	мълчать	малчать
88	„	16	комедии	камедии

ПОЛСКА БИБЛИОТЕКА

ИЗЛЕЗЛИ ДО СЕГА КНИГИ:

I. **Антони Холонйевски:** Духътъ на полската история. Прев. *Ан. Ганчева.* Послесловие отъ *Вл. Добромилски.* София, печ. „Радикалъ“, 1919. стр. 80 — VIII. 8⁰. Цена 10 лв.

II. **Проф. Венелинъ Ганевъ:** Шопенъ. София, 1919. Придворна печатница стр. 48. 8⁰. Съ единъ портретъ. Цена 10 лв.

III. **Станиславъ Виспянски:** Сѫдии (трагедия). Прев. *Дора Габе-Пенева.* Съ литер. уводъ отъ *Зб. Ярославски* и съ портрета на автора. София, 1920. Придворна печатница стр. 14—72 8⁰. Цена 12 лв.

IV. **Зигмунтъ Красински:** Иридионъ (драма). Прев. *Ан. Ганчева.* Съ литер. уводъ отъ сѫщата и съ 11 илюстрации. — София, 1920. Придворна печатница. Стр. L + 170 8⁰. Цена 25 лв.

V. **Дора Габе-Пенева:** Полски поети. Избрани песни и характеристики съ предговоръ отъ *Боянъ Пеневъ.* (Съ портрети на авторитѣ). — София, 1921. Прид. печат. Стр. XXII+156. 8⁰. Цена 30 лв.

VI. **Казимйежъ Бродзински:** Вйеславъ и други произведения. Съ литературенъ уводъ споредъ проф. *И. Хшановски, П. Хмелйовски* и *А. Луцки.* Съ портрета на автора. — София, 1921. Придворна печатница. Стр. XXX+8⁰. Цена 25 лв.

VII. **Страници изъ историята на полската живопись.** (I. Историческа живопись.) Характеристики, обяснения и илюстрации къмъ I-та графическа изложба, устроена отъ Полско-българското Д-во въ София презъ априлъ, май и юни 1922. — София, 1922. Придворна печат. Стр. 384. 8⁰. Съ около 100 оригинални илюстрации. Цена 50 лв.

VIII. **Д-ръ Т. Ст. Грабовски, проф. А Иширковъ, Н. Милевъ и Б. Пеневъ:** Полша, България и Славянството. Петь сказки. — София 1923. Придворна печатница. Стр. VIII — 258. Съ 24 илюстрации. Цена 30 лв.

IX. **Янъ Каспровичъ:** Химни. Превела отъ полски *Дора Габе-Пенева.* Съ предговоръ отъ *Зигмунтъ Василевски.* София, 1923. Печатница „Родопи“. Стр. VIII + 152. Цена 40 лв.

X. **Габриеля Заполска** (Ю. Масковъ): **„Другиятъ“**, драма въ 5 действия отъ неотколешното минало на б. руска Полша. Прев. отъ полски *Ружа Барбаръ,* съ предговоръ отъ *Вилхелмъ Фелдманъ.* — София, 1924. Придв. печат. Стр. XVIII+88, съ 6 илюстр. Цена 30 лв.

ПРОДАВА СЕ

ВЪ СЕКРЕТАРИЯТА НА П. Б. Д-СТВО

ул. Парижъ № 40, I ет.

И ВЪ ВСИЧКИТѢ КНИЖАРНИЦИ

Цена 30 лева